

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Overzicht *Energieprojecten*

Projecten rijkscoördinatie­regeling (RCR) en
kavelbesluiten Wind op zee

Foto voorpagina:

TenneT TSO B.V. Hoogspanning Doetinchem-Wesel 380 kV gerealiseerd in 2018

Voorwoord

Voor u ligt de jaarlijkse rapportage over de lopende energieprojecten die vallen onder de rijkscoördinatie-regeling (RCR). Dit betreft zowel de projecten die voortkomen uit het Energieakkoord (2013) als de recente projecten die gaan bijdragen aan het Klimaatakkoord. Dit projectenboek geeft de stand van zaken weer van alle lopende (en recent afgeronde) projecten onder de RCR tot met 1 september 2019. Samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ben ik het bevoegde gezag voor de ruimtelijke planvorming en coördineer ik de vergunningverlening voor deze energieprojecten van nationaal belang. Het doel van de RCR is het proces rondom energieprojecten samen met de belanghebbenden ordentelijk, gestroomlijnd en overzichtelijk te laten lopen.

De afgelopen jaren heb ik, in overeenstemming met de Visie op omgevingsmanagement van mijn voorganger, meer nadruk gelegd op het betrekken van de omgeving bij de RCR-projecten. Dit loopt vooruit op de nieuwe Omgevingswet die in 2021 in werking treedt. Een aantal RCR-projecten krijgen een inpassingsplan (projectplan) en vergunningen onder de Omgevingswet. Bij de RCR-projecten is omgevingsmanagement inmiddels een vast onderdeel van het project.

Nog meer dan in het verleden wordt de omgeving betrokken bij de projecten. Er wordt specifieke gebiedsinformatie in een vroeg stadium opgehaald, alternatieven worden aangedragen en de lokale overheden krijgen informatie waarmee zij hun afwegingen in het regioadvies beter kunnen onderbouwen. We weten daardoor in een vroeg stadium beter wat er speelt rondom een project. We gebruiken hiervoor een brede verkenning, omgevingsproces of een gebiedsproces. Een voorbeeld hiervan is het project Verkenning Aanlanding Netten op Zee.

Als voorbereiding op de procedures voor de vier windparken, die in de periode 2024-2030 worden gebouwd en de aansluiting daarvan op het netwerk, heeft onder leiding van EZK een verkenning plaatsgevonden. De scope van het project is in betrokkenheid met de omgeving vastgesteld en daarbij zijn diverse alternatieven en hun kansrijkheid beschouwd. Bij diverse betrokkenen leidt zo'n proces tot een beter begrip van de nut en noodzaak

van deze complexe projecten, meer betrokkenheid bij de uitvoering van het project en directere invloed van de omgeving. Na de verkenning zijn de procedures gestart voor besluitvorming en vergunningverlening. Dit alles betekent niet dat maatschappelijke acceptatie een vanzelfsprekende resultante is van het toepassen van participatie.

Op lokaal niveau, waarbij omwonenden direct geraakt worden in hun belangen, is zelden van het begin af aan draagvlak voor projecten rond energiewinning. In breder opzicht geldt dat voor tal van ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wegen, nieuwe bebouwing en soms zelfs scholen. Nederland is een vol land en dit betekent dat we alle benodigde maatschappelijke activiteiten op een klein oppervlak moeten inpassen. Dit alles maakt dat we hiertoe alleen besluiten met goede toepassing van de wettelijke mogelijkheden van inspraak en na zorgvuldige afweging van al deze belangen en inbreng.

In de hele energieketen is een soortgelijke beweging gaande, van overheden tot initiatiefnemers. Ik zie dat alle betrokkenen bij energieprojecten met veel inzet het omgevingsmanagement en de procesparticipatie oppakken. Op regionaal niveau zijn de provincies en de gemeenten aan de slag met het opstellen en uitvoeren van de Regionale Energie Strategieën (RES). Vanuit gebiedsgericht werken zullen de verschillende functies – waaronder energie – een plek krijgen in omgevingsbeleid. Ook daar zullen diverse belanghebbenden in een vroeg stadium aan tafel zitten om te helpen bij het bepalen van het beleid.

Het Projectenboek 2017 bevatte een serie interviews met belanghebbenden bij projecten. Dit jaar hebben er opnieuw interviews plaatsgevonden. Het is goed om te lezen hoe iedereen vanuit z'n eigen rol inhoudelijk heeft bijgedragen aan deze projecten. Het vraagstuk is complex, maar met elkaar worden stappen in de goede richting gezet.

Eric Wiebes
Minister van Economische Zaken en Klimaat

Overzicht grote energieprojecten

Het jaaroverzicht met grote energieprojecten geeft inzicht in hoe het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) hier als coördinerend ministerie mee omgaat.

Rijkscoördinatie­regeling

Bij grote energieprojecten gaat het om projecten van nationaal belang die onder de [Rijkscoördinatie­regeling](#) (RCR) vallen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), als onderdeel van EZK, coördineert de vergunningverlening voor deze projecten. Onder de RCR vallen alle energieprojecten voor:

- het opwekken van grootschalige duurzame en conventionele elektriciteit; zoals windmolenparken
- het transporteren van elektriciteit en gas, zowel op land als op zee; zoals hoogspanningsmasten op land
- mijnbouwactiviteiten/projecten onder of vlakbij Natura 2000-gebieden; zoals gaswinning

Daarnaast gaat het ook om kavelbesluiten voor wind op zee. Deze besluiten vallen niet onder de RCR, maar hebben een vergelijkbare opbouw van de procedure.

Leren van ervaringen

Om te leren van opgedane ervaringen heeft EZK voor twee projecten aan betrokkenen gevraagd om terug te blikken op het proces. Deze terugblikken laten zien dat elk project maatwerk is, processen krijgen vaak pas gaandeweg vorm en zijn leerprocessen voor EZK en RVO. Lees de samenvattingen van de interviews met betrokkenen:

- Verkenning aanlanding netten op zee 2010, samenvatting interviews
- Windpark Blauw, samenvatting interviews

Jaaroverzicht

- [Kaart Nederland met energieprojecten per locatie, legenda kaart](#)
- [Beleidsvisies en afspraken per energiesoort](#)
- [Overzicht Energieprojecten](#), 1 september 2019 (pdf)

Video's

In 2017 zijn drie windparken in beeld gebracht. Bekijk de video's:

- Windpark Noordoostpolder
- Windpark Prinses Alexia Windpark
- Windpark Krammer (in aanbouw)

Overzicht beleidsvisies en afspraken per energiesoort

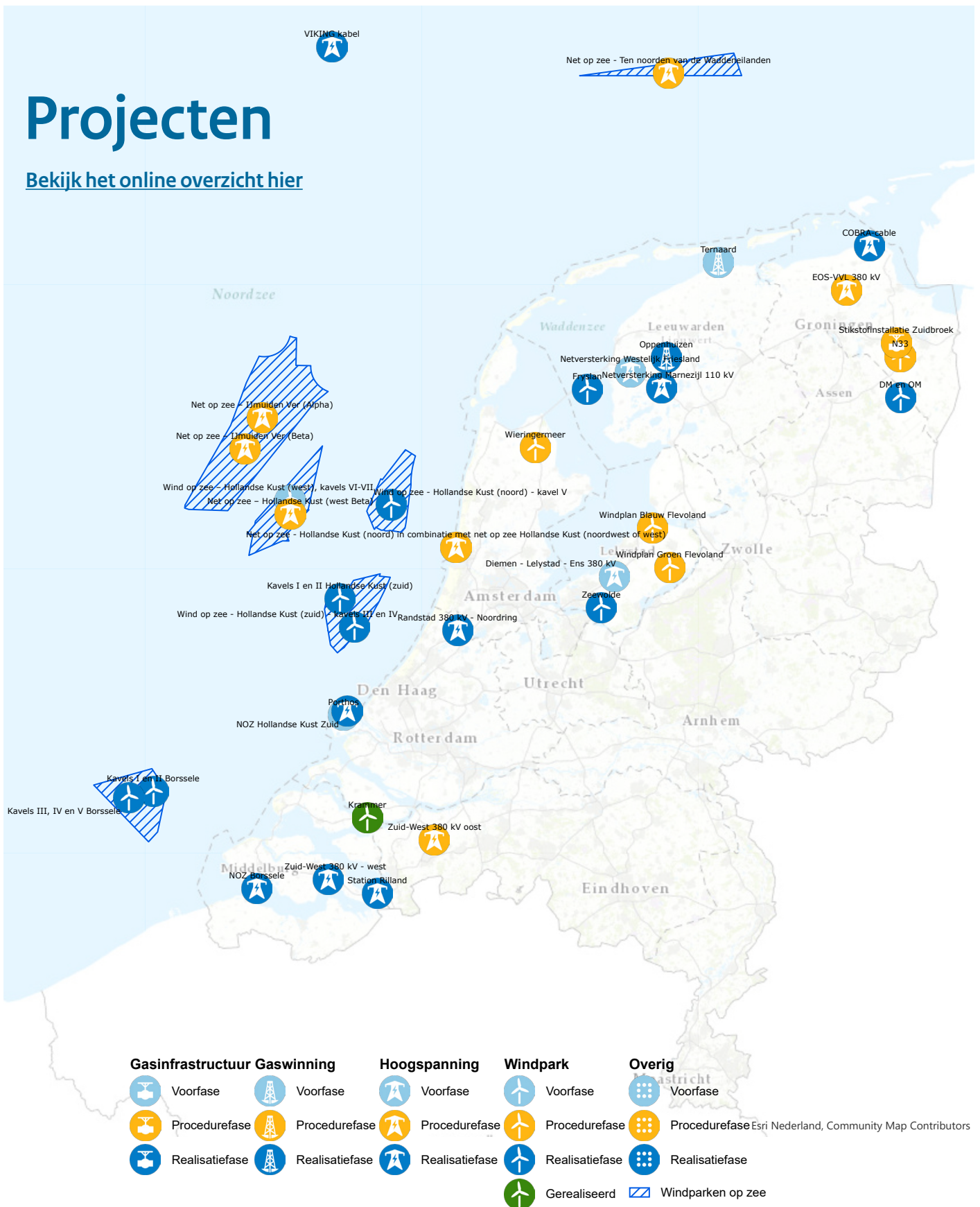
De grote energieprojecten komen veelal voort uit beleidsvisies en of gemaakte afspraken van de rijksoverheid met provincies, gemeenten en andere partijen.

In de onderstaande tabel is overzichtelijk per energiesoort weergegeven welke beleidsstukken dit zijn.

Energiesoort	Beleidsvisies en afspraken	Projecten
Wind op land	<p>Samen energieprojecten realiseren: visie op omgevingsmanagement 1 februari 2016</p> <p>Kamerbrief Structuurvisie Windenergie op land 31-03-2014</p> <p>Energieakkoord voor duurzame groei september 2013</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Windpark De Drentse Monden en Oostermoer • Windpark Fryslân • Windpark Krammer • Windpark N33 • Windpark Wieringermeer • Windpark Zeewolde, Flevoland • Windpark Blauw, Flevoland • Windpark Groen, Flevoland
Wind op zee	<p>Kamerbrief over de voortgang uitvoering routekaart windenergie op zee 2030 05-04-2019</p> <p>Kamerbrief routekaart windenergie op zee 2030 27-03-2018</p> <p>Kamerbrief Structuurvisie Wind op Zee, Stimulering duurzame energieproductie 05-07-2016</p> <p>Kamerbrief Structuurvisie Windenergie op Zee 26-09-2014</p> <p>Kamerbrief Wind op zee 05-07-2016</p> <p>Kamerbrief Structuurvisie windenergie op zee, over routekaart windenergie op zee 2023 03-10-2014</p> <p>Kamerbrief over Windparken op zee 26-09-2014</p> <p>Verkenning aanlanding netten op zee 2030</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wind op zee - kavels I en II Borssele • Wind op zee - kavels III, IV en V Borssele • Wind op zee - kavels I en II Hollandse Kust (zuid) • Wind op zee - Hollandse Kust (zuid), kavels III-IV • Wind op zee - Hollandse Kust (noord), kavel V • Wind op zee - Hollandse Kust (west), kavels VI-VII • Net op zee - Borssele • Net op zee - Hollandse Kust (zuid) • Net op zee - Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west Alpha) • Net op zee - Hollandse Kust (west Beta) • Net op zee - Ten noorden van de wadden • Net op zee - IJmuiden Ver (Alpha) • Net op zee - IJmuiden Ver (Beta)
Gaswinning	<p>Kamerbrief over gaswinning uit kleine velden 30-05-2018</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gaswinning Oppenhuizen • Gaswinning Ternaard
Hoogspanning	<p>Kamerbrief Voorzienings- en leveringszekerheid energie, over keuze voorkeursalternatief 07-07-2017</p> <p>Herziening Elektriciteitswet 1998 (2016)</p> <p>Kamerbrief Mogelijkheden van ondergrondse aanleg bij de nieuwe hoogspanningsverbindingen 02-12-2015</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COBRA-cable Nederland - Denemarken • Hoogspanning Borssele-Rilland, Zuid-West 380 kV West • Hoogspanningsstation Rilland • Hoogspanning Rilland-Tilburg, Zuid-West 380 kV Oost • Hoogspanning Diemen-Lelystad - Ens 380 kV • Hoogspanning Eemshaven Oudeschip-Vierverlaten 380 kV • Hoogspanning Randstad 380 kV-Noordring • Netversterking Marnezijl-Oudehaske 110 kV • Netversterking Westelijk Friesland • VIKING-Link kabel Verenigd
Overig: CO2-opslag	<p>Klimaataakkoord 28-06-2019</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Porthos

Projecten

[Bekijk het online overzicht hier](#)

Legenda

Soorten energieprojecten

Gasinfrastructuur

Uitbreiding van het landelijk gastransportnet (met een druk van ten minste 40 bar en een diameter van ten minste 45,7 centimeter). Onder gasinfrastructuur valt ook de aanleg of uitbreiding van LNG-installaties (installaties voor liquid natural gas, vloeibaar aardgas) met een capaciteit van ten minste 4 miljard m³ en projecten voor de opslag van stoffen en daarbij behorende pijpleidingen. Ook: het opsporen van gas en winning van aardgas in beschermde natuurgebieden.

Gaswinning

Opsporing of winning van aardgas in beschermde natuurgebieden.

Hoogspanning

Uitbreidingen en verzwaringen van het landelijk hoogspanningsnet op een spanningsniveau van 220 kilovolt (kV) of hoger.

Windparken

Windparken op land met een capaciteit van ten minste 100 MW. De besluiten over windkavels op zee zijn door de relatie met kustgemeenten ook in het projectenoverzicht opgenomen.

Overige projecten

Opslag van stoffen diepe aardlagen en bijbehorende pijpleidingen.

Kleur projectfase RCR

Onderstaand zijn de namen van de huidige verantwoordelijke ministeries aangehouden (Economische Zaken en Klimaat/EZK, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties/BZK). In de projectsheets zelf zijn de namen van de ministeries aangehouden ten tijde van de besluitvorming (Economische Zaken/EZ en Infrastructuur en Milieu tot aan het regeerakkoord van 10 oktober 2017).

Voorfase

De initiatiefnemer (of initiatiefnemers) maakt de plannen voor een energieproject bekend aan EZK. In de wet ligt vast welke projecten onder de RCR vallen. In de voorfase bespreken de initiatiefnemer(s) en EZK de uitgangspunten van het project met alle belanghebbenden.

Procedurefase

De formele start van de procedurefase is de terinzagelegging van een voornemen om een project uit te voeren. Dit gebeurt met een concept-Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD), de startnotitie voor het project. In de NRD staat wat het doel is van het project en welke alternatieven en milieueffecten de ministeries van EZK en BZK laten onderzoeken. Iedereen kan hierop reageren. Met de ontvangen inspraak en adviezen wordt de definitieve NRD vastgesteld, met de gewenste reikwijdte en het detailniveau van het te maken milieueffectrapport (m.e.r.).

Voor projecten van [Europees belang](#) geldt aanvullend dat in deze fase een openbare raadpleging moet worden georganiseerd.

M.e.r., voorkeursalternatief

Op basis van de startnotitie en de m.e.r. wordt in overleg met betrokken partijen het voorkeursalternatief vastgesteld: een keuze voor een locatie of een tracé. Hiervoor ontwikkelen EZK en BZK een inpassingsplan. Een inpassingsplan is een bestemmingsplan op rijksniveau, waarmee de ministers van EZK en BZK de ruimtelijke inpassing van het project mogelijk maken. Tegelijkertijd bereidt de initiatiefnemer (of initiatiefnemers) de vergunningaanvragen voor en dient deze in bij de betrokken overheden.

Formele besluiten

De verschillende besluiten voor een project worden zoveel mogelijk tegelijkertijd en in onderling overleg genomen. Het gaat hier om het ruimtelijke besluit, de vergunningen en de ontheffingen. Alle besluiten voor een project worden samen in concept ter inzage gelegd, zodat iedereen daarop kan reageren. De overheden nemen daarna hun definitieve besluiten en leggen deze vervolgens weer ter inzage. Als het niet lukt om alle besluiten tegelijkertijd te behandelen, dan volgt een tweede fase.

Beroepsfase

Betrokken bewoners en andere partijen kunnen in beroep gaan als ze het niet eens zijn met een of meerdere besluiten. Dit kan bij de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Er is dus geen bezwaarfase.

Realisatiefase

Na afronding van de procedurefase wordt het project gerealiseerd en opgeleverd.

Gerealiseerd

Het project is gereed en in gebruik.

Inhoudsopgave

Gasinfrastructuur

- Stikstofinstallatie Zuidbroek (Oost-Groningen) 11

Gaswinning

- Gaswinning Oppenhuizen 15
- Gaswinning Ternaard 17

Hoogspanning

- COBRA-cable Nederland – Denemarken 21
- Hoogspanningsstation Rilland 23
- Hoogspanning Borssele Rilland Zuid-West 380 kV west 25
- Hoogspanning Diemen – Lelystad – Ens 380 kV 27
- Hoogspanning Eemshaven – Oudeschip – Vierverlaten 380 kV 29
- Hoogspanning Randstad 380 kV - Noordring 31
- Hoogspanning Rilland – Tilburg Zuid-West 380 kV oost 33
- Netversterking Marnezijl 110 kV 35
- Netversterking Westelijk Friesland 110 kV 37
- VIKING-Link kabel Verenigd Koninkrijk – Denemarken 39

Hoogspanning: aansluitingen wind op zee

- Net op zee: Borssele 41
- Net op zee: Hollandse Kust (zuid) 43

Hoogspanning: verkenningen aansluitingen wind op zee

- Net op zee: Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west Alpha) 45
- Net op zee: Hollandse Kust (west Beta) 47
- Net op zee: IJmuiden Ver (Alpha) 49
- Net op zee: IJmuiden Ver (Beta) 51
- Net op zee: Ten noorden van de Wadden 53

Wind op land

- Terugblik betrokkenen verkenning Aanlanding netten op zee (VANOZ) 57
- Windpark De Drentse Monden en Oostermoer 59
- Windpark Fryslân 61
- Windpark Krammer 63
- Windpark N33 65
- Windpark Wieringermeer 67
- Windpark Zeewolde, Flevoland 69
- Windpark Blauw, Flevoland 71
- Terugblik betrokkenen Windpark Blauw 73
- Windpark Groen, Flevoland 75

Wind op zee

- Wind op zee: kavels I en II Borssele 77
- Wind op zee: kavels III, IV en V Borssele 79
- Wind op zee: kavels I en II Hollandse Kust (zuid) 81
- Wind op zee: Hollandse Kust (zuid), kavels III-IV 83
- Wind op zee: Hollandse Kust (noord), kavel V 85
- Wind op zee: Hollandse Kust (west), kavels VI-VII 87

Overig

- Porthos 91

Overzicht gerealiseerde projecten t/m 2018 93

Kaart van Nederland met gerealiseerde projecten 94

Overzicht stilgelegde/stopgezette projecten t/m 2018 95

Terugblik betrokkenen

Het ministerie van EZK heeft voor twee projecten betrokkenen gevraagd terug te kijken op het proces.

- Verkenning aanlanding netten op zee 2030 (VANOZ) 57
- Windplan Blauw 73

Overzicht

Gasinfrastructuur

Gasinfrastructuur

- Stikstofinstallatie Zuidbroek (Oost-Groningen)

11

Stikstofinstallatie Zuidbroek (Oost-Groningen)

1 september 2019

Gasinfrastructuur

Procedurefase
Rijkscoördinatie regeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Stikstofinstallatie Zuidbroek](#)
(Oost-Groningen)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemers

Gasunie Transport Services (GTS)

Kamerbrieven project

- [Kamerbrief Gaswinning Groningen](#) | 29-03-2018
- [Kamerbrief uitstel investeringsbesluit](#) | 12-09-2016
- [Kamerbrief verlenging uitstel definitief besluit stikstofinstallatie](#) | 08-12-2017

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Midden-Groningen, Oldambt
- Waterschap: Hunze en Aa's
- Provincie: Groningen

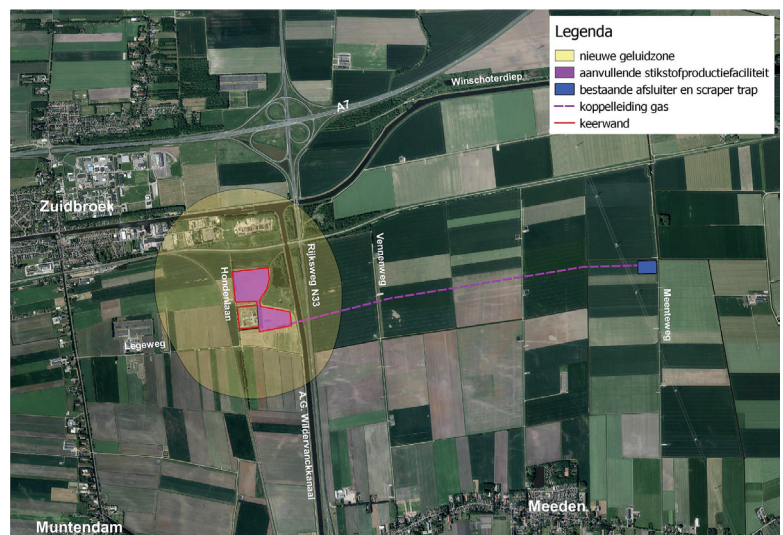
Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeente
- Grondeigenaren

Project

Gasunie Transport Services B.V. (GTS) wil de bestaande stikstof-installatie in de Tussenklappenpolder bij Zuidbroek (gemeente Midden-Groningen) uitbreiden. In de installatie wordt stikstof uit lucht gewonnen en gemengd met (geïmporteerd) hoogcalorisch gas. Hoogcalorisch gas heeft een hogere verbrandingswaarde dan het laagcalorische gas uit het Groningenveld. Zo komt laagcalorisch gas beschikbaar voor de CV- en kookapparatuur in Nederlandse huishoudens.

In verband met het besluit tot het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld heeft het kabinet in maart 2018 besloten een extra stikstofinstallatie te bouwen. De voorbereiding voor een extra stikstofinstallatie was eerder, in september 2016, stilgezet.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Januari 2016

Vorbereidingsbesluit door ministerie van Economische Zaken (EZ) en ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Maart 2016

Vorbereidingsbesluit ter inzage gelegd.

12 september 2016

Minister van EZ maakt uitstel investeringsbesluit bekend, tijdelijke stillegging project.

10 februari 2017

Nieuw voorbereidingsbesluit door EZ en IenM.

Februari - maart 2017

Vorbereidingsbesluit ter inzage gelegd.

8 december 2017

Bekendmaking uitstel definitieve besluit tot voorjaar 2018 door minister van EZK.

1 februari 2018

Nieuw voorbereidingsbesluit door EZK en BZK.

Februari - maart 2018

Vorbereidingsbesluit ter inzage gelegd.

29 maart 2018

Herstart project. Start voorbereiding bouw door GTS.

Procedurefase: Formele besluiten

Januari - februari 2019 (fase 1)

Ontwerp-inpassingsplan en zes ontwerp-uitvoeringsbesluiten ter inzage gelegen. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: zeven.

Mei - juli 2019 (fase 1)

Ter inzagelegging definitieve inpassingsplan en definitieve uitvoeringsbesluiten. Geen beroepen ingediend.

Juni - juli 2019 (fase 2)

Ontwerpbesluit omgevingsvergunning bouw mengstation ter inzage gelegen. Aantal ontvangen zienswijzen: één.

Realisatiefase

2019-2022

Mogelijke realisatie en ingebruikname installatie.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Juni 2018

Informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over herstart project. Georganiseerd door GTS in samenwerking met EZK.

Februari 2019

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden over ontwerpbesluiten.

Mei 2019

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden over activiteiten stikstofopslag Heiligerlee, in verband met de samenhang tussen de bouw van de stikstofinstallatie en de opslag van stikstof bij Heiligerlee. Georganiseerd door GTS in samenwerking met EZK.

Juni-juli, november 2018 en april 2019

Bestuurlijke overleggen EZK met gemeente Midden-Groningen, gemeente Oldambt (vanaf 2019), Waterschap Hunze en Aa's, Provincie Groningen.

Regelmatig ambtelijk overleg.

Overzicht

Gaswinning

Gaswinning

- Gaswinning Oppenhuizen 15
- Gaswinning Ternaard 17

Gaswinning

Realisatiefase
Rijkscoördinatie­regeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Gaswinning Oppenhuizen](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemers

Vermilion Energy Netherlands B.V.
(Vermilion)

Kamerbrieven project

[Kamerbrief over gaswinning uit kleine velden](#)
| 30-05-2018

Betrokken partijen

Overheden

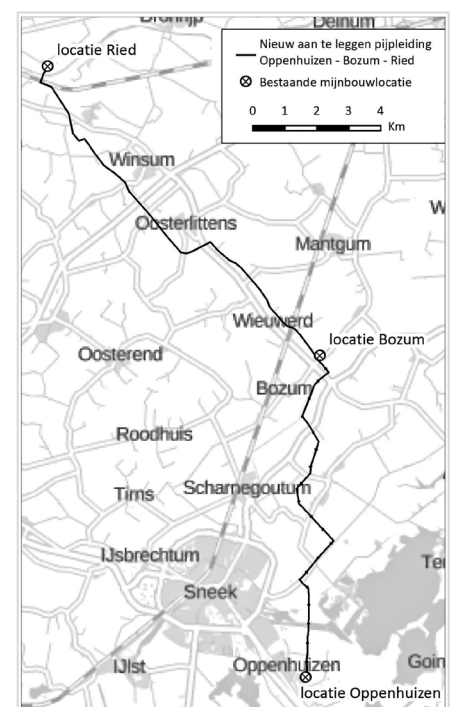
- Gemeenten: Súdwest-Fryslân,
Littenseradiel, Franekeradeel
- Waterschap: Fryslân
- Provincie: Fryslân

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten, deels
verenigd in bewonersverenigingen
(De Brekken Sneek, Dorpsbelang
Oppenhuizen-Uitwellingerga, De Grachten)
- ProRail
- Protestantse gemeente Uitwellingerga-
Oppenhuizen

Project

Vermilion Energy Netherlands B.V. (Vermilion) wil gas winnen uit het gasveld bij Oppenhuizen in de gemeente Súdwest-Fryslân. Ook wil Vermilion een aardgasleiding aanleggen voor het transporteren van het gas via de mijnbouwlocatie Bozum 1 naar de mijnbouwlocatie Ried 2. Het energiebedrijf diende hiervoor in 2015 een aanvraag in bij het ministerie van Economische Zaken (EZ). De initiatiefnemer is nog niet gestart met de aanleg van het project.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie-regeling \(RCR\)](#).

Voorfase

Begin 2015

Melding initiatief bij het ministerie van Economische Zaken (EZ).

Procedurefase: Formele besluiten

25 maart 2016

Ontwerp-inpassingsplan en ontwerpbesluiten ter inzage gelegd.

Juli-september 2016

Definitieve besluitvorming over het [inpassingsplan](#) en de vergunningen.

Beroepsfase

19 april 2017

[Tussenuitspraak Raad van State](#) over de ingediende beroepen op het inpassingsplan.

16 augustus 2017

[Einduitspraak Raad van State](#): handhaving van alle eerdere besluiten.

Realisatiefase

2020-2021

Naar verwachting start aanleg gasleiding en gaswinning.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau

April 2016

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Gaswinning

Voorfase
Rijkscoördinatierегeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Gaswinning Ternaard](#)
Projectsite initiatiefnemer
Nederlandse Aardolie
Maatschappij (NAM):
[Gaswinning bij Ternaard](#)

Gemeente Noardeast-Fryslân:
[Omgevingsproces Ternaard](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemers

Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM)

Kamerbrieven overkoepelend beleid gaswinning kleine velden

[Kamerbrief over gaswinning uit kleine velden](#)

| 30-05-2018

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Gemeente Noardeast-Fryslân (was: Dongeradeel), Ameland
- Waterschap: Wetterskip Fryslân
- Provincie: Fryslân

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Lokale belangenverenigingen zoals Dorpsbelangen Ternaard en Wierum, Ternaard foar de Wyn, Feste Grun Noardeast-Fryslân)
- Agrariërs, landbouworganisaties

- Lokale ondernemers
- Woningbouwcoöperatie Thús Wonen Natuur- en milieuorganisaties; o.a. Waddenvereniging, Milieufederatie Fryslân

Project

In 2015 maakte de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) bekend een nieuwe boring te willen uitvoeren op het gasveld ten noorden van het dorp Ternaard in Friesland. Een klein deel van dit gasveld ligt onder land, het grootste deel onder de Waddenzee. De boring in 1990-1991 toonde geen winbare hoeveelheden gas aan. Nieuwe geologische studies geven aan dat de slagingskans nu groter is. Mocht het tot een boring komen, dan gebeurt deze op een nieuw aan te leggen locatie ten oosten van Ternaard in plaats van ten noorden van het dorp. Als de boring succesvol is wil de NAM gas uit het gasveld winnen. Hiervoor zou een nieuwe pijpleiding nodig zijn naar de bestaande NAM-locatie Moddergat.

De NAM, de betrokken gemeenten, de provincie Fryslân en het waterschap betrekken de omgeving intensief. Met de omgeving worden afspraken gemaakt over het voorkomen en afhandelen van eventuele schade, voorstellen voor extra investeringen in het gebied volgen. Het is een van de proefprojecten van de nieuwe Omgevingswet, die in 2021 ingaat.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Voorfase

Oktober 2015

Melding initiatief bij het ministerie van Economische Zaken (EZ).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

September 2016 – januari 2017

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd. Vastgesteld na verwerking van de zienswijzen.

Procedurefase: Milieueffectrapportage

Januari - juni 2020

Naar verwachting ter inzage legging van de milieueffectrapportage (m.e.r.).

Procedurefase: Formele besluiten

2020

Terinzagelegging ontwerpbesluiten. Definitieve besluitvorming.

Beroepsfase

Eind 2020 - 2021

Naar verwachting beroepsfase.

Realisatiefase

2021

Uitvoering project.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

4 december 2017

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden naar aanleiding van startnotitie.

24 mei 2018

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden over eerste resultaten milieueffectrapportage.

11 maart 2019

Startbijeenkomst voor bewoners en andere geïnteresseerden over het betrekken van de omgeving bij het proces.

Maart - oktober 2019

Bijeenkomsten voor bewoners en diverse experts over wat nodig is om zorgen weg te nemen vanuit de omgeving en welke investeringen nodig zijn om een gebied met iets extra's achter te laten als de gaswinning is beëindigd.

Overzicht

Hoogspanning

Hoogspanning

- COBRA-cable Nederland – Denemarken 21
- Hoogspanningsstation Rilland 23
- Hoogspanning Borssele Rilland Zuid-West 380 kV west 25
- Hoogspanning Diemen – Lelystad – Ens 380 kV 27
- Hoogspanning Eemshaven – Oudeschip – Vierverlaten 380 kV 29
- Hoogspanning Randstad 380 kV - Noordring 31
- Hoogspanning Rilland – Tilburg Zuid-West 380 kV oost 33
- Netversterking Marnezijl 110 kV 35
- Netversterking Westelijk Friesland 110 kV 37
- VIKING-Link kabel Verenigd Koninkrijk – Denemarken 39

Hoogspanning: aansluitingen wind op zee

- Net op zee: Borssele 41
- Net op zee: Hollandse Kust (zuid) 43

Hoogspanning: verkenningen aansluitingen wind op zee

- Net op zee: Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west Alpha) 45
- Net op zee: Hollandse Kust (west Beta) 47
- Net op zee: IJmuiden Ver (Alpha) 49
- Net op zee: IJmuiden Ver (Beta) 51
- Net op zee: Ten noorden van de Wadden 53

COBRA-cable Nederland – Denemarken

1 september 2019

Hoogspanning

Realisatiefase
Rijkscoördinatie-regeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[COBRACable Nederland - Denemarken](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemers

- Energinet.dk (de Deense netbeheerder)
- TenneT TSO B.V. (de Nederlandse netbeheerder)

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeente: Eemshaven
- Waterschap: Noorderzijlvest
- Provincie: Groningen
- Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt
- Niedersächsische Landesbehörde für Straßenbau und Verkehr (NLStBV)
- Niedersächsische Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz (NLWKN)

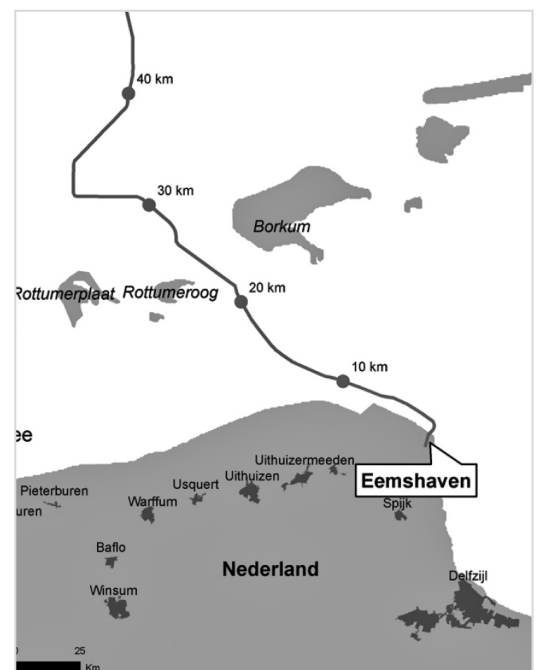
Belanghebbenden

- Nederlandse Vissersbond
- Waddenvereniging

Project

TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, legt samen met de Deense netbeheerder Energinet.dk een onderzeese gelijkstroomverbinding aan tussen Eemshaven en Endrup (Denemarken). De verbinding heeft een transportcapaciteit van 700 Megawatt (MW) en is 325 kilometer lang. Bij de aansluitpunten in Nederland en Denemarken wordt de gelijkstroom omgezet in wisselstroom, nodig om de kabel aan te kunnen sluiten op het bestaande hoogspanningsnet. Via de COBRA-cable kan Nederland groene stroom van Deense windparken importeren en kan Nederland stroom naar Denemarken exporteren.

De COBRA-cable draagt bij aan verdere integratie van de Europese elektriciteitsmarkt. Het project heeft daarom de status van 'project van gemeenschappelijk Europees belang' op grond van de Europese richtlijn voor transeuropese energie-infrastructuur. Door de speciale status van dit project is van de RCR-standaardprocedure afgeweken. Voorafgaand aan de keuze van het voorkeursalternatief is een openbare raadpleging georganiseerd. Het verslag daarvan is onderdeel van de vergunningaanvraag. Ook is er voor de aanvaarding van het aanvraagdossier voor de vergunning een formeel besluit genomen door de minister.

Bron: kennisgeving besluiten, maart 2016

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie­regeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

26 augustus 2010

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.
Aantal ontvangen zienswijzen en reacties: dertien.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

20 februari 2015 – 2 april 2015

Openbare raadpleging voorafgaand aan keuze voorkeursalternatief en vergunningaanvragen.

Procedurefase: Formele besluiten

November 2015 - maart 2016

Ontwerpbesluiten ter inzage gelegd. Zes zienswijzen en reacties ontvangen. Definitief [inpassingsplan](#) en overige besluiten.

Tweede helft 2016

Besluiten fase 2.

13 oktober - 23 november 2017

Ontwerpbesluit omgevingsvergunning ter inzage gelegd.

31 december 2017

Definitieve omgevingsvergunning naar verwachting ter inzage gelegd. Start fase 3.

Beroepsfase

Maart 2016

Fase 3 afgerond. Geen beroepen ingediend.

Januari 2018

Fase 4 afgerond. Geen beroepen ingediend.

Realisatiefase

September 2019

Reeds in gebruik genomen.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

September 2010

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Najaar 2010

Diverse regio-overleggen met alle betrokken partijen.

Eind 2013

Nieuw overleg met alle betrokken partijen door de herstart van het project.

2014

Diverse regio-overleggen met alle betrokken partijen.

Maart 2015

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Aantal bezoekers: 16.

December 2015

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Aantal bezoekers: 2.

Hoogspanningsstation Rilland

1 september 2019

Hoogspanning

Realisatiefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Station Rilland](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Betrokken partijen

Overheden

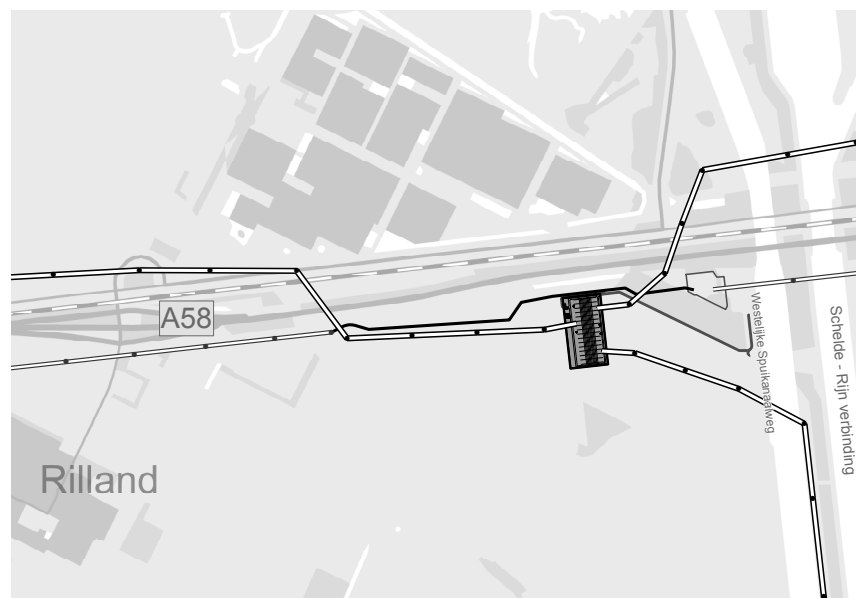
- Gemeenten: Reimerswaal, Borsele, Kapelle
- Waterschap: Scheldestromen
- Provincie: Zeeland
- Rijkswaterstaat

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Agrariërs, deels vertegenwoordigd door de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie en de Landbouw Vereniging Reijgersbergh
- Grondeigenaren
- Leidingenstraat Nederland (LSNed)
- Natuur- en milieuorganisaties
- Overige kabels- en leidingeigenaren (Evides, Zebra, Zeeland Refinery, Gasunie)
- ProRail
- Windpark Scheldewind

Project

Een nieuw hoogspanningsstation bij Rilland is onder meer nodig om de transportcapaciteit tussen Nederland en België te vergroten. Dat bevordert het integreren van de Europese elektriciteitsmarkten. TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, gaf midden 2014 aan dit station te willen bouwen. Het toekomstige station verbetert ook het gebruik van de capaciteit op de drie verbindingen die bij het station samenkomen: naar Geertruidenberg, Borssele en Zandvliet. Ook lost het station een onderhoudsknelpunt op in het tracédeel naar Geertruidenberg.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie-regeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

30 oktober 2014

Publicatie voornemen project.

Procedurefase: Formele besluiten

Juni-oktober 2015

Ontwerp-inpassingsplan en ontwerpbesluiten ter inzage gelegd.

Aantal ontvangen zienswijzen: elf.

8 oktober 2015

[Definitieve inpassingsplan](#) en overige besluiten.

Beroepsfase

1 juni 2016

Uitspraak Raad van State: beroepen ongegrond verklaard.

Realisatiefase

2019

Naar verwachting realisatie hoogspanningsstation.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZ in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZ op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Augustus 2014

Informatiebijeenkomst voor bewoners van acht huizen in directe omgeving.

Juni 2015

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Aantal bezoekers: 25.

Hoogspanning Borssele – Rilland, Zuid-West 380 kV west

1 september 2019

Hoogspanning

Realisatiefase
Rijkscoördinatie­regeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Zuid-West 380 kV west
\(Borssele-Rilland\)](#)
Projectsite initiatiefnemer
TenneT TSO B.V.:
[Zuid-West 380 kV west](#)

Betrokken ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven project

• [Kamerbrief over hoogspanningsverbinding
Zuid-West 380 kV west](#) | 11-04-2016

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Borssele, Kapelle, Reimerswaal
- Provincie: Zeeland
- Waterschap: Scheldestromen
- Rijkswaterstaat

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten, deels georganiseerd in actie- en bewonerscomités en dorpsraden
- Bedrijven
- Grondeigenaren
- Natuur- en milieuorganisaties
- Landbouworganisaties
- Prorail

Project

TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, wil een nieuwe hoogspanningsverbinding van 380 kV (kilovolt) aanleggen van Borssele naar Tilburg. In april 2014 is dit project gesplitst in een westelijk deel (Borssele-Rilland) en een oostelijk deel (Rilland-Tilburg). De verbinding is nodig omdat het huidige net in Zeeland maximaal is belast. Hierdoor:

- voldoet TenneT niet aan de eisen die gesteld zijn in de Elektriciteitswet van 1998; dit geeft risico's bij het transport van elektriciteit bij onderhoud;
- kunnen zonder de nieuwe verbinding problemen ontstaan met de elektriciteitsvoorziening in Nederland;
- is er momenteel onvoldoende capaciteit voor het aansluiten van nieuwe energieleveranciers, zoals exploitanten van windparken op zee.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatierегeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

22 mei 2009

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.
Ontvangen zienswijzen: 76, waarvan 66 uniek.
Start opstellen milieueffectrapportage (m.e.r.).

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Augustus 2011

Keuze voorkeursalternatief door de minister van Economische Zaken (EZ) en Infrastructuur en Milieu (IenM).

Procedurefase: Formele besluiten

April 2014

Splitsing van het project in een westelijk en een oostelijk deel.

12 mei 2015

Inwerkingtreding besluit coördinatie vergunningen.

18 oktober 2016

Vaststelling inpassingsplan en twaalf uitvoeringsbesluiten door de minister van EZ. Aantal ingediende beroepen: 37.

3 november 2017

Vaststelling drie uitvoeringsbesluiten fase 2. Geen beroepen ingediend.

30 oktober t/m 11 december 2018

Wijzigingsbesluit inpassingsplan 'Zuid-West 380 kV west' (Borssele-Rilland) ter inzage gelegd, met gewijzigde onderdelen inpassingsplan.

12 december 2018

Geen beroepen ingediend, besluiten daarmee onherroepelijk.

Augustus 2019

Ontwerpbesluiten fase 4 ter inzage gelegd.

Beroepsfase

8 augustus 2018

Uitspraak Raad van State over ingediende beroepen.

Realisatiefase

2018-2022

Realisatie en ingebruikname.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Mei 2009

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.
Aantal bezoekers: 75.

Oktober 2009

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden over concept-tracé. Aantal bezoekers: 375.

April 2011

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden over voortgang. Aantal bezoekers: 140.

Juni 2012- augustus 2013

Vier informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over voortgangsbesluiten. Aantal bezoekers: 305.

Januari 2014

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden over situatie bij Krabbendijke. Aantal bezoekers: 80.

Juli 2014

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over derde voorbereidingsbesluit. Aantal bezoekers: 195.

Maart 2015

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden over situatie bij Krabbendijke. Aantal bezoekers: 94.

Maart 2016

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over ontwerpbesluiten. Aantal bezoekers: 135.

Hoogspanning Diemen – Lelystad – Ens 380 kV

1 september 2019

Hoogspanning

Procedurefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

- Bureau Energieprojecten:
[Lelystad-Ens 380 kV](#)
- Projectsite initiatiefnemer
TenneT TSO B.V.:
[Diemen-Lelystad-Ens 380 kV](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Betrokken partijen

Overheden betrokken bij deeltraject Diemen-Lelystad 380 kV

- Gemeenten: Lelystad, Almere, Gooise Meren, Diemen
- Provincies: Flevoland, Noord-Holland

Overheden betrokken bij deeltraject Lelystad-Ens 380 kV

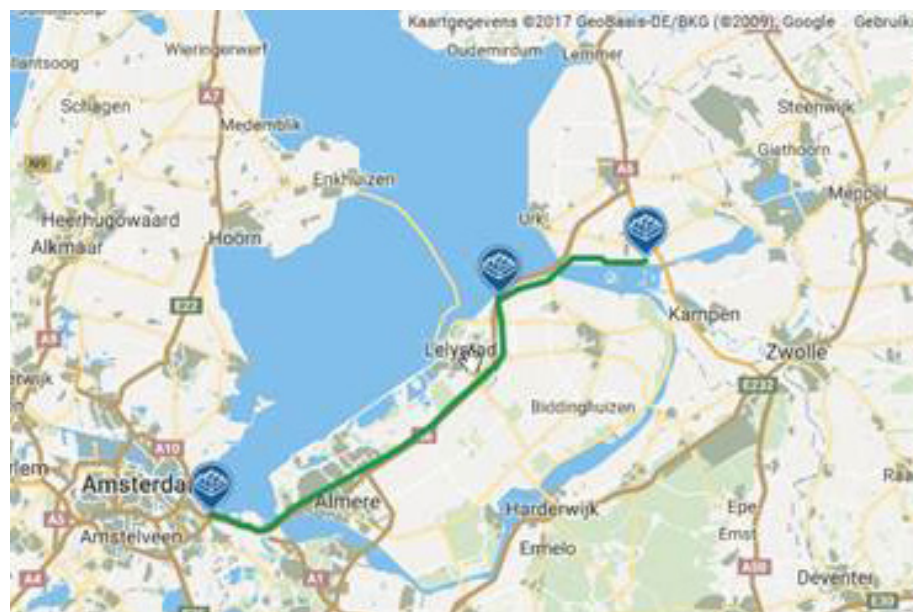
- Gemeenten: Lelystad, Dronten, Noordoostpolder
- Provincie: Flevoland

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Grondeigenaren en -gebruikers (waaronder Staatsbosbeheer)
- Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO)
- Natuurorganisaties

Project

TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, wil de transportcapaciteit van de bestaande verbindingen tussen Diemen, Lelystad en Ens vergroten. Het gaat om de deelprojecten Diemen-Lelystad en Lelystad-Ens, die deel uitmaken van het programma 'Beter Benutten Bestaande 380kV' van TenneT. Pieken in energiebehoefte en wisselende energieproductie, vooral door het opwekken van duurzame energie, kunnen hiermee worden opgevangen. De bestaande hoogspanningsmasten worden versterkt, de geleiders vervangen en geschikt gemaakt voor een hogere transportcapaciteit. Door nieuwe technieken en materialen is het magnetische veld kleiner en maken de verbindingen minder geluid.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Voorfase

2008

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Noord-West 380 kV ter inzage gelegd, dit tracé is deelgebied 4.

2014

Herziening gehele project:

- deelgebied 1 (Eemshaven-Oudeschip- Vierverlaten) afzonderlijk verder als Eemshaven-Oudeschip-Vierverlaten 380 kV
- stopzetting deelgebieden 2 en 3 (Vierverlaten-Ens)
- aankondiging versterking deelgebied 4 (Ens-Lelystad-Diemen)

Procedurefase: Publicatie voornemen traject

2018

Publicatie voornemen traject Lelystad-Ens en traject Diemen-Lelystad.

Procedurefase: Formele besluiten

Februari - juli 2019

Besluiten traject Lelystad-Ens.

November 2020 - februari 2021

Ontwerp-besluiten traject Diemen-Lelystad.

Realisatiefase

2019-2020

Naar verwachting ingebruikname traject Lelystad-Ens.

2021

Naar verwachting ingebruikname traject Diemen-Lelystad.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Hoogspanning Eemshaven Oudeschip – Vierverlaten 380 kV

1 september 2019

Hoogspanning

Procedurefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Randstad 380 kV – Noordring](#)
Projectsite initiatiefnemer
[Randstad 380 kV Noordring](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven project

- [Kamerbrief Tracebesluit Randstad 380 kV hoogspanningsverbinding Haarlemmermeer](#) | 19-04-2016
- [Kamerbrief Randstad 380 kV-hoogspanningsverbinding van Beverwijk naar Bleiswijk](#) | 29-04-2011

Betrokken partijen

Overheden

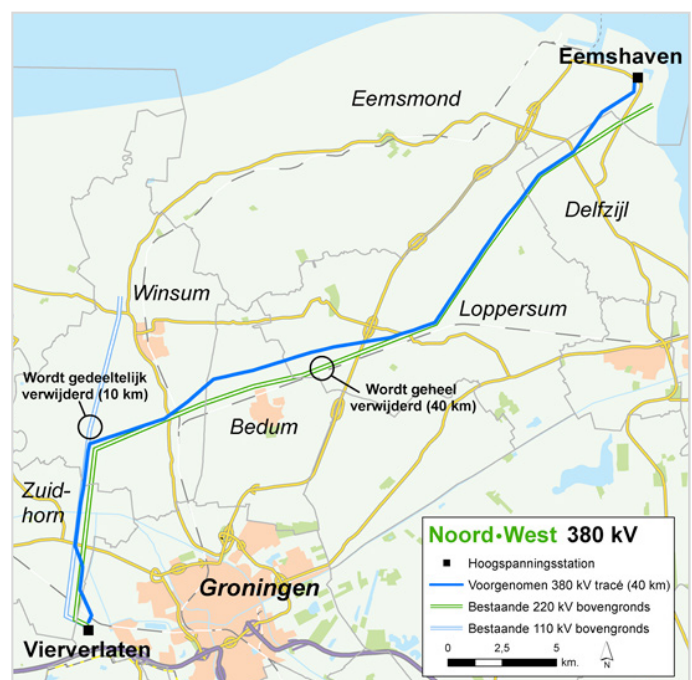
- Gemeenten: Delfzijl, Groningen, Het Hogeland, Loppersum, Westerkwartier
- Waterschappen: Waterschap Noorderzijlvest
- Provincie: Groningen
- Omgevingsdienst Groningen

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten, dorpsverenigingen
- Grondeigenaren
- Groningen Seaports
- Natuur- en milieuorganisaties
- ProRail

Project

TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, wil een nieuwe hoogspanningsverbinding van 380 kilovolt (kV) aanleggen tussen station Eemshaven Oudeschip en station Vierverlaten (EOS-VVL). TenneT wil daarbij de huidige masten vervangen door masten met een compacter magneetveld (Wintrack masten). De nieuwe verbinding vervangt de bestaande 220 kV-verbinding tussen Eemshaven en Vierverlaten en de 110 kV-verbinding tussen Brillerij en Vierverlaten. Door verbeteringen van het voorgenomen tracé, dat ongeveer het oude 220 kV-tracé volgt, een deel van 110 kV wordt verwijderd, wordt de nieuwe verbinding tien kilometer korter.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

25 augustus 2009

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd, over het gebied tussen de Eemshaven en Diemen. Aantal ontvangen zienswijzen: 299, waarvan 146 uniek.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

13 juli 2012

Eerste voorbereidingsbesluit ter inzage gelegd. Tijdelijke ruimtelijke reservering voor project, inmiddels in omvang teruggebracht van de Eemshaven tot Ens.

2013/2014

Verdere voorbereidingsbesluiten. Projectomvang in 2014 teruggebracht van de Eemshaven tot aan Vierverlaten.

2015

Voorontwerp inpassingsplan besproken met provincie en gemeenten. Verzoek provincie en gemeenten onderzoek ondergrondse aanleg verbinding.

2016

Onderzoek ondergrondse alternatieven voor aanleg verbinding.

21 december 2016

Besluit minister van Economische Zaken (EZ) over voorkeursalternatief. Keuze bovengronds voorkeursalternatief gemeld aan Tweede Kamer.

Procedurefase: Formele besluiten

23 juni - 3 augustus 2017

Ontwerp-inpassingsplan, milieueffectrapportage (m.e.r.) en ontwerpbesluiten ter inzage gelegd. Tweede fase van 18 augustus - 29 september. Aantal ontvangen zienswijzen: 35.

December 2017

Inpassingsplan definitief.

Beroepsfase

2017-2019

Zitting Raad van State op 11 juli 2019. Naar verwachting uitspraak najaar 2019.

Realisatiefase

2019-2021

Afhankelijk van uitspraak Raad van State: naar verwachting start bouw.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Begin 2008

Start overleg met betrokken provincies. Vanaf 2009 regulier overleg met alle betrokken overheden.

September 2009

Zeven informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 376.

November 2012

Zes informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 433.

Maart 2017

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over de keuze van het voorgenomen inpassingsplan: 56 bezoekers.

Juli 2017

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden in het kader van de ter inzagelegging van de ontwerp besluiten: 54 bezoekers.

Bron: ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 1 september 2019

Hoogspanning Randstad 380 kV - Noordring

1 september 2019

Hoogspanning

Realisatiefase
Rijkscoördinatierегeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Randstad 380 kV – Noordring](#)
Projectsite initiatiefnemer
TenneT TSO B.V.:
[Randstad 380 kV Noordring](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Betrokken partijen

Overheden

- Hoogheemraadschappen: Hollands Noorderkwartier, Rijnland, Schieland en de Krimpenerwaard
- Gemeenten: Beverwijk, Velsen, Haarlemmerliede-Spaarnwoude, Haarlemmermeer, Kaag en Braasem, Leiderdorp, Alphen aan de Rijn, Zuidplas en Lansingerland
- Provincies: Noord-Holland, Zuid-Holland

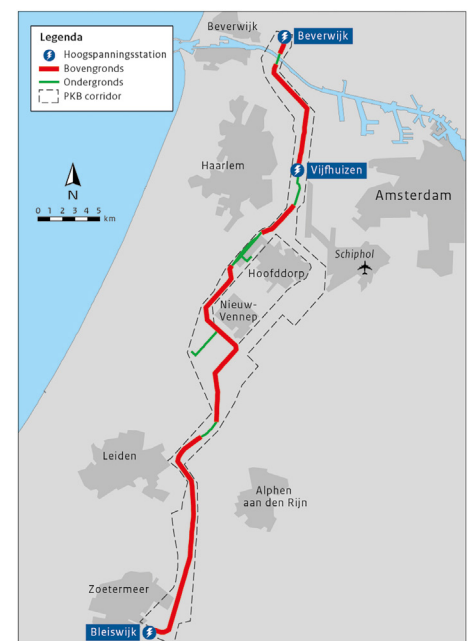
- Recreatieschap Spaarnwoude (samenwerking tussen de provincie Noord-Holland, de gemeenten Amsterdam, Haarlem, Haarlemmerliede & Spaarnwoude, en Haarlemmermeer en Velsen voor het beheer van recreatiegebied Spaarnwoude)

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten, verenigd in diverse actiegroepen
- Lokale natuurbescherming
- ProRail
- Schiphol

Project

Het westen van Nederland is zowel een grote importeur van elektriciteit uit Groot-Brittannië als een groeiende producent van elektriciteit. Om de elektriciteitsvoorziening in onder meer de Randstad zeker te stellen, legt netbeheerder TenneT TSO B.V. een nieuwe hoogspanningsverbinding van 380 kilovolt (kV) aan tussen Wateringen en Beverwijk. De verbinding bestaat uit twee delen: de Noordring en de Zuidring. De Zuidring tussen de hoogspanningsstations Wateringen en Bleiswijk is in bedrijf sinds 2013, de Noordring is in aanbouw.

Bron: kennisgeving ontwerpbesluiten fase 5, september 2016

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

12 oktober 2007

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 270, waarvan 149 uniek.

19 mei 2008

Aanvullende NRD ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 34.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

December 2008

Voorkeurstracé vastgesteld.

April 2011

Nieuw besluit over het voorkeurstracé.

9 juni 2011

Besluit Tweede Kamer: het ondergrondse deel van het tracé komt bij Hoofddorp in plaats van bij Nieuwe Wetering.

Oktober 2011

Vaststelling definitieve tracé.

Procedurefase: Formele besluiten

Mei – november 2012

Ontwerp-inpassingsplan, ontwerpbesluiten en milieueffect-rapportage ter inzage gelegd. 155 zienswijzen ontvangen, waarvan 140 uniek. Definitieve besluitvorming.

Beroepsfase

5 juni 2013

Uitspraak Raad van State: beroepen op fase 1 ongegrond verklaard.

Procedurefase: Formele besluiten

2013-2016

Besluiten fase 2 tot en met 5.

Beroepsfase

5 maart 2014

Raad van State: beroep op fase 2 ongegrond verklaard.

25 november 2015

Raad van State: beroep op fase 2 ongegrond verklaard.

Realisatiefase

2015

Start bouw.

2019

Naar verwachting in gebruikname Noordring

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Oktober 2007

Vijf informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over startnotitie. Aantal bezoekers: 490.

Juni 2008

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden over aanvullende startnotitie. Aantal bezoekers: 100.

Januari 2009

Vier informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over keuze voorkeursalternatief. Aantal bezoekers: 375.

November en december 2009

Vier informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over voorbereidingsbesluit. Aantal bezoekers: 260.

Januari – december 2011

Vier informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden. 440 bezoekers.

Mei – juni 2012

Vier informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 440.

Bron: ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 1 september 2019

Hoogspanning Rilland – Tilburg, Zuid-West 380 kV oost

1 oktober 2019

Hoogspanning

Procedurefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Zuid-West 380 kV oost \(Rilland-Tilburg\)](#)
Projectsite initiatiefnemer
TenneT TSO B.V.:
[Zuid-West 380 kV](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven project

- [Kamerbrief Voorzienings- en leveringszekerheid energie, over keuze uit varianten](#) (24-09-2019)
- [Antwoord op vragen van het lid Van der Lee over het bericht 'Samenwerkende overheden brengen advies aan minister uit over Zuid-West 380kV hoogspanningsverbinding'](#) (09-09-2019)
- [Kamerbrief Voorzienings- en leveringszekerheid energie, over keuze voorkeursalternatief](#) | 07-07-2017

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Woensdrecht, Bergen op Zoom, Steenbergen, Roosendaal, Halderberge, Moerdijk, Etten-Leur, Drimmelen, Geertruidenberg, Oosterhout, Breda, Gilze-Rijen, Dongen, Loon op Zand, Waalwijk, Tilburg, Reimerswaal, Tholen
- Waterschappen: Brabantse Delta, de Dommel en Scheldestromen
- Provincies: Zeeland, Noord-Brabant
- Ministerie van Defensie
- Rijkswaterstaat

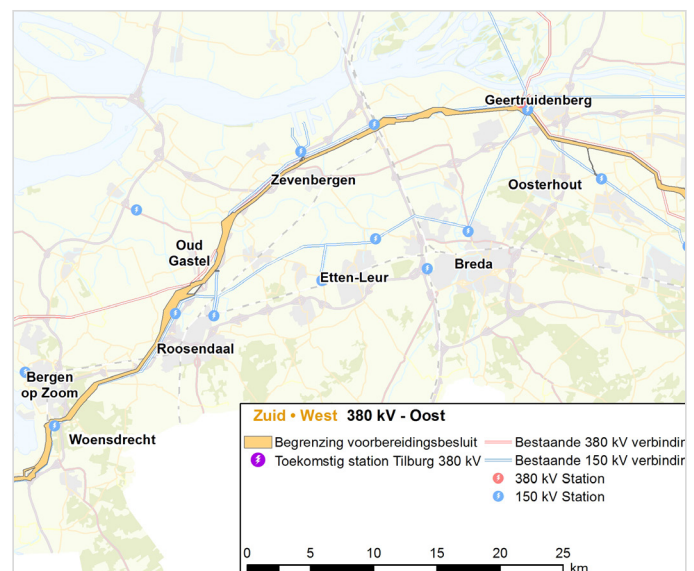
Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten, deels georganiseerd in bewonerscomités
- Bedrijven
- Grondeigenaren
- Natuur- en milieuorganisaties, landbouworganisaties
- ProRail

Project

TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, wil een nieuwe hoogspanningsverbinding van 380 kilovolt (kV) aanleggen van Borssele naar Tilburg. In april 2014 is dit project gesplitst in een westelijk deel (Borssele-Rilland) en een oostelijk deel (Rilland-Tilburg). De verbinding is nodig omdat het huidige net in Noord-Brabant maximaal is belast. Hierdoor:

- voldoet TenneT niet aan de eisen die gesteld zijn in de Elektriciteitswet van 1998; dit geeft risico's bij het transport van elektriciteit bij onderhoud
- kunnen zonder de nieuwe verbinding problemen ontstaan met de elektriciteitsvoorziening in Nederland
- is er momenteel onvoldoende capaciteit voor het aansluiten van nieuwe energieleveranciers, zoals exploitanten van windparken op zee

Bron: Begrenzing voorbereidingsbesluit Zuid-West 380 kV oost

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

22 mei 2009

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.
Aantal ontvangen zienswijzen: 76, waarvan 66 uniek.
Start opstellen milieueffectrapportage (m.e.r.).

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Augustus 2011

Uitspraak minister van Economische Zaken (EZ) over voorkeur noordelijke tracé tussen Roosendaal/Borchwerf en Tilburg.

2012-2014

Vorbereidingsbesluiten over gebied voorkeursalternatief.

Augustus 2014

Wijziging door minister EZ van eerdere voorkeurstracé naar zuidelijke alternatief tussen Roosendaal/Borchwerf en Tilburg.

December 2015

Besluit van minister EZ, op basis van advies van Deltares, tot actualiseren tracédocument, m.e.r. en voorkeursalternatief.

Juni 2016

Besluit van minister EZ tot vrijgave tracédocument als basis voor m.e.r. en voorkeursalternatief.

Juli 2017

Bekendmaking door minister EZ van voorgenomen tracé, op basis van unaniem advies betrokken regionale overheden. Bewoners, indieners alternatieve tracés en natuurorganisaties betrokken bij ontwikkelen en uitwerken tracéalternatieven.

Augustus 2019

Keuze door minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK) voor varianten in elf uitwerkingsgebieden in voorgenomen tracé, grotendeels op basis van advies van samenwerkende overheden regio. Belanghebbenden betrokken bij ontwikkelen en uitwerken varianten.

Procedurefase: Formele besluiten

12 oktober 2017

Publicatie voorbereidingsbesluit over voorgenomen tracé.

12 oktober 2018

Inwerkingtreding nieuw voorbereidingsbesluit over voorgenomen tracé.

12 oktober 2019

Inwerkingtreding nieuw voorbereidingsbesluit over voorgenomen tracé.

2019-2022

Terinzagelegging ontwerp-inpassingsplan en ontwerpbesluiten.
Definitieve besluitvorming.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau

Mei - juni 2009

Drie informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 75.

Oktober 2009

Drie informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over concept-tracé. Aantal bezoekers: 300.

April - juni 2011

Vijf informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over voortgang. Aantal bezoekers: 595.

Juni 2012 - december 2013

Zeven informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over voorbereidingsbesluiten. Aantal bezoekers: 483.

Augustus 2014

Gesprek minister EZ met regionale bestuurders over keuze tracé.

September 2014 – januari 2015

Zeven informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over tracéwijziging. Aantal bezoekers: 1.739.

Maart-december 2015

Minister EZ stelt regio in gelegenheid alternatieven voor te stellen. Opname haalbare alternatieven in procedure. Vier bijeenkomsten voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 196.

Juni - juli 2016

Vijf informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden, georganiseerd door TenneT. Aantal bezoekers: 890.

September 2017

Inloopavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over voorgenomen tracé en vervolgproces. Georganiseerd door EZ en ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), in samenwerking met TenneT. Aantal bezoekers: 500.

November 2019

Inloopavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over keuze minister EZK uit varianten bij uitwerking voorgenomen tracé en vervolgproces. Georganiseerd door TenneT in samenwerking met EZK.

Bron: ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 1 oktober 2019

Netversterking Marnezijl – Oudehaske 110 kV

1 september 2019

Hoogspanning

Realisatiefase
Rijkscoördinatierегeling (RCR)

Projectsite initiatiefnemer
TenneT TSO B.V.:
[Netversterking regio Fryslân voor duurzame energie](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven project

[Besluit van de Minister van Economische Zaken tot toepassing van de Rijkscoördinatierегeling ten behoeve van het project Netversterking Marnezijl](#)
| 23-12-2016

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Súdwest Fryslân, Fryske marren, Heerenveen
- Wetterskip Fryslân
- Provincie Friesland
- Rijkswaterstaat

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Grondeigenaren
- N.V. Nederlandse Gasunie
- ProRail B.V.

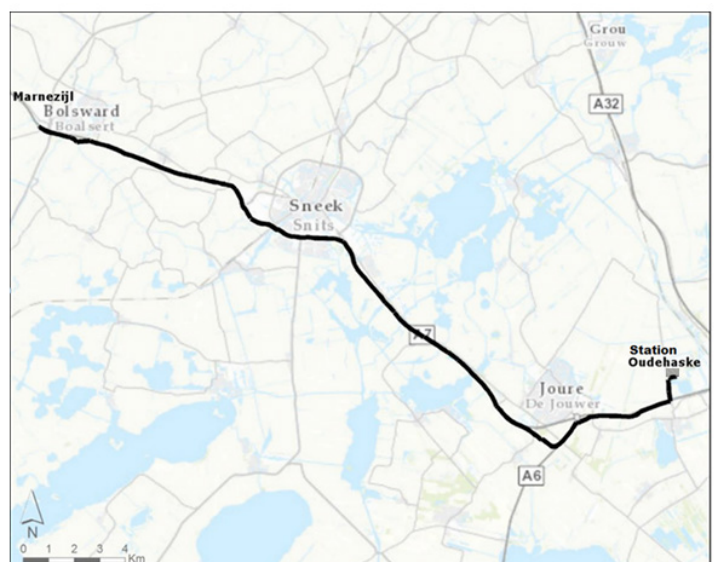
Project

TenneT TSO B.V., de landelijke beheerder van het hoogspanningsnet, wil het hoogspanningsnetwerk rond Marnezijl (Bolsward) versterken. Hiermee kan TenneT het toekomstige windpark in het IJsselmeer (Windpark Fryslân) aansluiten op het hoogspanningsnet.

De versterking van het net bestaat uit:

- een nieuwe ondergrondse kabelverbinding van 110 kilovolt (kV) tussen de hoogspanningsstations bij Marnezijl en Oudehaske
- een uitbreiding van het station in Oudehaske
- een nieuw station bij Marnezijl
- technische aanpassingen van enkele andere stations in het 110 kV-ringnet boven Marnezijl

De verbinding van Windpark Fryslân met het hoogspanningsnet moet in 2020 gereed zijn. Omdat de bouw van het nieuwe hoogspanningsstation bij Marnezijl een langere doorlooptijd heeft, volgt deze een aparte RCR-procedure (Netversterking westelijk Friesland) die volgt na de Netversterking Marnezijl-Oudehaske.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Voorfase

24 juli 2017

Publicatie besluit RCR in Staatscourant, met aanvullend besluit op 30 augustus 2017.

Procedurefase: Formele besluiten

Formele besluiten eerste fase project Netversterking Marnezijl

Oktober 2017

Nota van Uitgangspunten ter reactie voorgelegd aan alle partijen betrokken bij Besluit Ruimtelijke Ordening (BRO-partijen, oftewel betrokken overheden en Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed).

Januari 2018

Ontwerp-inpassingsplan voor uitbreidingen kabeltracé en aanpassing station Oudehaske ter inzage gelegd, samen met vergunningen en besluit aanmeldingsnotitie vormvrije beoordeling milieu-effectrapportage (m.e.r.).

8 juni 2018

Definitieve inpassingsplan en overige besluiten ter inzage gelegd.

Beroepsfase

20 juli 2018

Aflopen beroepstermijn inpassingsplan en overige besluiten. Geen beroepen ingediend, betreffende besluiten onherroepelijk sinds 21 juli 2018.

Realisatiefase

2019

Start uitbreiding hoogspanningsstation bij Oudehaske en aanleg kabel naar Bolsward.

2020

Aansluiting met Windpark Fryslân.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

28 september 2017

Informatieavond in Joure voor bewoners, grondeigenaren en andere geïnteresseerden. Georganiseerd door TenneT en ministerie van Economische Zaken (EZ). Aantal bezoekers: 35.

24 januari 2018

Informatieavond in Sneek voor bewoners, grondeigenaren en andere geïnteresseerden. Georganiseerd door TenneT en ministerie EZK. Aantal bezoekers: 50.

Netversterking Westelijk Friesland 110kV

1 september 2019

Hoogspanning

Procedurefase
Rijkscoördinatierегeling (RCR)

Projectsite initiatiefnemer
TenneT TSO B.V.:
[Netversterking regio Fryslân voor duurzame energie](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven project

[Besluit van de Minister van Economische Zaken tot toepassing van de Rijkscoördinatierегeling ten behoeve van het project Netversterking Marnezijl](#)
| 23-12-2016

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeente: Súdwest Fryslân
- Wetterskip Fryslân
- Provincie Fryslân
- Rijkswaterstaat

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeente / dorpen
- Grondeigenaren
- N.V. Nederlandse Gasunie
- ProRail B.V.

Project

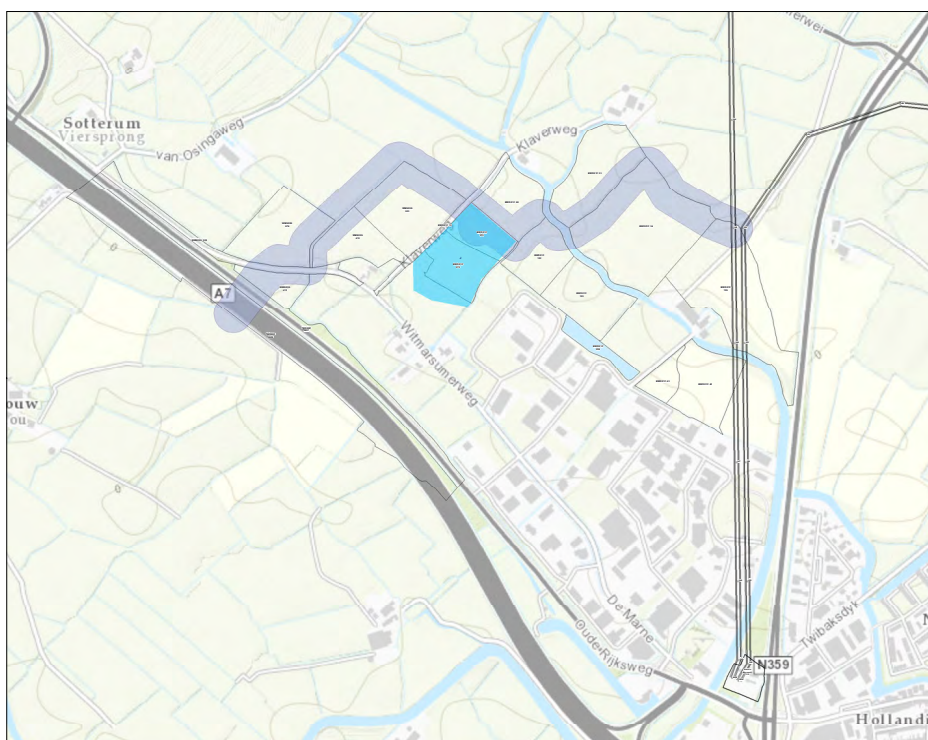
TenneT TSO B.V., de landelijke beheerder van het hoogspanningsnet, wil het hoogspanningsnetwerk rond Marnezijl (Bolsward) versterken. Hiermee kan TenneT het toekomstige windpark in het IJsselmeer (Windpark Fryslân) aansluiten op het hoogspanningsnetwerk. De versterking van het netwerk bestaat uit twee fasen.

1e fase: Netversterking Marnezijl-Oudehaske

- nieuwe ondergrondse kabelverbinding van 110 kilovolt (kV) tussen de hoogspanningsstations in Marnezijl en Oudehaske
- uitbreiding van het station in Oudehaske
- technische aanpassingen van enkele andere stations in het 110kV-ringnet boven Marnezijl

2e fase: Netversterking westelijk Friesland

- nieuw station bij Marnezijl (Bolsward)

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie­regeling \(RCR\)](#).

Voorfase

24 juli 2017

Publicatie besluit RCR in Staatscourant, met aanvullend besluit op 30 augustus 2017.

Procedurefase: Formele besluiten

Formele besluiten tweede fase project netversterking

4 januari 2019 – 4 februari 2019

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd. Er zijn 37 zienswijzen en 1 reactie ontvangen.

15 april 2019

NRD, met kaders voor op te stellen milieueffectrapportage (m.e.r.), vastgesteld door minister EZK voor het 110 kV-station en ondergrondse kabelcircuits westelijk Friesland. Met gelijktijdig vaststellen van Nota van Antwoord op binnengekomen zienswijzen (met benoemen hoe zienswijzen in m.e.r. worden meegenomen).

Augustus 2019

Vaststelling voorkeursalternatief westelijke rand Bolsward door minister EZK voor op basis van:

- onderzoeken voor m.e.r. en daarop gebaseerde Integrale effectanalyse
- gegevens over kosten en nettechniek
- adviezen uit regio

September 2019 – juni 2020

Uitwerking inpassingsplan.

Terinzagelegging van het Ontwerp IP begin 2020.

Beroepsfase

Zomer 2020

Realisatiefase

2021/2022

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

28 en 29 januari 2019

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden (Bolsward, Wond). Hieraan voorafgaand: gesprekken met dorpsraden alle kleine kernen in gebied bij Bolsward en op Kop van de Afsluitdijk.

8 en 9 mei 2019

Informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over eerste onderzoeksresultaten voor m.e.r. en vermindering aantal locatie-alternatieven.

VIKING-Link kabel Verenigd Koninkrijk – Denemarken

1 september 2019

Hoogspanning

Realisatiefase
Rijkscoördinatie­regeling (RCR) /
Project of Common Interest (PCI)

Bureau Energieprojecten:
[VIKING-Link kabel Verenigd Koninkrijk – Denemarken](#)
Projectsite initiatief­nemer
Energinet.dk: [Viking Link](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Kamerbrieven project

[Kenn­is­ge­ving in­zake aan­vaar­ding aan­vraag­dos­sier Viking Link, ministerie van Economische Zaken](#) | 07-08-2017

Initiatiefnemers

- Energinet.dk
- NationalGrid

Betrokken partijen

Overheden

Rijkswaterstaat

Belanghebbenden

- Buisleidingeigenaren
- Gebruikers zee, zoals de visserijsector

Project

De kabelroute loopt door een deel van de Nederlandse Noordzee. Ook dit deel is onderzees, daardoor is er geen hinder voor radar en vliegverkeer. De kabel maakt onderlinge uitwisseling van stroom mogelijk. Dit bevordert een gezamenlijke elektriciteitsmarkt van landen uit Noordwest Europa. Bovendien kunnen door de kabel de reserves voor stroom in beide landen worden beperkt.

Door de speciale status van dit project is van de RCR-standaardprocedure afgeweken. Voorafgaand aan de keuze van het voorkeursalternatief is een openbare raadpleging georganiseerd. Het verslag daarvan is onderdeel van de vergunningaanvraag. Ook is er voor de aanvaarding van het aanvraag-dossier voor de vergunning een formeel besluit genomen door de minister.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

13 maart 2015

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.
Aantal ontvangen unieke zienswijzen: 85.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Zomer 2015

Besluit voorkeursalternatief door minister van Economische Zaken (EZ) en minister van Infrastructuur en Milieu (IenM).

September 2015

Vorbereidingsbesluit ter inzage gelegd.

Procedurefase: Formele besluiten

18 maart 2016

Ontwerp-inpassingsplan en ontwerpbesluiten ter inzage gelegd.
Aantal ontvangen unieke zienswijzen: twintig.
Definitieve besluitvorming over inpassingsplan en vergunningen.

27 maart 2017

Ondertekening 'Besluit van het Politiek College van de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie inzake de uitvoering van het project net op zee Borssele'. Intrekking beroep door haven Antwerpen, waarmee besluiten definitief zijn.

Procedurefase

9 februari 2018

Ontwerp goedkeuringsbesluiten voor werkplannen kabels en platforms (fase 2 en 3) ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: drie. Aantal reacties: één van een overheid.
Definitieve besluitvorming over werkplannen.

17 mei 2019

Ontwerp goedkeuringsbesluit op het monitoringsplan transportkabels ter inzage gelegd. Geen zienswijzen of reacties ontvangen.

30 augustus 2019

Definitief goedkeuringsbesluit ter inzage gelegd.

Realisatiefase

2018

Start bouw verbinding.

2019-2020

Ingebruikname van de twee platforms (eerste platform in 2019, tweede in 2020).

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Juli-augustus 2016

Openbare raadpleging. Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden, georganiseerd door de initiatiefnemers. Aantal bezoekers: vier.

Hoogspanning

Realisatiefase
Rijkscoördinatie­regeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Net op zee Borssele](#)
Projectsite initiatief­nemer
TenneT TSO B.V.:
[Net op zee Borssele](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven project

- [Kamerbrief Structuurvisie windenergie op zee](#) over routekaart windenergie op zee 2023 | 26-09-2014

Betrokken partijen

Overheden

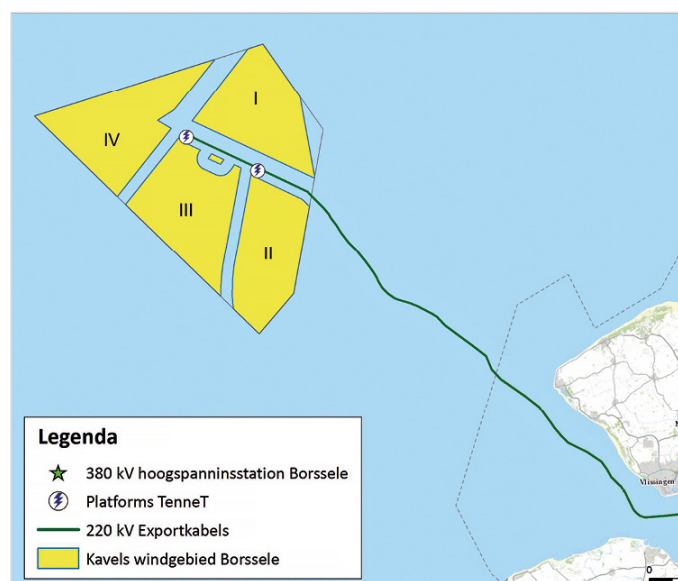
- Gemeenten: Borsele, Vlissingen
- Waterschap: Scheldestromen
- Provincie: Zeeland
- Nederlandse ambassade België
- Rijkswaterstaat
- Veiligheidsregio: Zeeland
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ)

Belanghebbenden

- Haven van Antwerpen
- North Sea Port
- Gemeenschappelijke Nautische Autoriteit (GNA)
- Milieubeweging Zeeland
- Vereniging Zeeuwse Milieufederatie (ZMf)
- Vlaams Departement Mobiliteit en Openbare Werken
- Vlaams Nederlandse Schelde Commissie (VNSC)

Project

TenneT TSO B.V. legt een elektriciteitsnet aan om de windmolens op zee van windenergiegebied Borssele te verbinden met het landelijke hoogspanningsnet. Het net bestaat uit twee platforms op zee, vier ondergrondse elektriciteitskabels van 220 kilovolt (kV) naar de kust, een ondergronds tracé op land en een nieuw transformatorstation (Alpha en Beta) in Borssele. Dit station zorgt voor de aansluiting op het landelijke hoogspanningsnet en zet de spanning om van 220 kV naar 380 kV. De platforms, met een gezamenlijk vermogen van 1.400 MW (Megawatt), worden een jaar na elkaar in gebruik genomen (in 2019 en 2020). Eind oktober 2019 is gestart met de bouw van windpark Borssele I en II door Ørsted. In september 2019 heeft TenneT conform planning Borssele Alpha opgeleverd. In 2020 zal via dit platform de stroom van het windpark Borssele I en II aan land worden gebracht.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Zie [projectsite Bureau Energieprojecten](#) (link bovenaan dit projectsheet), met een uitgebreide projectbeschrijving en een toelichting op de fasen per project.

Procedurefase: Publicatie voornemen project

13 maart 2015

Startnotitie ter inzage gelegd. 85 unieke zienswijzen ontvangen.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Zomer 2015

Besluit voorkeursalternatief door minister van Economische Zaken (EZ) en de minister van Infrastructuur en Milieu (IenM).

September 2015

Vorbereidingsbesluit ter inzage gelegd.

Procedurefase: Formele besluiten

18 maart 2016 (fase 1)

Ontwerp-inpassingsplan en ontwerpbesluiten ter inzage gelegd. Twintig unieke zienswijzen ontvangen. Definitieve besluitvorming over inpassingsplan en vergunningen.

27 maart 2017

Ondertekening besluit Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie voor uitvoeren project Net op zee Borssele. Intrekking beroep door haven Antwerpen, waarmee de besluiten definitief zijn.

Procedurefase

Voorjaar 2018

Formele besluiten werkplannen fase 2.

Realisatiefase

2018

Start bouw verbinding.

2019-2020

Naar verwachting ingebruikname van de twee platformen (eerste platform in 2019, tweede in 2020).

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de start van een energieproject staat EZK in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau. Onderstaand een aantal voorbeelden van hoe EZK bewoners en andere geïnteresseerden informeert en betreft.

Maart 2015

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden. 37 bezoekers.

Zomer 2015

Betrokkenen persoonlijk geïnformeerd over het voorkeursalternatief. Vlaamse havens hierover geïnformeerd via het Vlaams Departement Mobiliteit en Openbare Werken.

Najaar 2015

Aanpassingen tracé, zoals het dieper aanleggen van de verbinding, naar aanleiding van overleg met belanghebbenden.

April 2016

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden. Zeven bezoekers.

Net op zee: Hollandse Kust (zuid)

1 september 2019

Hoogspanning

Procedurefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Net op zee - Hollandse Kust \(zuid\)](#)
Projectensite initiatiefnemer
TenneT TSO B.V.:
[Net op zee Hollandse kust \(zuid\)](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven project

- [Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee. Aanvulling gebied Hollandse Kust](#)
| 08-12-2016
- [Kamerbrief Structuurvisie windenergie op zee](#), over toepassing
Rijkscoördinatieregeling | 13-11-2015
- [Kamerbrief Structuurvisie windenergie op zee](#), over routekaart windenergie op zee
2023 | 26-09-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeente: Rotterdam
- Waterschap Hollandse Delta
- Provincie: Zuid-Holland
- Rijkswaterstaat
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Belanghebbenden

- Bedrijven Maasvlakte, waaronder Euromax
Container Terminal Rotterdam (ECT)
- Beheerders natuurgebieden
- Gezamenlijke brandweer
- Havenbedrijf Rotterdam
- Stichting Natuur en Milieufederatie
Zuid-Holland

Project

TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, wil een hoogspanningsnet op zee aanleggen. Net op zee Hollandse Kust (zuid) is een onderdeel hiervan. Dit net verbindt de windmolens van windenergiegebied Hollandse Kust (zuid) met het landelijke hoogspanningsnet. Het bestaat uit twee platformen op zee met elk twee onderzeese elektriciteitskabels van 220 kilovolt (kV) naar de Maasvlakte, een kabel op land, een transformatorstation op land om van 220 kV naar 380 kV te gaan en een aansluiting op een 380 kV-hoogspanningsstation. Het totale vermogen van het net is 1.400 MW.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatierегeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

29 januari – 10 maart 2016

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.
Aantal ontvangen zienswijzen: 121, waarvan 103 uniek.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

1 juli 2016

Richtlijnen voor milieueffectrapportage (m.e.r.) vastgesteld.
Publicatie eerste deel m.e.r. met notitie over afwegingen voorkeursalternatief.

Najaar 2016

Keuze van minister van Economische Zaken (EZ) en minister van Infrastructuur en Milieu (IenM) voor tracé naar Maasvlakte Noord als voorkeursalternatief.

Procedurefase: Formele besluiten

7 juli 2017 – 17 augustus 2017

Vorbereidingsbesluit ter inzage gelegd.

6 oktober 2017- 16 november 2017

Ontwerpbesluiten ter inzage gelegd:

- inpassingsplan
- omgevingsvergunning bouwen en milieu (voor het nieuw te realiseren transformatorstation)
- omgevingsvergunning bouwen (voor realisatie van Platform Beta)
- watervergunning
- spoorwegvergunning
- vergunning en ontheffing Wet Natuurbescherming

Aantal ontvangen zienswijzen: vier.

Februari 2018

Definitieve besluitvorming over inpassingsplan en vergunningen, geen beroepen.

Procedurefase

December 2018

Ontwerp goedkeuringsbesluit voor werkplannen (fase 2) voor de HDD-zeewering ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: één. Definitieve besluitvorming over werkplannen, geen beroep.

Realisatiefase

2018-2022

Aanleg kabels op zee en land, bouw transformatorstation en bouw platformen. In 2021 platform Alpha gereed, in 2022 platform Beta.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Eind 2015 – begin 2016

Bijeenkomsten voor bewoners en andere geïnteresseerden. EZ aanwezig voor toelichting procedure en gesprekken met aanwezigen.

Februari 2016

Informatiebijeenkomst voor kustbewoners en andere geïnteresseerden, ook over de kavelbesluiten I en II van Hollandse Kust (zuid). 85 bezoekers.

1 juli 2016

Adviesvraag EZ aan alle betrokken overheden over voorkeursalternatief, op basis van afwegingsnotitie over mogelijke alternatieven voor milieu, kosten, techniek en omgeving.

Zomer 2016

Toelichting op project en procedure voorkeursalternatief aan gemeenteraden door EZ en TenneT.

Drie informatiebijeenkomsten voor bewoners en andere geïnteresseerden over ontwerp-kavelbesluiten Hollandse Kust (zuid), met ook informatie over het Net op zee Hollandse Kust (zuid).

Oktober 2017

Locatiebezoek Commissie voor m.e.r. aan Maasvlakte tijdens terinzagelegging ontwerpbesluiten, in aanwezigheid van verschillende belanghebbenden.

Net op zee: Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west Alpha)

1 september 2019

Hoogspanning

Procedurefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:

- [Net op zee - Hollandse Kust \(noord\)](#)
- [Verkenning aanlanden netten op zee 2030](#)

Projectsite initiatiefnemer TenneT TSO B.V.:

[Net op zee Hollandse kust \(noord\)](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven project

- [Kamerbrief over de voortgang uitvoering routekaart windenergie op zee 2030](#) | 05-04-2019
- [Kamerbrief Routekaart windenergie op zee 2030](#) | 27-03-2018

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Beverwijk, Velsen en Heemskerk
- Provincie Noord-Holland
- Hoogheemraadschap Hollands Noorder Kwartier
- Rijkswaterstaat West Nederland Noord
- Rijkswaterstaat Zee en Delta

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Beheerders van natuurgebieden
- Belangenorganisaties, zoals Stichting De Noordzee en bewonersgroepen
- Diverse bedrijven, waaronder drinkwaterbedrijf PWN, Tata Steel, bedrijven in zandwinning en scheepvaart,

- agrarische en recreatieve bedrijven
- Natuur- en milieuorganisaties, zoals Stichting Duinbehoud
- Grondeigenaren

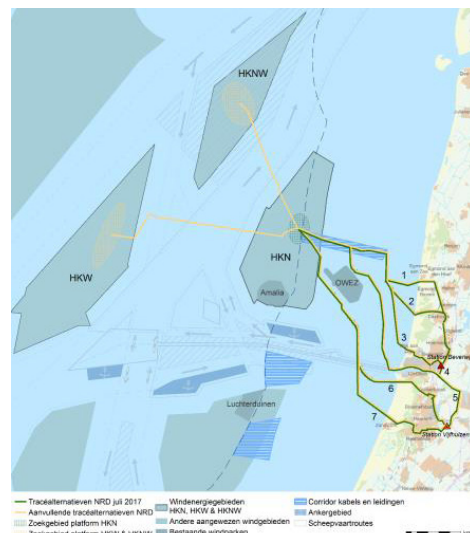
Project

TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, wil een hoogspanningsnet op zee aanleggen. Net op zee Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west Alpha) verbindt de windmolens van windenergiegebied Hollandse Kust (noord) en een deel van het windgebied Hollandse Kust (west Alpha) met het landelijke hoogspanningsnet.

Net op zee Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west Alpha) bestaat uit:

- platforms op zee in windenergiegebied Hollandse Kust (west Alpha) en in windenergiegebied Hollandse Kust (noord) voor de aansluiting van de windmolens en het omzetten van de spanning van 66 kilovolt (kV) naar 220 kV
- twee 220 kV-kabelsystemen vanaf het platform van Hollandse Kust (west Alpha) naar land en twee 220 kV-kabelsystemen van het platform van Hollandse Kust (noord) naar land; deze systemen worden vanaf Hollandse Kust (noord) naar land gebundeld
- vier ondergrondse 220 kV-kabelsystemen op land voor transport naar het transformatorstation bij Tata Steel
- een transformatorstation op voormalig terrein van Tata Steel voor het omzetten van 220 kV-wisselstroom naar 380 kV-wisselstroom
- vier ondergrondse 380 kV-kabelsystemen op land voor het transport naar het hoogspanningsstation Beverwijk voor aansluiting op het landelijke hoogspanningsnet

Het totale vermogen van de windparken is 1.400 Megawatt (MW): 700 MW voor Hollandse Kust (noord) en 700 MW voor Hollandse Kust (west Alpha).

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatierегeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

14 april 2017

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: zeven. Aantal ontvangen reacties overheden: dertien.

10 juli 2017

Publicatie definitieve NRD.

Sinds maart-april 2017

Onderzoeken voor milieueffectrapportage (m.e.r.), techniek en kosten voor aanleg en overleg belanghebbenden.

Oktober 2017

Terugbrengen van zeven naar vier tracéalternatieven door TenneT en ministerie van Economische Zaken (EZ).

Januari 2018

Aanvullende startnotitie, uitgebreid met Hollandse Kust (noord-west) of (west) ter inzage.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Februari 2018

Opleveren afwegingsnotitie. Betrekken overheden voor advies voorkeursalternatief.

April 2018

Keuze voorkeursalternatief (VKA) voor Hollandse Kust (noord) en (west Alpha) door minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK), met betrekken advies overheden bestuurlijke regio.

Procedurefase: Formele besluiten

November-december 2018

Ontwerp-inpassingsplan en ontwerp-uitvoeringsbesluiten ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: vijftien.

Mei-juni 2019

Definitief inpassingsplan en definitieve uitvoeringsbesluiten ter inzage gelegd.

Beroepsfase

Eind 2019 / begin 2020

Uitspraak Raad van State bij indienen beroepen.

Realisatiefase

2020-2023

Mogelijke realisatie en ingebruikname.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de start van een energieproject staat EZK in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau. Onderstaand een aantal voorbeelden van hoe EZK bewoners en andere geïnteresseerden informeert en betreft.

Eind 2016 – begin 2017

Informatiebijeenkomsten voor bewoners en andere geïnteresseerden voor toelichting procedure. Georganiseerd door EZ en TenneT.

Mei 2017

Drie informatiebijeenkomsten voor bewoners en andere geïnteresseerden, ook over kavelbesluiten V van Hollandse Kust (noord). Aantal bezoekers: 45.

Ambtelijk en bestuurlijk overleg met twintig betrokken overheden (provincie, gemeenten, hoogheemraadschappen, Rijkswaterstaat).

Juni-december 2017

Betrekken van overheden en belanghebbenden door EZ bij voortgang proces. Aansluiting waar wenselijk bij gesprekken tussen TenneT en andere (belangen)organisaties, zoals havenbedrijf en natuurorganisaties.

April en oktober 2017, februari 2018

Bestuurlijk overleg tussen EZK en betrokken overheden.

Juni 2018

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden over voorkeursalternatief, samen met project Kavelbesluit Hollandse Kust (noord). Aantal bezoekers: ongeveer twintig 20.

Februari en september 2018

Presentaties over het net en de impact voor de gemeente, voor gemeenteraad Beverwijk en IJmondcommissie (Beverwijk, Velsen, Heemskerk).

November 2018

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over ter inzage gelegde ontwerpbesluiten (inpassingsplan, vergunningen). Aantal bezoekers: ongeveer 45.

Februari en juni 2019

Overleg EZK en TenneT met bewonersgroepen over aard en mate van geluid van het transformatorstation langs de Zeestraat.

Mei 2019

Expertmeeting over aard en mate van geluid transformatorstation. Georganiseerd door EZK en TenneT voor gemeenteraadsleden Beverwijk, Heemskerk en Velsen.

Bron: ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 1 september 2019

Net op zee: Hollandse Kust (west Beta)

1 september 2019

Hoogspanning

Procedurefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:

- [Net op zee - Hollandse Kust \(west Beta\)](#)
- [Verkenning aanlanden netten op zee 2030](#)

Projectsite initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.:

[Net op zee Hollandse kust \(west Beta\)](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven overkoepelend beleid

- [Kamerbrief over de voortgang uitvoering routekaart windenergie op zee 2030](#) | 05-04-2019
- [Kamerbrief Routekaart windenergie op zee 2030](#) | 27-03-2018

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Beverwijk, Heemskerk, Velsen
- Provincie: Noord-Holland
- Hoogheemraadschap: Hollands Noorder Kwartier
- Rijkswaterstaat West Nederland Noord
- Rijkswaterstaat Zee en Delta

Belanghebbenden

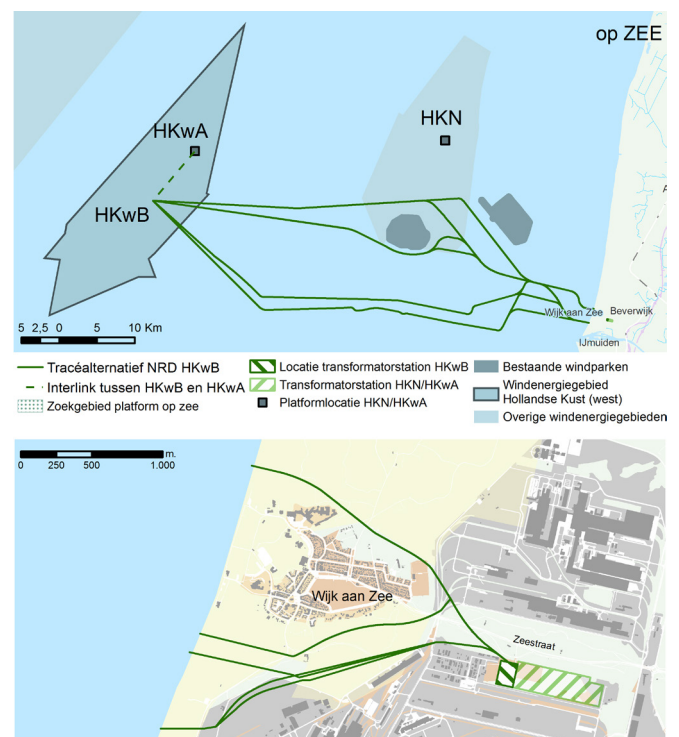
- Bewoners betrokken gemeenten
- Beheerders natuurgebieden
- Belangenorganisaties, zoals Stichting De Noordzee en bewonersgroepen
- Diverse bedrijven, waaronder waterbedrijf PWN, Tata Steel, bedrijven in zandwinning en scheepvaart, agrarische en recreatieve bedrijven

- Grondeigenaren
- Natuur- en milieuorganisaties, zoals Stichting Duinbehoud

Project

TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, wil een hoogspanningsnet op zee aanleggen. Net op zee Hollandse Kust (west Beta) verbindt een deel van de windmolens van windenergiegebied Hollandse Kust (west) met het landelijke hoogspanningsnet.

In het windenergiegebied Hollandse Kust (west) wordt 60 kilometer ten westen van de kust van Noord-Holland een windpark gebouwd met een vermogen van 700 megawatt (MW). In het windpark komt een platform Hollandse Kust (west Beta) waar de stroom van windmolens samenkomt en van 66 kilovolt (kV) omgezet wordt naar 220 kV. Via een ondergrondse hoogspanningsverbinding gaat de stroom van het platform naar het transformatorstation in Beverwijk om de stroom om te zetten van 220 kV naar 380 kV. Dit transformatorstation wordt al gebouwd voor het project 'Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west Alpha)' en zal worden uitgebreid voor Hollandse Kust (west Beta). Vanaf het transformatorstation gaat de stroom via een ondergrondse kabel naar het bestaande hoogspanningsstation in Beverwijk voor de aansluiting op het landelijke hoogspanningsnet.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie regeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

22 februari - 4 april 2019

Voornemen en participatieplan ter inzage gelegd.

Aantal reacties: 25.

7 juni t/m 18 juli 2019

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.

Aantal ontvangen zienswijzen: 22.

November 2019

Publicatie definitief NRD.

Najaar 2019-maart 2020

Onderzoeken milieueffectrapportage (m.e.r.), techniek en kosten voor aanleg, overleg met belanghebbenden.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Begin 2020

Opleveren rapport integrale effectenanalyse. Betrekken overheden voor advies voorkeursalternatief.

April 2020

Keuze voorkeursalternatief door minister EZK, met betrekken advies bestuurlijke regio (overheden) en in afstemming met minister BZK.

Procedurefase: Formele besluiten

Begin 2021

Terinzagelegging ontwerp-inpassingsplan en ontwerp-uitvoeringsbesluiten.

Medio 2021

Vaststelling definitieve inpassingsplan en uitvoeringsbesluiten.

Beroepsfase

Medio 2022

Naar verwachting uitspraak Raad van State als beroepen zijn ingediend.

Realisatiefase

2022-2025

Mogelijke realisatie en ingebruikname.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

14 en 28 maart 2019

Werksessies met belanghebbenden voor onshore (op land) en offshore (op zee) deel project.

Mei 2019

Ambtelijk en bestuurlijk overleg met betrokken overheden (provincie, gemeenten, hoogheemraadschappen, Rijkswaterstaat).

Expertmeeting over geluid voor gemeenteraad Beverwijk,

Heemskerk en Velsen door EZK en TenneT.

20 en 25 juni 2019

Twee informatiebijeenkomsten voor bewoners en andere geïnteresseerden, ook over project Kavelbesluit Hollandse Kust (west). Aantal bezoekers: 35 in totaal.

Net op zee: IJmuiden Ver (Alpha)

1 september 2019

Hoogspanning

Procedurefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:

- [Net op zee IJmuiden Ver Alpha](#)
- [Verkenning aanlanden netten op zee 2030](#)

Projectsite initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.:

[Net op zee IJmuiden Ver Alpha](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnen-
landse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven overkoepelend beleid windenergie op zee

- [Kamerbrief over vaststelling Structuurvisie Windenergie op zee](#) | 05-04-2019
- [Kamerbrief Routekaart windenergie op zee 2030](#) | 27-03-2018

Betrokken partijen

Overheden

- Bewoners Zuidhof (Rilland)
- Dorpsraad Borssele
- Stadsraad Veere
- Verontruste Bewoners Voorne

Belanghebbenden

- Gemeenten: Altena, Borsele, Dordrecht, Drimmelen, Geertruidenberg, Goes, Goeree-Overflakkee, Hellevoetsluis, Hoeksche Waard, Kapelle, Middelburg, Moerdijk, Noord-Beveland, Reimerswaal, Nissewaard, Schouwen-Duiveland, Tholen, Veere, Vlissingen, Westvoorne
- Provincies: Noord-Brabant, Zeeland, Zuid-Holland
- Waterschappen: Brabantse Delta, Hollandse Delta, Scheldestromen
- Rijkswaterstaat Zee en Delta, Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid
- Ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ)
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)

- Brabants Landschap
- Nationaal Park Oosterschelde
- Natuurmonumenten
- Staatsbosbeheer
- Stichting De Noordzee
- Stichting Natuur en Milieu
- Zeeuwse Milieufederatie
- Zeeuws Landschap

Grondeigenaren

- Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) Zeeland
- Grondeigenaren tussen Veerse Meer en Borssele

Industrie, bedrijven

- Elektriciteits Produktiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ)
- North Sea Port
- Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk (RWE)
- Shell
- Havenbedrijf Moerdijk

Kabels en leidingen

- De Netwerk Groep (DNWG)
- Gasunie

Offshore, Westerschelde

- Gemeenschappelijke Nautische Autoriteit (GNA)
- Havenbedrijf Antwerpen
- Dienst Hydrografie
- Kustwacht
- LaMer (zandwinning)
- Loodswezen
- Scheepvaart Adviesgroep Noordzee (SAN)
- Vlaams Departement Mobiliteit en Openbare Werken
- Vlaams Nederlandse Scheldecommissie (VNSC)
- Vlaamse vertegenwoordiging in Nederland

Visserij

- VisNed
- Producentenorganisatie Nederlandse Mosselcultuur (PO Mossel)
- Nederlandse Oestervereniging
- Paling- en kreeftvisserij
- Vaste vistuigvisserij
- Visserijvereniging Zuidwest

Overig

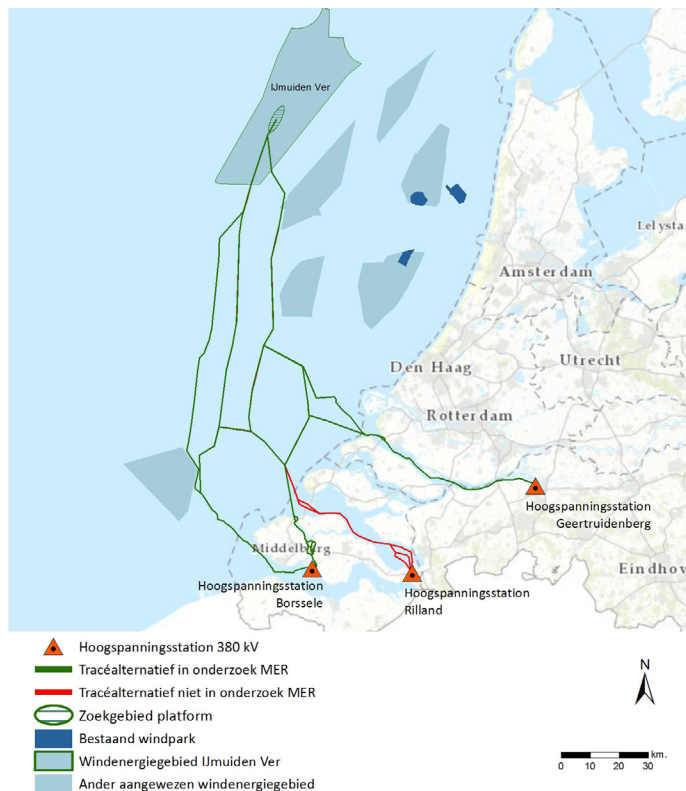
- HISWA
- Koninklijke Nederlandse Watersport Verbond
- Recron

Project

TenneT TSO B.V. wil twee ondergrondse hoogspanningsverbindingen aanleggen vanaf windenergiegebied IJmuiden Ver in de Noordzee naar het vasteland: Net op zee IJmuiden Ver Alpha en Net op zee IJmuiden Ver Beta.

Mogelijke aansluitlocaties voor Net op zee IJmuiden Ver Alpha zijn de bestaande hoogspanningsstations in Geertruidenberg, Borssele en Rilland. Deze verbinding zal bestaan uit een:

- converterstation op zee met een vermogen van 2 gigawatt (GW)
- ondergrondse hoogspanningsverbinding van 525 kilovolt (kV) naar de kust
- ondergronds tracé op land
- nieuw converterstation op land
- verbinding tussen het converterstation en het bestaande hoogspanningsstation

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

22 maart 2019

Voornemen en participatieplan ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke reacties: 22.

30 augustus 2019

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau ter inzage gelegd.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Maart – juni 2019

Betrekken belanghebbenden door EZK:

- kennismakingsgesprekken met overheden
- werksessies met belanghebbenden
- één-op-één overleggen en persoonlijk contact met belanghebbenden
- regio-overleg en bestuurlijke overleg met regionale overheden
- twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden, in totaal 85 bezoekers inzet van communicatiemiddelen zoals (digitale) nieuwsbrieven, website, persberichten en advertenties

Net op zee: IJmuiden Ver (Beta)

1 september 2019

Hoogspanning

Procedurefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten: [Net op zee IJmuiden Ver Beta](#)
Projectsite initiatiefnemer
TenneT TSO B.V.: [Net op zee IJmuiden Ver Beta](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven overkoepelend beleid windenergie op zee

- [Kamerbrief over de voortgang uitvoering routekaart windenergie op zee 2030](#) | 05-04-2019
- [Kamerbrief Routekaart windenergie op zee 2030](#) | 27-03-2018

Betrokken partijen

Overheden

- Bewonersverenigingen

Overheden

- Gemeenten: Goeree Overflakkee, Hellevoetsluis, Nissewaard, Rotterdam, Westvoorne
- Milieudienst DCMR
- Waterschappen: Hollandse Delta
- Provincie: Zuid-Holland
- Rijkswaterstaat Zee en Delta
- Rijkswaterstaat West Nederland Zuid
- Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond
- Ministerie van Defensie
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)

- KNNV (Vereniging voor veldbiologie Afdeling Voorne)
- Natuur & Milieufederatie Zuid-Holland
- Natuurlijk Voorne-Putten Agrarische Natuur Vereniging
- Natuurmonumenten
- Recreatieschap Voorne-Putten
- Staatsbosbeheer
- Stichting Natuur en Milieu
- Watersportverbond Regioteam Delta Noord
- Zuid-Hollands Landschap
- Top Voorne
- Wereld Natuur Fonds
- Vereniging Verontruste Bewoners Voorne

Offshore

- Dienst der Hydrografie
- Kustwacht
- Loodswezen
- Scheepvaart adviesgroep Noordzee (SAN)
- Stichting De Noordzee
- Stichting La Mer
- VisNed

Industrie/bedrijven:

- Deltalinqs
- Havenbedrijf Rotterdam
- Hutchison Ports ECT Euromax
- Rijkshavenmeester

Kabels en leidingen:

- British Telecommunications Pic/BT Nederland N.V.DNNG
- Gasunie
- BritNed

Grondeigenaren:

- Een aantal grondeigenaren tussen de Haringvliet en Simonshaven
- LTO Noord afdeling Voorne-Putten, inclusief agrarische commissie

Project

TenneT TSO B.V. wil een ondergrondse hoogspanningsverbinding realiseren van het windenergiegebied IJmuiden Ver Kavels III en IV in de Noordzee naar het vasteland. Mogelijke aansluitlocaties zijn bestaande hoogspanningsstations op de Maasvlakte en in Simonshaven. Het net bestaat uit een converterstation op zee met een vermogen van 2 GW, een ondergrondse hoogspanningsverbinding van 525 kV naar de kust; een ondergronds tracé op land; een nieuw converterstation op land en een verbinding tussen het converterstation en het bestaande hoogspanningsstation.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

22 maart 2019

Voornemen en participatieplan ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: vier.

30 augustus 2019

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau ter inzage gelegd.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Maart – juni 2019

Betrekken belanghebbenden door EZK:

- kennismakingsgesprekken met belanghebbenden
- werksessies met experts en belanghebbenden
- één-op-één overleggen en persoonlijk contact met belanghebbenden
- regio-overleg en bestuurlijk overleg met regionale overheden en Havenbedrijf Rotterdam
- informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden, in totaal 65 bezoekers
- inzet van communicatiemiddelen zoals (digitale) nieuwsbrieven, website, persberichten en advertenties

Bron: ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 1 september 2019

Net op zee: Ten noorden van de Waddeneilanden

1 september 2019

Hoogspanning

Voorfase
Rijkscoördinatierегeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:

- [Net op zee – Ten noorden van de Waddeneilanden](#)
- [Verkenning aanlanden netten op zee 2030](#)

Projectsite initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.:

[Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

TenneT TSO B.V.

Kamerbrieven overkoepelend beleid windenergie op zee

- [Kamerbrief over de voortgang uitvoering routekaart windenergie op zee 2030](#) | 05-04-2019
- [Kamerbrief Routekaart windenergie op zee 2030](#) | 27-03-2018

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Noardeast Fryslân, Dantumadiel, Tytsjerksteradiel, Ameland, Schiermonnikoog, Groningen, Westerkwartier, Het Hogeland
- Provincies: Fryslân en Groningen
- Waterschappen: Noorderzijlvest, Wetterskip Fryslân
- Rijkswaterstaat Noord Nederland
- Rijkswaterstaat Zee en Delta

- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Beheerders van natuurgebieden

- Belangenorganisaties, zoals Stichting de Waddenzee en LTO Noord
- Grondeigenaren
- Havenbedrijf Groningen Seaport, bedrijven in zandwinning en scheepvaart, agrarische en recreatieve bedrijven

Project

TenneT TSO B.V., de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet, wil een hoogspanningsnet op zee aanleggen. Net op zee ten noorden van de Waddeneilanden is een onderdeel hiervan. Deze verbindt de windmolens van windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden met het landelijke hoogspanningsnet.

Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden bestaat uit:

- een platform op zee met twee gebundelde onderzeese elektriciteitskabels van 220 kilovolt (kV) naar de kust
- zes gebundelde kabels op land
- een transformatorstation op land om van 220 kV naar de hoogspanningsaansluiting van 220 kV of 380 kV te gaan
- een aansluiting op een 220 kV-hoogspanningsstation bij Burgum of een 380 kV-hoogspanningsstation bij Vierverlaten of Eemshaven.

Het vermogen van het windpark is 700 Megawatt (MW). De totale lengte is 100 kilometer (km), waarvan 80 km over zee en 20 km op land zal lopen.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie-regeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

7 maart 2019

Kennisgeving en voornemen participatie ter inzage gelegd.
Aantal reacties: 26 van particulieren, organisaties en overheden.

April – mei 2019

Werksessies met belanghebbenden ter voorbereiding op startnotitie.

September-oktober 2019

Publicatie concept startnotitie.

September 2019 - maart 2020

Onderzoeken voor milieueffectrapportage (m.e.r.), techniek en kosten voor aanleg en overleg met belanghebbenden.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Mei 2020

Opleveren afwegingsnotitie met integrale effectenanalyse.
Betrekken overheden voor advies voorkeursalternatief.

Zomer 2020

Naar verwachting keuze voorkeursalternatief door minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK), met betrekken advies overheden bestuurlijke regio en in afstemming met minister Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Procedurefase: Formele besluiten

Juli-september 2021

Naar verwachting terinzagelegging ontwerp-inpassingsplan en ontwerp-uitvoeringsbesluiten.

Februari 2022

Naar verwachting vaststelling definitief inpassingsplan en uitvoeringsbesluiten.

Beroepsfase

Eind 2022

Uitspraak Raad van State bij indienen beroepen.

Realisatiefase

2023-2026

Mogelijke realisatie en ingebruikname.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

April - mei 2019

Werksessies voor belanghebbenden. Na toelichting op project door organisatoren EZK en TenneT gezamenlijk bepalen van te onderzoeken tracés.

Juni - juli 2019

Inloopbijeenkomsten voor bewoners en andere geïnteresseerden voor aandragen mogelijke aanpassingen tracé, nieuwe aandachtspunten en kansen. Toelichting op procedure, uitgangspunten en inzichten tractering uit eerdere bijeenkomsten. Georganiseerd door TenneT.

Overzicht

Wind

Wind op land

- Terugblik betrokkenen verkenning Aanlanding netten op zee (VANOZ) 57
- Windpark De Drentse Monden en Oostermoer 59
- Windpark Fryslân 61
- Windpark Krammer 63
- Windpark N33 65
- Windpark Wieringermeer 67
- Windpark Zeewolde, Flevoland 69
- Windplan Blauw, Flevoland 71
- Terugblik betrokkenen Windpark Blauw 73
- Windplan Groen, Flevoland 75

Wind op zee

- Wind op zee: Borssele kavels I en II 77
- Wind op zee: Borssele kavels III, IV en V 79
- Wind op zee: Hollandse Kust (zuid), kavels I-II 81
- Wind op zee: Hollandse Kust (zuid), kavels III-IV 83
- Wind op zee: Hollandse Kust (noord), kavel V 85
- Wind op zee: Hollandse Kust (west), kavels VI-VII 87

Terugblik betrokkenen verkenning Aanlanding netten op zee (VANOZ)

Veertig procent van het huidige totale elektriciteitsverbruik in Nederland is in 2030 afkomstig van windparken op zee. Tussen 2024 en 2030 worden daarom drie nieuwe windparken op de Noordzee gebouwd: Hollandse Kust (west), Ten noorden van de Waddeneilanden en IJmuiden Ver. Dat is vastgelegd in de 'Routekaart windenergie op zee 2030'. In 2018 onderzocht het ministerie van Economische Zaken en Klimaat in samenwerking met TenneT de aanlandingslocaties en mogelijkheden om de windparken aan te kunnen sluiten op het bestaande hoogspanningsnet. In de 'Verkenning Aanlanding netten op zee' (VANOZ) raadpleegden ze daarvoor een breed palet belanghebbenden.

VANOZ: een verkenning met toekomst

Nieuwe windparken op zee realiseren is één ding, de energie aan land krijgen een tweede. De energie die windturbines opwekken, moet tenslotte gebruikt kunnen worden waar ze voor is bedoeld: groene elektriciteit voor huishoudens, bedrijven en industrie. Maar met welke energiedrager krijg je de stroom aan land? Wat is daarvoor de beste plek? Hoe pas je kilometerslange kabels in de kwetsbare en bebouwde omgeving? En op welke manier sluiten die aan op de ambities van de regio?

Uit een impactanalyse van de 'Routekaart windenergie op zee 2030' blijkt dat de aansluiting op het landelijk hoogspanningsnet mogelijk is, maar dan met verbindingen tot diep in het land. *"Als je bijvoorbeeld een kabel van zee naar Maasbracht wilt brengen, dan moet je wel goed onderbouwen waarom dat de beste oplossing is",* zegt **Lennert Goemans**, projectleider vanuit EZK. *"Deze onderbouwing was er nog niet. De focus lag vooral op wat technisch kan. De ambities en belemmeringen vanuit de regio's waren niet in beeld. En ook niet-conventionele oplossingen als de omzetting van elektriciteit naar waterstof moesten nog worden onderzocht."*

EZK besluit samen met TenneT een brede verkenning op te zetten, met een open vraag: 'hoe en op welke manier gaan we die stroom aan land brengen en als het op het net komt, waar dan?' Daarmee kan al belangrijk voorwerk gedaan worden voor de later te starten RCR-procedures. Maar belangrijker nog: de belangen en ambities van de regio's kunnen meegenomen worden in de besluitvorming. Daarmee is VANOZ meteen ook een belangrijke vingeroefening voor de Omgevingswet die in 2021 ingaat. In deze nieuwe werkwijze wordt in een vroegtijdig stadium samen met de omgeving gezocht naar de beste oplossingen.

De open vraag bij de start roept bij sommige partijen ook wat ongemak op, herinnert **Goemans** zich. *"Bij TenneT hadden sommigen het idee dat toch al duidelijk was wat we zouden doen, waarom dan zo'n heel proces? Maar die keuzes waren alleen gewogen binnen het wettelijk kader waarin TenneT verantwoordelijk is voor aanleg en instandhouding van de infrastructuur voor elektriciteit. En dus niet voor waterstof. Ook bij het ministerie zijn wel wenkbrauwen opgetrokken toen voor dit open proces werd gekozen. Maar iedereen weet ook hoe lastig het is als je aan het begin van een RCR-procedure voor een zaaltje staat en de mensen kijken je glazig aan met in hun ogen: waarom deze techniek? En waarom hier op deze plek?"*

Het proces

Het verkenningstraject bestaat uit een startbijeenkomst, regiosessies in twee rondes, een slotbijeenkomst en bestuurlijke afspraken, waar in het proces gaandeweg naar toe wordt gewerkt. Per ronde wordt teruggeleefd

wat er is opgehaald. De verkenning begint bij mogelijke aanlandplaatsen en de industriële clusters als potentiële afnemers van de stroom.

Aan de regiotafels schuiven lokale en regionale overheden, bedrijven, natuur- en milieufederaties en andere maatschappelijke organisaties die straks mogelijk te maken krijgen met de aanlanding. Of er zelfs naar uitkijken. Want de houding van overheden en bedrijven is nu op z'n minst gretig. *"Rond het Energieakkoord wilde geen regio een aanlanding, nu werd er om gevochten",* memoreert **Thomas Aksan** van TenneT. Het overgrote deel van de deelnemers zit ook (in)direct aan de klimaattafels. Dat zorgt voor dynamiek in de discussies binnen VANOZ.

Moeizame start

Tijdens de bijeenkomsten wordt gesproken over verschillende opties, aansluitpunten en tracés (over land en water) voor het aan land brengen van windenergie. Op hoofdlijnen zijn ook de technische aspecten, financiële aspecten en ruimtelijke gevolgen in kaart gebracht. Welke opties en aansluitpunten zijn wenselijk en haalbaar? Zijn er 'onconventionele opties' zoals omzetting naar waterstof op zee? Basis voor de gesprekken zijn de uitkomsten van het effectenonderzoek van adviesbureaus Arcadis en Pondera.

De eerste regioronde verloopt wat moeizaam. **Lennert Goemans**, projectleider vanuit EZK: *"Het gesprek ging nog alle kanten op en aanwezigen vroegen veel aandacht voor waterstofopties."*

Dat beaamen ook **Thomas Aksan** en **Thomas Donders** (public affairs en projectleider vanuit TenneT): *"Het was aan het begin niet duidelijk wat nu precies de insteek was, wat we gingen doen en wie daarbij aan tafel zouden moeten zitten. Er was aanvankelijk onduidelijkheid over de scope, de onderwerpen, de betrokken stakeholders en gesprekken. Ook bij een brede verkenning moet duidelijk zijn waarover je een uitspraak van de regio wil. Dat was aanvankelijk niet zo."* In de tweede ronde gaat dat beter.

Afwegingsnotie

Alle discussies en gesprekken leiden uiteindelijk tot een Afwegingsnotitie, die in een slotbijeenkomst in oktober toegelicht wordt. Minister Wiebes overlegt daarna met de bestuurders van de verschillende kustprovincies. Hij besluit tot een gespreide aansluiting, waarbij bij voorkeur dichtbij de industriële clusters aan de kust wordt aangesloten, gebruikmakend van bestaande infrastructuur.

Een aantal verbindingen wordt verder verkend: Hollandse Kust (west) met Beverwijk en windpark Ten Noorden van de Waddeneilanden met Eemshaven, Vierverlaten of Burgum. IJmuiden Ver kan verbonden

worden met het landelijk hoogspanningsnetwerk naar Borssele, Riland of Geertruidenberg. Een tweede verbinding vanuit IJmuiden Ver kan naar de Maasvlakte of Simonshaven.

Uitkomsten verkenning

De uitkomsten van de verkenning betekent niet dat iedereen tevreden is. Voor sommige regio's is het soms zelfs een kleine teleurstelling. Ze denken meer groene stroom nodig te hebben in de toekomst. Het aanbod moet daar dus logischerwijs bij aansluiten.

Zo had Noord-Holland Noord het liefst een aansluiting bij Den Helder gehad. *“De optie is in elk geval wel besproken”,* zegt **Yolande Koot**. *“Maar de voorziene groei van de elektriciteitsvraag voor onder andere industrie en haven in het Noordzeekanaalgebied zijn niet duidelijk genoeg in beeld gekomen.”*

Daarom is er in 2019 een integrale systeemstudie gedaan naar de elektriciteitsvraag en -aanbod en de benodigde infra in Noord-Holland Noord en het Noordzeekanaalgebied.

Ook Zeeland wil garanties dat er voor de energie-intensieve industrie in de Kanaalzone bij Terneuzen straks genoeg stroom is. *“Het VANOZ- traject heeft een plaats voor onze zorgen geboden en die zijn bevestigd in een bestuurlijke afspraak.”* Zeeland is blij dat ook wordt gekeken naar de aansluiting van Zeeuws-Vlaanderen op het hoogspanningsnet.

Waterstof

Ook vinden sommigen het jammer dat de mogelijkheid van waterstof al vroeg werd afgeschreven, al zijn ze het wel eens met de conclusie dat het nog te prematuur is. Wel moet de ontwikkeling gestimuleerd blijven en tijdig weer op tafel komen, zegt het Havenbedrijf Terneuzen. Waterstof is nu al belangrijk voor de chemische industrie in het Zeeuwse havengebied. Daar pleit ook het **Havenbedrijf Rotterdam** voor. *“Als optie voor de toekomst, liefst met een haakje in de aanstaande uitvraag voor de aanbesteding van de aanlanding. Wij zien kansen om aan de slag te gaan met de ontwikkeling van waterstofproductie in de haven.”*

Een werkwijze met toekomst

Toch is er ook veel waardering voor de verkenning en de manier waarop het proces verlopen is. Transparant en helder, met ruimte en erkenning voor ieders belangen en met een brede maatschappelijke vertegenwoordiging.

*“Het feit dat wij bij de start van de verkenning een open vraag hebben neergelegd, is een belangrijke kracht van dit proces geweest, vindt **Lennert Goemans**.*

“Bovendien hebben we nu heel veel nog voor de RCR-procedure kunnen afvangen”, voegt **Thomas Donders** toe. *“We wisten nu al vroeg waar de omgeving knelpunten ziet en hebben daarop kunnen anticiperen. Technisch kenden we de verschillende opties al wel.”* TenneT wil dan ook dat dit -met wat bijschaven- de nieuwe werkwijze wordt. *“Het heeft ons uitgedaagd om veel meer alternatieven te onderzoeken en daar transparant over te zijn.”*

“Een verkenning als deze is de toekomst”, erkent **Sophie Jongeneel** van de provincie Groningen. De nationale scope was nuttig. *“Om te zien hoe anderen erin zitten, maar vooral ook vanwege de transparantie. Hoe zijn vergelijkbare opties elders beoordeeld?”*

De **provincie Zeeland** vindt dat met de verkenning ambtelijk en bestuurlijk begrip gekweekt is. *“Er zijn geen varianten onbesproken gebleven, er zijn varianten afgevallen onder invloed van het proces en er zijn nog steeds mogelijkheden open. Ook is duidelijk geworden wat niet kan. Je moet in participatie eerlijk zijn over de kaders. Niet alles is mogelijk.”*

Leerpunten

En natuurlijk blijven er naast de positieve punten ook nog genoeg tips over. Zo lagen er voor de eerste regiobijeenkomsten al te veel uitgangspunten vast, was het gevoel. Al dan niet uitgesproken. *“Dat had explicieter gekund”,* verwoordt **Wouter Bredemeijer** van Havenbedrijf Rotterdam. *“Niet alle politieke afwegingen waren altijd even duidelijk in beeld.”*

Een mogelijke oplossing is om (key-)stakeholders al eerder in het proces te betrekken bij plannen als deze. Of maak gebruik van werkgroepen. Het voordeel is dat je dan gerichter over de inhoud kunt spreken.

Denk breder en kijk naar win-win mogelijkheden

Katja Naber van Havenbedrijf den Helder vindt het jammer dat de verkenning was afgebakend op dit project. *“Je zou graag breder willen kijken. Als je altijd in afzonderlijk projecten denkt, blijft de ruimere context buiten beeld. Kies een ruimer tijdframe, zodat creatievere oplossingen voor de landprocedures mogelijk worden. Kijk ook samen met andere ministeries naar win-winmogelijkheden. Neem bestrijding van krimp of andere regionale opgaven mee in een zijstapje van je project. Daar is veel winst te behalen.”*

Yolande Koot van de Provincie Noord-Holland pleit voor een overall-strategie voor Wind op Zee. *“Richt je op de hele opgave en kijk met stakeholders aan de voorkant vooruit tot 2050!”*

Sporen samenbrengen

Naast de klimaatdiscussies, liepen er parallel aan VANOZ verschillende projecten op land en organiseerde de overheid dialogen over de Noordzee. *“Hierdoor zagen stakeholders door de bomen het bos niet meer. Het Rijk, de verschillende departementen en de andere overheden hebben allemaal eigen sporen. Het Rijk moet die echt samenbrengen”,* vindt **TenneT**. Tegelijkertijd moeten ook de regio's hun plannen op het vlak van verduurzaming en energie concreter maken, zodat daarop beter op de vraag geanticipeerd kan worden, denkt de netbeheerder.

Betrek agrariërs eerder

Taeke Wahle van LTO Noord pleit ervoor dat agrarische ondernemers 'aan de voorkant en op tijd betrokken worden'. *“Niet als het tracé al op de kaart staat ingetekend.”* Het negeren van landbouwbelang is in zijn ogen een klassieke fout bij ruimtelijke ontwikkeling.

En kijk niet alleen of je relevante partijen aan boord hebt, adviseert het **Havenbedrijf Rotterdam**. *“Maar volg ook hoe ze het oppakken. Participatie is namelijk tweerichtingsverkeer.”*

Strakkere regie

Het strategisch omgevingsmanagement had aan het begin strakker gekund, denken TenneT en EZK. **Goemans**: *“Waar hebben we het wel en niet over, wie moet aan tafel en wie niet? Nu ging het in negen van de tien discussies niet over onderwerpen binnen de scope van de verkenning. Een volgende keer moet er meer voorwerk gedaan worden door EZK en TenneT. Ook zijn we onderweg gaan toewerken naar een bestuurlijk overleg met overheden, met de minister aan het eind. Daar zou ik een volgende keer van begin af aan naar toewerken.”* **Thomas Aksan**: *“Navolgbaarheid is het sleutelwoord, ook waar het gaat om opties voor tracés en stations. Wees helder in wat je onderzoekt en vertel wat je hebt gevonden.”*

Windpark De Drentse Monden en Oostermoer

1 september 2019

Windpark

Realisatiefase
Rijkscoördinatierегeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Windpark De Drentse Monden en Oostermoer](#)
Website initiatiefnemers:
[Windpark Drentse Monden Oostermoer](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemers

- Duurzame Energieproductie Exloërmond B.V.
- Raedthuys Windenergie B.V.
- Windpark Oostermoer Exploitatie B.V.

Kamerbrieven project

- [Afschrift brieven aan de Colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Borger-Odoorn en Aa en Hunze over het windpark De Drentse Monden en Oostermoer](#) | 21-12-2018

- [Kamerbrief Ruimtelijke inpassing windpark De Drentse Monden en Oostermoer](#) | 19-09-2016
- [Kamerbrief Resultaten verkenning gebiedscoördinator De Drentse Monden en Oostermoer](#) | 10-12-2015
- [Kamerbrief Windpark De Drentse Monden en Oostermoer](#) | 12-10-2015
- [Kamerbrief Windpark Drenthe](#) | 07-01-2014

Kamerbrieven overkoepelen beleid windenergie op land

[Kamerbrief Structuurvisie Windenergie op land](#) | 31-03-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Borger-Odoorn, Aa en Hunze, (aangrenzend) Stadskanaal
- Provincies: Drenthe, (aangrenzend) Groningen

Belanghebbenden

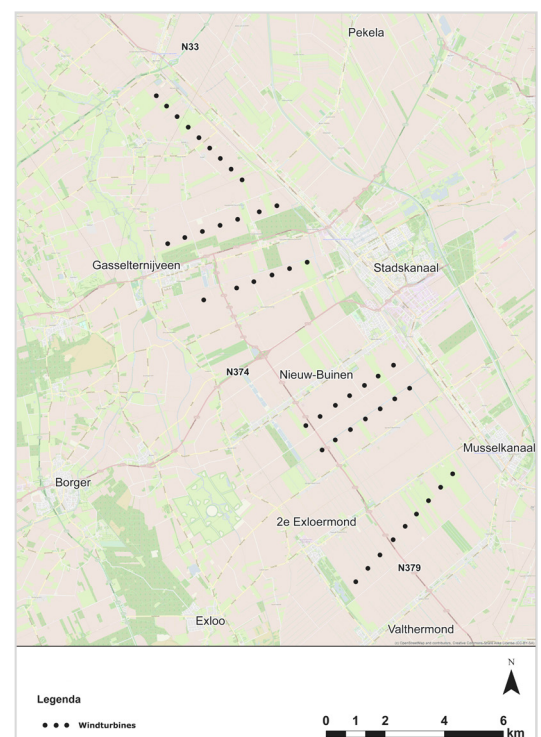
- Bewoners betrokken gemeenten
- Platform Storm, Wind Nee, koepel Tegenwind Veenkoloniën
- Stichting ASTRON (radiotelescoop LOFAR)

Project

Windpark De Drentse Monden en Oostermoer is een initiatief voor een windpark tussen de provinciegrens van Drenthe-Groningen en de Hondsrug. Initiatiefnemers zijn Duurzame Energieproductie Exloërmond B.V., Raedthuys Windenergie B.V. en Windpark Oostermoer Exploitatie B.V..

Het windpark is in de doorlopen procedure gefaseerd in omvang teruggebracht van 420 megawatt (MW) naar 255 MW, en uiteindelijk naar circa 150 MW. In het definitieve inpassingsplan van september 2016 is het aantal windmolens door de ministers van Economische Zaken (EZ) en Infrastructuur en Milieu (IenM) vastgelegd op 45. Het door de initiatiefnemers van het windpark gekozen type windmolen passend binnen de verkregen omgevingsvergunning heeft een vermogen van 3,9 MW, waarmee het totale vermogen van het windpark 175,5 MW is.

Het windpark ligt in het veenkoloniale deel van de gemeenten Borger-Odoorn en Aa en Hunze. Dit gebied is door de provincie Drenthe in 2010 aangewezen voor windenergie. In 2014 is het opgenomen in de Structuurvisie Windenergie op Land als geschikt voor een windpark groter dan 100 MW.

Bron: kennisgeving ontwerpbesluiten, maart 2016

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatierегeling \(RCR\)](#).

Voorfase

December 2009 – mei 2010

Melding initiatief bij ministerie van Economische Zaken (EZ).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

Juni 2011

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) Windpark De Drentse Monden ter inzage gelegd.

Januari 2012

NRD Windpark Oostermoer en Windpark De Drentse Monden ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: respectievelijk 1.087 en 649.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Februari 2015

Besluit voorkeursalternatief door minister EZ en minister Infrastructuur en Milieu (IenM).

Procedurefase: Formele besluiten

Maart-september 2016 (fase 1)

Ontwerp-inpassingsplan, ontwerpbesluiten en milieueffectrapportage (m.e.r.) ter inzage gelegd. Definitieve besluitvorming over inpassingsplan (naar 45 windmolens) en vergunningen. Maatregelen voor verlichting windmolens. Afsluiting convenant tussen Astron en initiatiefnemers.

December 2016-mei 2017 (fase 2)

Besluit ontheffing Flora- en faunawet en wijzigingsbesluiten ter inzage gelegd. Definitieve besluiten fase 2.

Juni 2018 – december 2018 (fase 3)

Besluiten fase 3 ter inzage gelegd. Definitieve besluiten fase 3.

Beroepsfase

14-15 september 2017

Zitting Raad van State over ingediende beroepen.

21 februari 2018

Uitspraak Raad van State over de ingediende beroepen. Rijksinpassingsplan en bijbehorende vergunningen hiermee onherroepelijk.

26 maart 2019

Zitting Raad van State inzake herzieningsverzoek over uitspraak van de Raad van State van 21 februari 2018.

17 april 2019

Uitspraak Raad van State inzake herzieningsverzoek. Verzoek is afgewezen.

Voorjaar 2020 (verwachting)

Zitting Raad van State over ingediende beroepen fase 3.

Realisatiefase

Najaar 2019

Metingen EMC-straling van de testturbine i.v.m. radiotelescoop LOFAR.

2020-2021

Verwachte bouw overige 44 windmolens.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Juni 2011

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Aantal bezoekers: 400.

Februari 2012

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 350 en 250.

September 2014

Twee informatiebijeenkomsten voor bewoners en andere geïnteresseerden over de stand van zaken en het vervolg.

Aantal bezoekers: 350 en 400.

Mei 2015

Informeren bewoners via lokale en regionale kranten over opstellingsvariant inpassingsplan.

24 juni 2015

Bezoek minister EZ aan plangebied. Gesprekken met bestuurders, bewoners en initiatiefnemers.

Najaar 2015

Aanwijzing minister EZ van gebiedscoördinator.

December 2015

Verkenning gebiedscoördinator windpark

21 maart – 12 april 2016

Spreekuren voor bewoners en andere geïnteresseerden, naar aanleiding van kamerbrief van minister EZ over verkenning. Aangekondigd via huis-aan-huismailing, huis-aan-huisbladen en regionale kranten. Openstelling informatienummer.

Juni en oktober 2016

Informatiebrieven aan bewoners over stand van zaken en vervolgproces windpark.

Windpark

Realisatiefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Windpark Fryslân](#)
Projectsite initiatiefnemer
Windpark Fryslân B.V.:
[Windpark Fryslân, van en voor Fryslân](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK),
Ministerie van Defensie

Initiatiefnemer

Windpark Fryslân B.V.

Kamerbrieven project

[Kamerbrief Structuurvisie Wind op land](#)
| 31-03-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeente: Súdwest-Fryslân
- Provincies: Fryslân
- Rijkswaterstaat

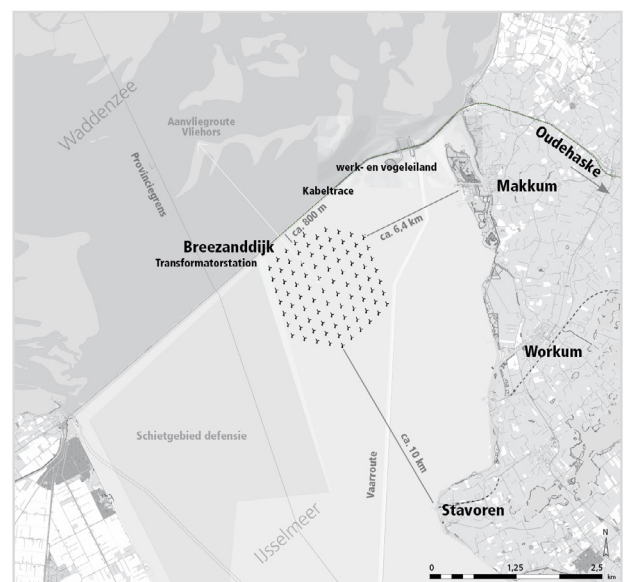
Belanghebbenden

- Bewoners, verenigd in Vereniging Don Quichot, Hou Friesland Mooi, Plaatselijk belang Makkum, Dorpsbelang Kornwerderzand
- Friese Milieu Federatie
- IJsselmeervereniging
- It Fryske Gea
- Vereniging het Blauwe Hart
- Vogelbescherming Nederland
- Waddenvereniging
- Watersporters, verenigd in Vereniging IJsselmeer Windmolenvrij

Project

Begin 2012 geeft Windpark Fryslân B.V. aan een windpark te willen bouwen in het Friese deel van het IJsselmeer. Het windpark ligt 800 meter van de Afsluitdijk en 6,4 kilometer van Makkum. Het park zal bestaan uit 89 windmolens met een maximale hoogte van 183 meter. De molens krijgen een vermogen van circa 4 megawatt (MW). Het vermogen waar aanvankelijk van werd uitgegaan is aangepast. Na aanbesteding in 2019 is bekend gemaakt dat het vermogen van het park ruim 380 MW wordt (4,3 MW per turbine) en daarmee 500.000 huishoudens van stroom gaat voorzien. Daarmee is WPF het grootste windpark ter wereld op binnenwater.

Windpark Fryslân B.V. ligt in één van de elf gebieden die de rijksoverheid in de Structuurvisie Windenergie op land (2014) heeft aangewezen als geschikt voor windparken van minimaal 100 MW.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatierегeling \(RCR\)](#).

Voorfase

2008

Start ecologische verkenning door initiatiefnemer.

Begin 2012

Project aangemeld voor RCR.

Procedurefase: Publicatie voornemen project

18 mei 2012

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.
Aantal ontvangen unieke zienswijzen: 36.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Mei 2015

Keuze voor voorkeursalternatief IJsselmeer door minister van Economische Zaken (EZ) en minister van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Procedurefase: Formele besluiten

Maart-oktober 2016

Ontwerp-inpassingsplan en ontwerpbesluiten ter inzage gelegd.
Aantal ontvangen zienswijzen: 306, waarvan 182 uniek.

Definitief inpassingsplan en andere besluiten.

September 2016

Besluiten inpassingsplan, de Wet Natuurbescherming en de ontheffing op de Flora en faunawet genomen. Aantal ingediende beroepen: acht.

2017

Terinzagelegging herzieningen op genomen besluiten in september 2016. Aantal ingediende beroepen: één.

Eind 2017

Aanvraag vergunningen uitvoeringsbesluiten in kader Waterwet en omgevingsvergunning.

Beroepsfase

11 juli 2018

Uitspraak Raad van State: alle bezwaren ongegrond verklaard.

Realisatiefase

14 maart 2019

Start bouwfase. In 2019 vervoegde aanleg aansluitkabel voor windpark naar netwerk van TenneT in Friesland, in verband met dijkverzwaringproject Rijkswaterstaat vanaf 2019. Op 2 oktober is met een consortium van 10 banken en de provincie Friesland overeenstemming bereikt over de financiering van de bouw van het windpark (850 miljoen). De bouw kan nu voluit van start.

2020

Naar verwachting ingebruikname deel windmolens.

Midden 2021

Volledige ingebruikname windpark.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Mei 2012

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.
Aantal bezoekers: 80.

11 maart 2016

Benoeming omgevingscoördinator door minister EZ.

Maart 2016

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.
Aantal bezoekers: 50

Maart 2016

Onderzoek door omgevingscoördinator voor gezamenlijke overheden (EZ, provincie Friesland, gemeente Súdwest Fryslân). Inhoud: optimale ontwikkeling streek, en besteding financiële middelen uit het windpark voor een gebiedsfonds.

Juli 2017

Publicatie eindrapportage omgevingscoördinator 'Naar een Stichting Omgevingsfonds Windpark Fryslân'. Met adviezen voor opzetten omgevingsraad en omgevingsfonds (voor toekomstige gebiedsontwikkeling) en gespreksverslagen met maatschappelijke organisaties.

Windpark

Gerealiseerd
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Windpark Krammer](#)
Projectsite initiatiefnemers
Coöperaties Deltawind en
Zeeuwind:
[Windpark Krammer](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemers

- Coöperatie Deltawind
- Coöperatie Zeeuwind

Kamerbrieven project

[Kamerbrief Structuurvisie Wind op land](#)
| 31-03-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Schouwen-Duiveland, Goeree-Overflakkee, Tholen
- Waterschap: Hollandse Delta
- Provincies: Zeeland, Zuid-Holland
- Rijkswaterstaat

- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Belanghebbenden

- Grondeigenaren
- Lokale ondernemers (recreatie en visserij)
- Natuur- en milieuorganisaties (Stichting het Zeeuws landschap, Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland)

Project

Initiatiefnemers Deltawind en Zeeuwind hebben een windpark, met de daarbij behorende infrastructuur, op en rondom het Krammersluizencomplex in de provincie Zeeland gebouwd. Het windpark bestaat uit 34 windmolens met een gezamenlijk vermogen van 102 megawatt (MW). Met ruim 4.000 leden is Windpark Krammer het grootste burgerinitiatief van Nederland. Het windpark levert 95 procent van de energie aan AkzoNobel, DSM, Google en Philips. De overige 5 procent biedt het windpark in de regio aan.

Van elke opgewekte MW aan elektriciteit door Windpark Krammer gaat 50 eurocent naar het Windfonds. Het Windfonds is opgezet voor duurzame projecten in de drie omliggende gemeenten: Tholen, Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland. Naar verwachting is voor deze projecten jaarlijks 90.000 euro uit het fonds beschikbaar. Ook geeft het fonds een bijdrage aan bewoners, binnen een straal van 2,5 kilometer van het windpark, die een groene stroomrekening hebben.

Windpark Krammer ligt in een van de elf gebieden die de rijksoverheid in de Structuurvisie Windenergie op land (2014) heeft aangewezen als geschikt voor windparken van minimaal 100 MW.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie-regeling \(RCR\)](#).

Voorfase

Juli 2010

Melding initiatiefnemers bij ministerie van Economische Zaken (EZ) voor toepassing RCR.

Procedurefase: publicatie voornemen project

7 oktober 2011 - 17 november 2011

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: zeventien, waarvan dertien uniek. Aantal reacties betrokken overheden: vijf. Advies uitgebracht door Commissie voor de MER (milieueffectrapportage).

Procedurefase: formele besluiten

5 september 2014 – 6 oktober 2014

Ontwerp-inpassingsplan en ontwerpbesluiten ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: zestien. Aantal reacties betrokken overheden: twee.

8 april 2015 - 20 mei 2015

[Definitief inpassingsplan](#) en overige besluiten ter inzage gelegd.

2015

Toekenning subsidie SDE+ (Subsidie Duurzame Energieproductie) voor windpark.

Beroepsfase

16 maart 2016

[Uitspraak Raad van State](#), inpassingsplan vervallen met instandhouding van de rechtsgevolgen.

Realisatiefase

2016

Start bouw windpark.

15 mei 2019

Officiële opening windpark Krammer door Koning Willem-Alexander.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Rijkswaterstaat denkt op verzoek van EZ actief mee over de mogelijkheden voor het bouwen van windmolens op en rond het Krammersluizencomplex.

1 November 2011

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 100.

16 September 2014

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 75.

Windpark

Procedurefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Windpark N33](#); [Verkenning gebiedscoördinator Windpark N33](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemers

- Blaaswind B.V
- innogy Windpower Netherlands B.V.
- YARD Energy

Kamerbrieven project

- [Kamerbrief Structuurvisie Wind op land](#)
| 31-03-2014
- [Beantwoording vragen over de
waardedaling van woningen door
windparken](#) | 17-05-2019

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Menterwolde, Oldambt,
Veendam
- Provincie: Groningen

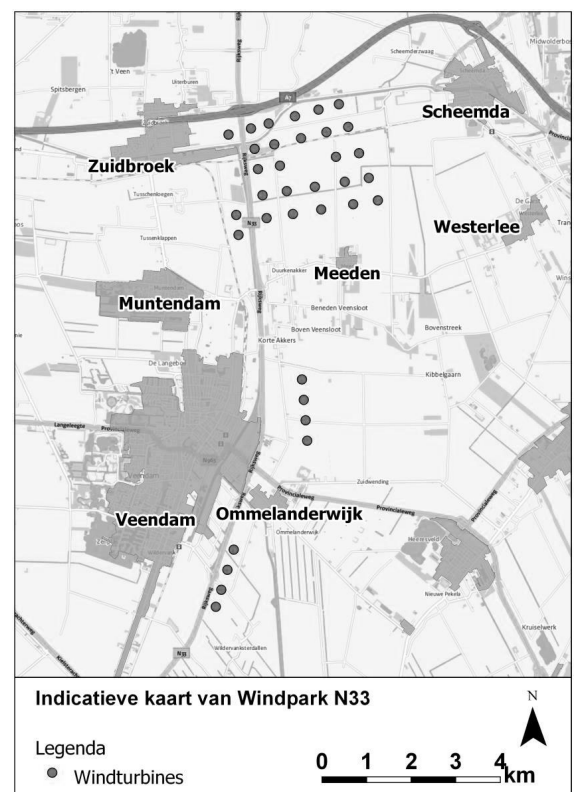
Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Bedrijven
- Stichting Platform Tegenwind N33

Project

In 2010 geven enkele (vooral lokale) initiatiefnemers aan een windpark te willen bouwen langs de N33. Het verwachte vermogen van het park is 150 megawatt (MW).

Windpark N33 ligt in één van de elf gebieden die de rijksoverheid in de Structuurvisie Windenergie op Land (2014) heeft aangewezen als geschikt voor windparken van minimaal 100 MW. Dit sluit aan bij het Provinciale OmgevingsPlan van de provincie Groningen (2009), waarin het ook als geschikt gebied voor windparken is aangewezen.

Bron: kennisgeving ontwerpbesluiten fase 1, september 2016

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatierегeling \(RCR\)](#).

Voorfase

21 oktober 2010

Aanmelding project als RCR-project.

Procedurefase: Publicatie voornemen project

14 oktober 2011

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.

Aantal ontvangen zienswijzen: 2.280, waarvan 78 uniek.

Procedurefase: Publicatie voornemen project

22 mei 2015

Aanvullende NRD ter inzage gelegd met een zesde variant. Aantal ontvangen zienswijzen: 54.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

8 oktober 2015

Voorkeursalternatief vastgesteld door minister van Economische Zaken (EZ) en minister van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Procedurefase: Formele besluiten

30 september 2016

Ontwerpbesluiten ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 167.

17 maart 2017

Inpassingsplan en vergunningen fase 1 ter inzage gelegd. Aantal ontvangen beroepen: 22, waarvan twee weer ingetrokken.

6 oktober 2017

Vergunningen fase 2 ter inzage gelegd.

20 oktober 2017

Wijzigingsbesluit inpassingsplan en gewijzigde vergunning Wet natuurbescherming ter inzage gelegd.

6 oktober 2018

Vergunningen fase 3 ter inzage gelegd.

8 maart 2019

Vergunningen fase 4 ter inzage gelegd.

Beroepsfase

28, 29, 30 januari 2019

Hoorzitting Raad van State over besluiten fasen 1 en 2. Ter zitting uitspraak Raad van State over ingediende beroepen besluiten fase 2.

29 mei 2019

Uitspraak Raad van State op ingediende beroepen besluiten fase 1 en 2. Rijksinpassingsplan en bijbehorende vergunningen hiermee onherroepelijk.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Oktober 2011

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 280.

April 2014

Aanname motie door Tweede Kamer voor uitbreiding onderzoeksgebied. Besluit tot uitbreiding door minister EZ.

Juni 2015

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 115 in totaal. Afgelasting derde informatieavond na bezetting dorps huis door tegenstanders windpark.

24 juni 2015

Bezoek minister EZ aan gebied. Gesprekken met bewoners en bestuurders.

10 november 2015

Benoeming gebiedscoördinator door minister EZ, in overleg met betrokken gemeenten en provincie.

4 februari 2016

Publicatie verkenning rapport door gebiedscoördinator.

7 juli 2016

Beëindiging inzet gebiedscoördinator door minister EZ. Gemeenten en initiatiefnemers gezamenlijk verantwoordelijk voor gebiedsproces.

Oktober 2016

Twee informatiemarkten voor bewoners en andere geïnteresseerden.

November 2017

Twee informatiemarkten voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Windpark

Realisatiefase
Bevoegdheid minister van EZK
volgens de Wet windenergie op zee

Bureau Energieprojecten:
[Windpark Wieringermeer](#)
Projectsite initiatiefnemer
Windkracht Wieringermeer
(beheerd door NUON):
[Windpark Wieringermeer](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemers

Windkracht Wieringermeer (samenwerkings-
verband van Windcollectief Wieringermeer,
ECN en NUON)

Kamerbrieven project

[Kamerbrief Structuurvisie Wind op land](#)
| 31-03-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeente: Hollands Kroon
- Waterschap: Hoogheemraadschap
Hollands Noorderkwartier
- Provincie: Noord-Holland

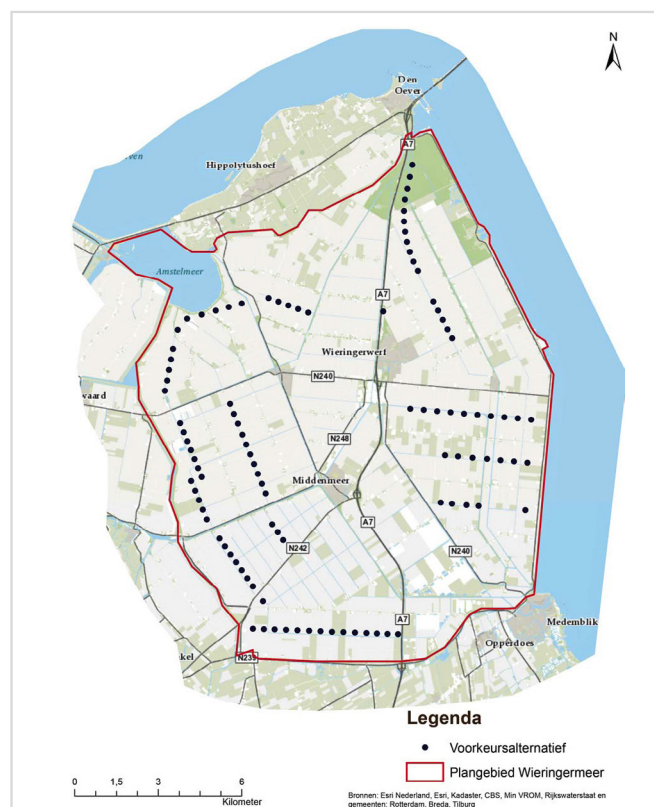
Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Staatsbosbeheer
- Stichting Het Blauwe Hart
- Zweefvliegclub Den Helder

Project

In 2013 nam Windkracht Wieringermeer het initiatief voor de bouw van een windpark van 300-400 Megawatt (MW) in de Wieringermeer. Het windpark vervangt losse windmolens in het gebied. Samen met de uitbreiding van een bestaand testpark met windmolens van Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) neemt hiermee de energieproductie in de Wieringermeer toe met naar verwachting 250-300 MW. Windkracht Wieringermeer is een samenwerkingsverband van Windcollectief Wieringermeer, ECN en Nuon.

Windpark Wieringermeer is een van de elf gebieden die de rijksoverheid in de Structuurvisie Windenergie op land (2014) heeft aangewezen als geschikt voor windparken van minimaal 100 MW. Voorafgaand aan de aanvraag voor de rijkscoördinatieregeling (RCR) in 2011 is veel aandacht besteed aan samenwerking tussen de projectpartners en overheden. Bewoners zijn sinds 2011 betrokken en geïnformeerd door ondermeer informatieweekenden.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Zie [projectsite Bureau Energieprojecten](#) (link bovenaan dit projectsheet), met een uitgebreide projectbeschrijving en een toelichting op de fasen per project.

Procedurefase: Publicatie voornemen project

18 oktober 2013

Startnotitie ter inzage. 85 unieke zienswijzen ontvangen.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Keuze voorkeursalternatief door de minister van Economische Zaken (EZ) en de minister van Infrastructuur en Milieu (IenM), als benoemd in de gemeentelijke structuurvisie.

Procedurefase: Formele besluiten

December 2014 – mei 2015

Ontwerp-inpassingsplan en ontwerpbesluiten ter inzage gelegd. 169 unieke zienswijzen ontvangen. Definitief inpassingsplan en overige besluiten.

2015

Besluiten fase 2 en 3.

11 november - 22 december 2016

Ontwerpbesluiten fase 4 ter inzage gelegd.

17 maart 2017 t/m 28 april 2017

Besluiten fase 4 ter inzage gelegd.

9 juni - 20 juli 2017

Ontwerpbesluiten fase 5 ter inzage gelegd.

20 oktober t/m 1 december 2017

Besluiten fase 5 ter inzage gelegd.

Beroepsfase

4 mei 2016

[Uitspraak Raad van State](#) over fase 1. Luchthavenbesluit van de Provincie Noord-Holland deels vernietigd.

Uitspraak Raad van State over fase 2. Flora- en Faunawet ontheffing van EZ deels vernietigd.

Geen beroepen ingediend op fasen 3, 4 en 5.

11 oktober 2017

[Uitspraak Raad van State](#) over de ontheffing op de Flora- en Faunawet.

Realisatiefase

2018

Start bouw windpark.

2020

Naar verwachting eerste 50 windmolens in gebruik.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de start van een energieproject staat EZK in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers.

Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Onderstaand een aantal voorbeelden van hoe EZK bewoners en andere geïnteresseerden informeert en betreft.

Oktober 2013

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden. 60 bezoekers.

December 2014

Informatieavond voor bewoners en andere geïnteresseerden, als onderdeel van de nationale winddag.

Windpark Zeewolde, Flevoland

1 september 2019

Windpark

Realisatiefase
Rijkscoördinatierегeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Windpark Zeewolde](#)
Projectsite initiatiefnemer
Windpark Zeewolde B.V.:
[Windpark Zeewolde](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

Windpark Zeewolde B.V. (voorheen
Ontwikkelvereniging Zeewolde)

Kamerbrieven project

- [Samen energieprojecten realiseren: visie op omgevingsmanagement \(Zeewolde proefproject\)](#) | 01-02-2016
- [Structuurvisie Wind op land](#) | 31-03-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Zeewolde, Almere
- Waterschap: Zuiderzeeland
- Provincie: Flevoland

- Ministerie van Financiën
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedsel-veiligheid (LNV)
- Rijksvastgoedbedrijf

Belanghebbenden

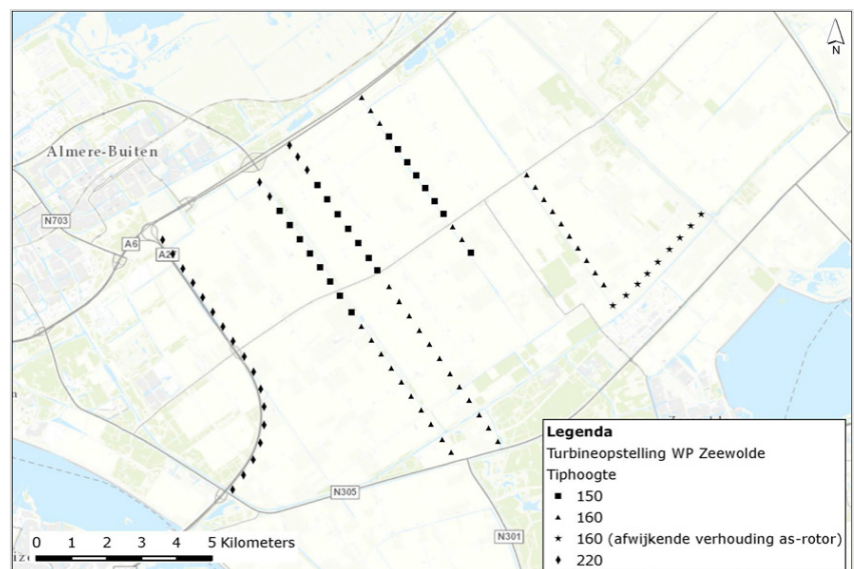
- Bewoners betrokken gemeenten
- Bedrijven in betrokken gemeenten
- Grondeigenaren
- Natuur- en milieuorganisaties

Project

In 2015 geeft Ontwikkelvereniging Zeewolde aan een windpark te willen bouwen in het zuiden van Flevoland. Het windpark bestaat uit 91 windmolens met een gezamenlijk vermogen van 320 megawatt (MW). De nieuwe windmolens vervangen de huidige 220 molens. Minder windmolens produceren ruim 2,5 keer meer energie. In 2020/2021 levert het park energie voor 280.000 huishoudens.

Ontwikkelvereniging Zeewolde, voorheen Windvereniging Zeewolde, is een collectief van ruim 200 bewoners die samen Windpark Zeewolde B.V. hebben opgezet. De meeste bewoners zijn agrarische ondernemers en nemen deel in het project. Bewoners uit de directe omgeving van het windpark, die straks op het windpark uitkijken, kunnen mede-eigenaar worden door deelname aan de windcoöperatie 'De Nieuwe Molenaars'. Bewoners en ondernemers maken zo samen het windpark mogelijk.

Windpark Zeewolde ligt in één van de elf gebieden die de rijksoverheid in de Structuurvisie Windenergie op land (2014) heeft aangewezen als geschikt voor windparken van minimaal 100 MW.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie­regeling \(RCR\)](#).

Voorfase

29 mei 2015

Ondertekening intentieovereenkomst tussen initiatiefnemer, Provincie Flevoland, Gemeente Zeewolde en ministers van Economische Zaken (EZ) en Infrastructuur en Milieu (IenM).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

12 november 2015

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NDR) ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 18.

Procedurefase: Voorkeursalternatief

Maart 2017

Ontwerp-inpassingsplan met voorkeursalternatief ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 54.

Procedurefase: Formele besluiten

15 september 2017 (fase 1)

Definitieve inpassingsplan en drie overige besluiten ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 54.

Beroepsfase

17 oktober 2017

Aantal ingediende beroepen tegen inpassingsplan en bijbehorende vergunningen: 23.

19 december 2018

Uitspraak Raad van State over ingediende beroepen: alle bezwaren ongegrond verklaard.

Juni 2019

Beëindiging RCR. start constructiefase transformatorstation + bouwwegen: najaar 2019

Realisatiefase

2020-2021

Naar verwachting start bouw windpark.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Als onderdeel van het proefproject 'Samen werken aan energieprojecten' werkte een omgevingsmanager van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) samen met de betrokken overheden, de initiatiefnemer en andere belanghebbenden van het windpark. De samenwerking bestond onder meer uit het organiseren van inspraakavonden voor de (ontwerp)besluiten, informatieavonden en het opzetten van het burgercollectief 'De Nieuwe Molenaars'. Via deze coöperatie kunnen bewoners mede-eigenaar van het windpark worden. Inmiddels nemen ongeveer 160 bewoners hieraan deel.

November 2015

Informatiemarkt georganiseerd samen met de provincie, gemeenten en de initiatiefnemer. Aantal bezoekers: 80.

25 en 27 oktober 2016

Informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over de voortgang van het project.

21 en 23 maart 2017

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over (ontwerp)besluiten. Aantal bezoekers: 35 en 39.

Windpark

Procedurefase
Rijkscoördinatie regeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Windplan Blauw](#)
Projectsite initiatiefnemers SwifterwinT en Nuon:
[Windplan Blauw](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

- Nuon
- SwifterwinT

Kamerbrieven project

- [Beantwoording vragen over windenergie en luchthaven Lelystad](#) | 14-05-2018
- [Beantwoording vragen over windenergie en luchthaven Lelystad](#) | 19-02-2018

Kamerbrieven overkoepelend beleid windenergie op land

[Kamerbrief Structuurvisie Wind op land](#)
| 31-03-2014

Betrokken partijen

Overheden

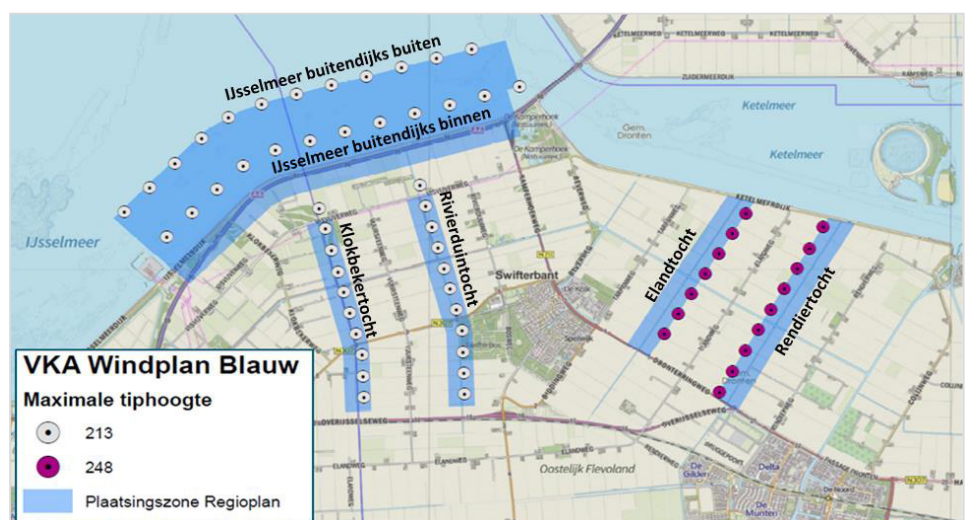
- Gemeenten: Lelystad, Dronten
- Provincie: Flevoland
- Waterschap: Zuiderzeeland
- Rijkswaterstaat

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Grondeigenaren
- Moleneigenaren
- Natuur-, milieu en landschapsorganisaties
- Scheepvaartsector
- Staatsbosbeheer
- Waterrecreatie

Project

Windplan Blauw is een initiatief van Nuon en SwifterwinT, een samenwerkingsverband van lokale windverenigingen en eigenaren van bestaande windmolens. Het plan bestaat uit een nieuw windpark van 200-300 megawatt (MW) en het saneren van bestaande windmolens in noordwest Flevoland. Het is onderdeel van het Regioplan Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland (Structuurvisie provincie Flevoland, 2016). Bewoners en ondernemers in het projectgebied kunnen financieel deelnemen in het windpark.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Voorfase

2016

Project aangemeld voor RCR bij EZK.

Procedurefase: Publicatie voornemen traject

2 december 2016

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen en reacties: twee (overheden).

April 2016

NRD vastgesteld.

Procedurefase: Formele besluiten

December 2017

Voorkeursalternatief vastgesteld.

Juni 2018

Ontwerpbesluiten ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: 45. Na inspraaktermijn: één zienswijze gedeeltelijk ingetrokken, vier zienswijzen geheel ingetrokken.

Oktober 2018

Definitieve inpassingsplan vastgesteld en ter inzage gelegd

November 2018

Einde beroepstermijn. Aantal ingediende beroepen: zeven, waarvan één vervallen en twee ingetrokken.

Juni 2019

Vergunningen fase 2, wijzigingsbesluit inpassingsplan en omgevingsvergunning (fase 3) ter inzage gelegd.

Beroepsfase

Juli 2019

Hoorzitting Raad van State voor besluiten fasen 1 en 3.

Realisatiefase

2021-2022

Naar verwachting start bouw windpark.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

September 2016

Informatiebijeenkomst (Flevoland) voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 18.

Vanaf november 2016 gedurende looptijd procedure

Klankbordgroep met vertegenwoordigers van maatschappelijke groeperingen en een onafhankelijke voorzitter. Secretariaat: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

December 2016

Informatiebijeenkomst (Swifterbant) voor bewoners en andere geïnteresseerden tijdens de terinzagelegging van de startnotitie. Aantal bezoekers: 30.

December 2017

Vier informatiebijeenkomsten (Lelystad, Dronten, Swifterbant, Nagele) voor bewoners en andere geïnteresseerden over concept milieueffectrapportage en voorkeursalternatief. Aantal bezoekers: circa 90.

Juni 2018

Vier informatiebijeenkomsten (Urk, Lelystad, Dronten, Swifterbant) voor bewoners en andere geïnteresseerden over de ontwerp besluiten. Aantal bezoekers: 5 tot 72.

Terugblik betrokkenen Windplan Blauw

Moderne, grote windturbines, netjes in lijnen opgesteld en als vervanging van de molens die er nu staan. Meer met minder is het devies bij Windplan Blauw, een initiatief van Vattenfall en SwifterwinT in Noordwest-Flevoland. Meer energie voor meer huishoudens (250 Megawatt in totaal) met 61 molens in plaats van de 74 die er nu draaien. In totaal zorgen ze voor twintig procent van de provinciale doelstelling van het Energieakkoord. De molens komen deels in het IJsselmeer te staan.

Windplan Blauw

Voor de oude turbines verwijderd worden en de bouw van de nieuwe begint, buigt de Raad van State zich nog over vijf beroepen van inwoners van Swifterbant, één van de dorpen nabij het plangebied. Ze vrezen overlast door geluid, licht en slagschaduw van de windmolens, ook al zijn de dichtstbijzijnde inmiddels verder van het dorp ingetekend. De Raad van State heeft op 6 nov 2019 uitspraak gedaan en alle ingediende beroepen ongegrond verklaard. De initiatiefnemer kan starten met de bouw van het project.

“Wat je ook doet, de weerstand valt nooit helemaal weg te nemen”, weet **Stephan de Clerck**, bestuursvoorzitter van SwifterwinT, naar eigen zeggen een ‘club van boeren, burgers en buitenlui’ die investeert in het nieuwe park. *“Turbines van deze omvang kun je niet verstoppen, willen we niet verstoppen. Maar ik snap het wel.”*

Want op het moment dat de molens op de kaart ingetekend worden, krijgen inwoners van Swifterbant pas echt in de gaten wat het voor hun woon- en leefomgeving betekent. Hun weerstand lijkt daarom laat in het proces toch nog onverwacht. Voor initiatiefnemers Vattenfall en SwifterwinT, de provincie Flevoland, voor de gemeente Dronten, maar ook voor het Rijk, dat de regie voerde over het vergunningsproces via de Rijkscoördinatieregeling (RCR). De participatietrajecten, informatievoorziening en zelfs een klankbordgroep ten spijt.

Een goede les, concluderen een aantal hoofdrolspelers, met wie afzonderlijk werd teruggeblikt op het proces. Over conflicterende belangen, samenwerking en een spannende slotfase.

Het proces

2009. Energiebedrijf Vattenfall (dan nog Nuon) verkent de mogelijkheden voor vervanging van windmolens langs de IJsselmeerdijk in de Flevopolder. Windpark Irene Vorrink is in handen van Vattenfall, met de eigenaren van losse turbines op land wil het bedrijf plannen maken voor nieuwe windmolens. De provincie Flevoland wil dat de molens meer energie produceren, maar ook beter passen in het landschap.

Het gaat om ‘gevoelig’ gebied, deels Natura 2000, waar veel conflicterende belangen spelen. Zo moet bijvoorbeeld rekening gehouden worden met lucht- en scheepvaart. In 2012 houdt Vattenfall daarom ontwerpateliers waar samen met alle stakeholders en maatschappelijke organisaties een plan getekend wordt. In 2013 wordt dit bij de provincie Flevoland neergelegd.

Regioplan

Die geeft ondertussen vorm aan haar ideeën voor ‘meer windenergie met minder molens’ in het Regioplan Windenergie, in samenwerking met gemeenten Zeewolde, Dronten en Lelystad. Het Regioplan (2016) deelt Zuidelijk en Oostelijk Flevoland op in vier deelgebieden. ‘Blauw’ is daar een van. Ieder deelgebied heeft een projectplan met een initiatiefnemer nodig, schrijft het Regioplan voor. Daarbij moeten alle bewoners en grondeigenaren in het plangebied buiten mee kunnen doen, of je nu wel of geen turbine hebt staan. Bewoners in de omgeving van het plangebied krijgen ook de kans om te investeren.

Samenwerking

Dat betekent dat Vattenfall samen met de andere eigenaren van bestaande windturbines (verenigd in Windpark Rivierduin, Natuur Stroom Groep en initiatiefgroep Windpark Ketelmeerzoom) een plan moet maken. *“Een complexe exercitie”,* weet **Henk Kouwenhoven**, projectleider namens Vattenfall. Er is nog oud zeer te overwinnen. Ook moeten alle bestaande belangen en nieuwe spelers een plek krijgen. Uiteindelijk leidt dat tot de oprichting van SwifterwinT in 2016.

Vattenfall en SwifterwinT verenigen zich in een gezamenlijke projectorganisatie. Nu kan er doorgepaktd worden met windplan Blauw. De procedure valt vanwege de omvang (meer dan 100 Megawatt) onder de Rijkscoördinatieregeling (RCR). Maar ook vanwege de vele ogenschijnlijk conflicterende belangen en verschillende wettelijke vereisten in dit gebied is het handig dat er coördinatie vanuit het Rijk is.

Participatie

Er wordt meteen een stakeholderbijeenkomst georganiseerd om iedereen bij te praten. Sommige partijen hebben het gevoel dat er een complete radiostilte was tussen in 2013 en 2016. *“Dat klopt natuurlijk niet echt, want ook rond het Regioplan is participatie georganiseerd door de provincie”,* zegt **Inger Huizing**, projectleider RCR vanuit EZK.

Bij alle belangrijke mijlpalen in het besluitvormingsproces zijn er stakeholderbijeenkomsten en inloopavonden. Daarbij komen thema’s als masthoogten, slagschaduwen, geluid en rustgebieden van vogels aan bod. Daarnaast geven goed bezochte Open Winddagen en Windsafari’s (excursies naar andere windparken) geïnteresseerden een concreet beeld bij windplan Blauw. Vattenfall en SwifterwinT gebruiken daarvoor onder meer augmented reality, informatie over windmeetmasten en archeologisch onderzoek in het plangebied.

Klankbordgroep

Samen met het Rijk roepen Vattenfall en SwifterwinT ook een klankbordgroep in het leven, die vroegtijdig zicht moet geven op alle belangen, en kennis samenbrengt. Zo kunnen kansen en bedreigingen sneller herkend worden. Achteraf bijstellen is immers kostbaarder en ingewikkelder.

De klankbordgroep zoekt ook mee naar alternatieve plaatsingszones voor de windturbines binnen het vastgestelde zoekgebied, voor het geval de zones uit het Regioplan (gedeeltelijk) niet ingevuld kunnen worden.

De groep vertegenwoordigt een breed scala aan partijen met bijbehorende belangen. Van de initiatiefnemers, overheden, bewoners, natuur, landbouw, recreatie en scheepvaart. Guido Wallagh, partner-adviseur bij Inbo, wordt gevraagd als onafhankelijk voorzitter. De groep bedenkt zelf de eigen spelregels. *“Het poldermodel revisited, dat was het eigenlijk”*, concludeert **Wallagh** nu.

Hartstikke gek

Belangenorganisatie Binnenvaart Koninklijke BLN-Schuttevaer merkt ook snel dat het goed werkt om elkaars standpunten en argumenten te kennen. Daardoor ontstaat wederzijds begrip en vertrouwen. En de mogelijkheid om zorgen te delen. Want regio-coördinator **Andries de Weerd** knijpt ‘m wel een beetje als hij de plannen ziet. *“Daarin stonden twee rijen molens langs de IJsselmeerdijk getekend, midden in de vaargeul. Ik dacht: die zijn hartstikke gek geworden.”* Vattenfall gaat direct in gesprek met de schippers. Een 3D-animatie van de route tussen de molens, bezien vanuit het stuurhuis, neemt de zorgen deels weg.

Tussen januari 2017 en mei 2018 komt de klankbordgroep vijf keer bijeen, in verschillende stadia van het proces. Ook organiseert ze in die periode twee bredere stakeholderbijeenkomsten. Nadat de MER, het voorkeursalternatief en een voorlopig inpassingsplan zijn vastgesteld, heft de klankbordgroep zichzelf op in mei 2018.

Niet over alles eens

Dat wil niet zeggen dat ze het over alle issues eens is geworden. *“Volledig draagvlak is een mooi streven, maar daarvoor spelen er te veel belangen”*, meent **Wallagh**. *Het is ook goed dat deelnemers de complexiteit en dilemma's ervaren van processen als deze. Partijen die elkaar meenemen in het denken, dat was eigenlijk de belangrijkste functie van de klankbordgroep.”*

Protest uit Swifterbant

Toch komen zorgen van bewoners van Swifterbant pas vrij laat in het proces door. **Inger Huizing**, projectleider RCR: *“Daardoor hebben we lang gedacht dat er eigenlijk weinig weerstand was.”* Ook de initiatiefnemers van SwifterwinT uit het gebied zijn verrast als er een petitie wordt gehouden en de tegenstand uit het dorp groter blijkt dan gedacht.

“Sommige bewoners hadden het gevoel dat ‘alles toch al vastlag’, zonder dat hen iets was gevraagd”, zegt **Henk Kouwenhoven** van Vattenfall. *“Feitelijk onjuist, maar wel begrijpelijk”*. Rond het Regioplan was ook participatie georganiseerd. Met bijvoorbeeld een tour langs de kernen. Toen was het abstractieniveau nog te hoog. *“Het werd pas concreet toen er in ontwerpvergunningen kruisjes op de kaart verschenen. Toen dacht men: Oh, nee, dat is bij ons!”*

Dat zegt ook de gemeente Dronten. De plaatsingszone voor de vijf turbines bij Swifterbant, waar alle commotie om draait, staat al in 2015 ingetekend in het ontwerp-Regioplan. Daar is uitgebreid over gecommuniceerd, zegt de gemeente. Maar er ontstond destijds geen deining in gemeenteraad en gemeenschap.

Verplaatsing

Dorpsbewoners dienen nu wel bezwaren in tegen de plaatsing van twee molens in het Swifterbos. Vattenfall en SwifterwinT besluiten de turbines te verplaatsen buiten het bos. Ze maken deel uit van een lijn van vier molens. Deze lijn wordt naar het westen verlegd, zodat de molens verder van het dorp af komen te staan.

Leerpunten

Ondanks kritiek uit het dorp Swifterbant en de ingediende beroepen bij de Raad van State, is **Vattenfall** tevreden over het omgevingsproces. *“Gezien de omvang van het project zijn er maar weinig beroepen. Met al die partijen zijn we ook nog steeds on speaking terms.”*

SwifterwinT is goed te spreken over het functioneren van de klankbordgroep, maar heeft achteraf twijfels bij de samenstelling. *“Soms stuurden belangengroepen niet zozeer een vertegenwoordiger, maar vooral iemand op grond van zijn expertise”*, verklaart bestuursvoorzitter **De Clerck**. *“Daarin is misschien soms te makkelijk gekozen voor mensen die goed zijn ingevoerd en zich constructief opstellen. Hadden we niet meer onze eigen weerstand moeten organiseren?”*

Schuttevaer besloot uiteindelijk geen beroep bij de Raad van State in te dienen. *“We hadden te weinig harde argumenten. Wel zijn we teleurgesteld door het gebrek aan speelruimte voor eigen ideeën of ‘wisselgeld’ zoals een schuilhoek voor schepen”*, zegt **De Weerd**.

Gebiedsfonds

Omwonenden van het plangebied krijgen de kans mee te doen in de exploitatie van het windplan. (Vrienden van windplan Blauw). Financiële participatie is voor het overgrote deel van de omwonenden geen optie. Het moet dus ook gaan over andere manieren van meedoen en meedenken. Een gebiedsfonds, dat gevuld wordt door Vattenfall en SwifterwinT, moet helpen de leefbaarheid van de dorpen te verbeteren. *“Niet als compensatie, maar als bijdrage aan de gemeenschap. Het belangrijkste is dat de ideeën waaraan deze middelen besteed kunnen worden van de mensen zelf komt en niet van ons”*, zegt **De Clerck**. *“We willen goede burens blijven en zorgen blijven adresseren”*, beaamt **Vattenfall**.

Daar hoopt ook de **gemeente Dronten** op. *“De opdracht blijft om bewoners van de kernen optimaal te betrekken bij de feitelijke totstandkoming van het park.”*

Windpark

Procedurefase
Rijkscoördinatie regeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Windplan Groen](#)
Projectsite initiatiefnemer Wind-
koepel Groen: [Windplan Groen](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemer

Windkoepel Groen, samenwerkings-
verband van lokale windverenigingen en
eigenaren van bestaande windmolens

Kamerbrieven project

- [Beantwoording vragen over windenergie en luchthaven Lelystad](#) | 15-05-2018
- [Beantwoording vragen over windenergie en luchthaven Lelystad](#) | 12-02-2018

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Lelystad, Dronten
- Provincie: Flevoland

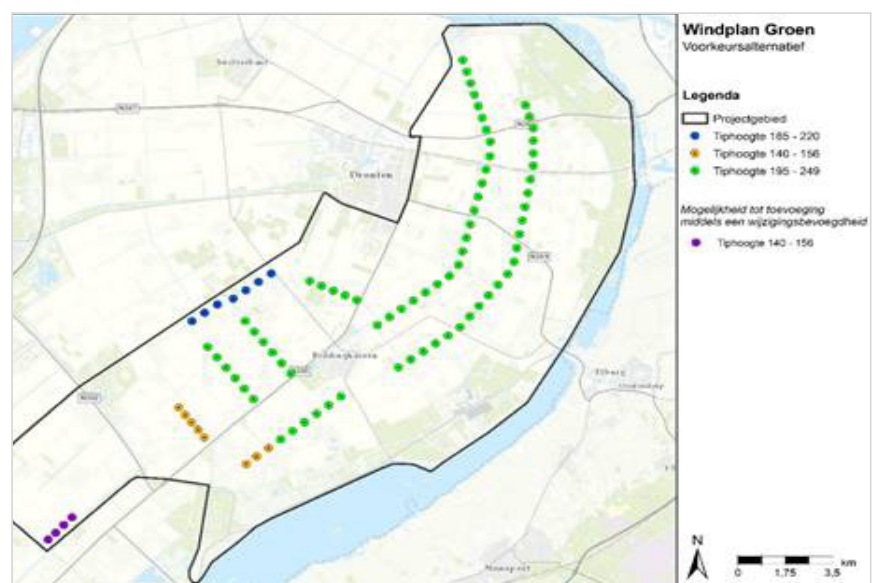
Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten, verenigd in diverse dorps- en bewonersverenigingen en Verenigingen van Eigenaren
- Lelystad Airport
- Natuur-, milieu- en landschapsorganisaties
- Ondernemersverenigingen
- Streekverenigingen, agrarische verenigingen en organisaties
- Toeristische bedrijven en organisaties

Project

Windplan Groen bestaat uit een nieuw windpark van circa 400 megawatt (MW) en het saneren van bestaande windmolens in Oost Flevoland. Initiatiefnemer Windkoepel Groen gaf in 2016 aan het windplan te willen uitvoeren. Het Windplan is onderdeel van het Regioplan Windenergie zuidelijk en Oostelijk Flevoland (Structuurvisie provincie Flevoland, 2016). Over het plangebied loopt de voorgenoemde vliegroute voor kleine luchtvaart van en naar vliegveld Lelystad. Dit heeft invloed op het aantal beschikbare turbinelocaties en de maximaal toegestane bouwhoogte van het nieuwe windpark.

Windplan Groen ligt in één van de elf gebieden die de rijksoverheid in de Structuurvisie Windenergie op land (2014) heeft aangewezen als geschikt voor windparken van minimaal 100 MW.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie­regeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

20 oktober 2017

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 22. Aantal ontvangen overheidsreacties: één.

30 januari 2018

NRD definitief.

26 april 2019

Ontwerp inpassingsplan ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 706, waarvan 154 uniek.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

In september 2017 is een participatieplan opgesteld door stuurgroep (provincie Flevoland, gemeenten Lelystad en Dronten, Windkoepel Groen, ministeries EZ en Ien.). Het participatieplan benoemt hoe belanghebbenden worden geïnformeerd en betrokken bij de ontwikkeling van het windpark. Ook gaat het plan in op hoe belanghebbenden en bewoners financieel kunnen deelnemen, onder meer door het oprichten van de vereniging Windshare.

30 oktober, 1 en 7 november 2017

Informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Aantal bezoekers: 10 tot 40.

6, 8, 15 en 16 mei 2019

Informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden over de ontwerp besluiten. Aantal bezoekers: 15 tot 70.

Wind op zee: kavels Borssele I en II

1 september 2019

Windpark

Realisatiefase
Bevoegdheid minister van EZK
volgens de Wet windenergie op zee

Bureau Energieprojecten:
[Wind op zee: kavels Borssele I en II](#)
Projectsite uitvoerder Ørsted:
[Ørsted-Onze Windparken](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Initiatiefnemers

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Kamerbrieven project

- [Kamerbrief Structuurvisie Wind op Zee | Stimulering duurzame energieproductie](#) | 05-07-2016
- [Kamerbrief Structuurvisie Windenergie op Zee](#) | 26-09-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Veere, Middelburg, Vlissingen, Borsele
- Provincie: Zeeland
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Rijkswaterstaat
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Belanghebbenden

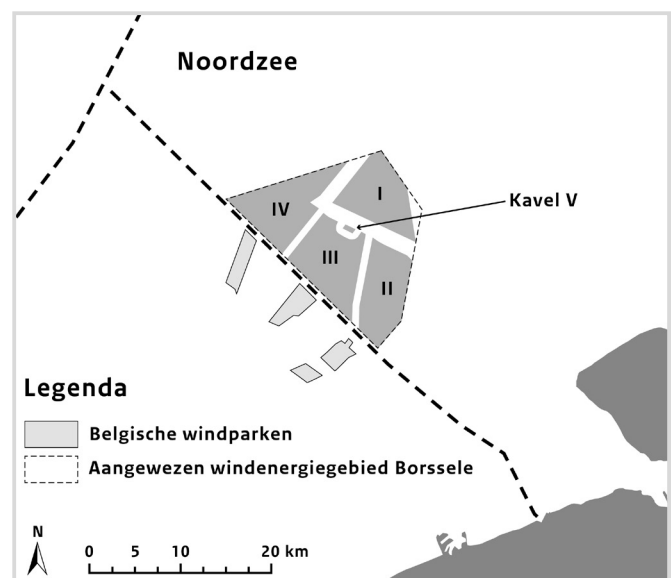
- Bewoners betrokken gemeenten
- Aangrenzende Belgische windparken
- Bedrijven in zandwinning en mijnbouw
- Bedrijven met onderzoekkabels in het plangebied
- Natuur- en milieuorganisaties
- Potentiële exploitanten van de windparken / Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA)
- Visserijsector

Project

Voor het windenergiegebied bij Borssele nam de rijksoverheid in 2016 kavelbesluiten voor de kavels I en II. Een kavelbesluit geeft aan waar en onder welke voorwaarden een windpark mag worden gebouwd. De twee beoogde windparken hebben elk een vermogen van 350 megawatt (MW). Het windenergiegebied ligt buiten de 12-mijlszone (de grens van de Nederlandse territoriale zee) op ruim 22 kilometer van Zeeland. Het gebied grenst aan huidige en toekomstige windparken langs de Belgische kust.

Voor elk kavel is een afzonderlijk kavelbesluit genomen, waarvoor alleen de rijksoverheid is bevoegd. Daarom is geen sprake van een rijkscoördinatieregeling (RCR), maar de procedure verloopt wel in lijn hiermee. Ter voorbereiding van de kavelbesluiten zijn milieueffectrapportages (m.e.r.'s) opgesteld.

Dit windenergiegebied is aangewezen in het [Nationaal Waterplan 2016-2021](#).

Bron: kennisgeving besluiten, juli 2016

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie­regeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

24 oktober 2014

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau ter inzage gelegd.
Aantal ontvangen zienswijzen: 12.

Procedurefase: Formele besluiten

7 augustus 2015 – 17 september 2015

Ontwerpkavelbesluiten ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 21.

8 april 2016 - 20 mei 2016

Kavelbesluiten ter inzage gelegd.

Beroepsfase

21 mei 2016

Geen beroepen ingediend tegen kavelbesluiten. Kavelbesluiten onherroepelijk.

Realisatiefase

5 juli 2016

Toekenning tender aan het Deense Ørsted (voorheen Dong Energy), Ørsted daarmee vergunninghouder. Start voorbereidingen bouw windparken.

2020

Naar verwachting ingebruikname windparken.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZ in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZ op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

November 2014

Informatiebijeenkomst voor bewoners en andere geïnteresseerden.
Aantal bezoekers: 13.

Augustus 2015

Informatiebijeenkomst voor bewoners en andere geïnteresseerden.
Aantal bezoekers: 10.

Wind op zee: kavels Borssele III, IV en V

1 september 2019

Windpark

Realisatiefase
Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Wind op zee: Kavels Borssele III, IV en V](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Initiatiefnemers

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Kamerbrieven project

- [Kamerbrief Structuurvisie Wind op Zee | Stimulering duurzame energieproductie](#) | 05-07-2016
- [Kamerbrief Structuurvisie Windenergie op Zee](#) | 26-09-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Veere, Middelburg, Vlissingen, Borsele
- Provincie: Zeeland
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Rijkswaterstaat
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Belanghebbenden

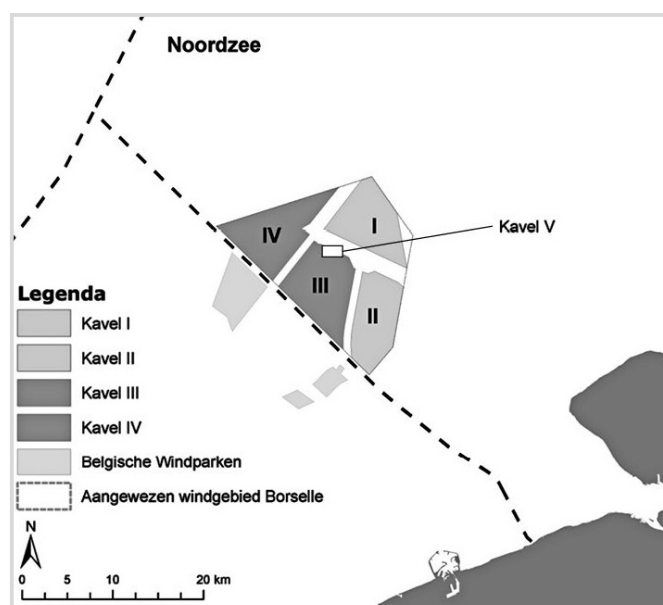
- Bewoners betrokken gemeenten
- Aangrenzende Belgische windparken
- Bedrijven in zandwinning en mijnbouw
- Bedrijven met onderzeekabels in het plangebied
- Natuur- en milieuorganisaties
- Potentiële exploitanten van de windparken / Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA)
- Visserijsector

Project

Voor het windenergiegebied bij Borssele nam de rijksoverheid in 2016 kavelbesluiten voor de kavels III, IV en V. Een kavelbesluit geeft aan waar en onder welke voorwaarden een windpark mag worden gebouwd. De beoogde windparken in kavels III en IV hebben elk een vermogen van 350 megawatt (MW). Kavel V is een 'innovatiekavel' voor maximaal twee windmolens (20 MW). Het windenergiegebied ligt buiten de 12-mijlszone (de grens van de Nederlandse territoriale zee) op ruim 22 kilometer van Zeeland. Het gebied grenst aan huidige en toekomstige windparken langs de Belgische kust.

Voor elk kavel is een afzonderlijk kavelbesluit genomen, waarvoor alleen de rijksoverheid bevoegd is. Daarom is geen sprake van een rijkscoördinatieregeling (RCR), maar de procedure verloopt wel in lijn hiermee. Ter voorbereiding van de kavelbesluiten zijn milieueffectrapportages (m.e.r.'s) opgesteld.

Dit windenergiegebied is aangewezen in het [Nationaal Waterplan 2016-2021](#).

Bron: kennisgeving ontwerpbesluiten fase 1, november 2015

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Voorfase

April 2015

Vorbereiding Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

12 juni 2015

Concept NRD ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 8.

Procedurefase: Formele besluiten

December 2015 - april 2016

Ontwerp-kavelbesluiten ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: 40.

April 2016- mei 2016

Definitieve kavelbesluiten ter inzage gelegd.

Beroepsfase

21 mei 2016

Geen beroepen bij Raad van State ingediend. Kavelbesluiten onherroepelijk.

Realisatiefase

12 december 2016

Toekenning tender aan consortium Shell, Van Oord, Eneco en Mitsubishi voor kavels III en IV, daarmee consortium vergunninghouder. Start voorbereiding bouw windparken.

6 april 2018

Toekenning tender aan consortium Van Oord, Investri Offshore en Green Giraffe voor innovatiekavel V, daarmee consortium vergunninghouder. Start voorbereiding bouw windpark.

2020

Naar verwachting ingebruikname windparken op kavels III, IV en V.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Juni 2015

Informatiebijeenkomst voor belanghebbenden op zee.

Wind op zee: Hollandse Kust (zuid), kavels I-II

1 september 2019

Windpark

Realisatiefase
Bevoegdheid minister van EZK
volgens de Wet windenergie
op zee

Bureau Energieprojecten:
[Wind op zee – Kavels I en II
Hollandse Kust \(zuid\)](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Initiatiefnemers

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Kamerbrieven project

• [Structuurvisie Windenergie op Zee \(aanpak
tender zonder subsidie\)](#) | 26 juli 2017

- [Structuurvisie Windenergie op Zee](#)
| 28-06-2017
- [Structuurvisie Wind op Zee](#) (aanwijzen
stroken 10-12 zeemijl) | 19-12-2016
- [Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee:
Aanvulling gebied Hollandse Kust](#)
| 08-12-2016
- [Nationaal Waterplan 2016-2021](#)
| 15-12-2015
- [Structuurvisie Windenergie op Zee](#)
| 03-10-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: veertien kustgemeenten
- Provincies: Noord-Holland, Zuid-Holland
- Rijkswaterstaat
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Belanghebbenden

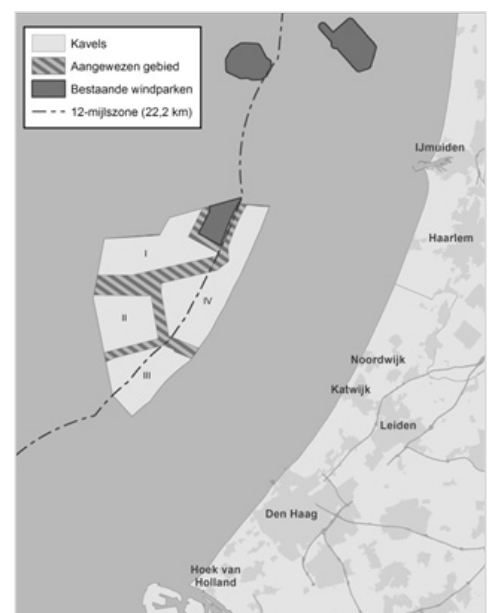
- Bewoners betrokken gemeenten
- Bedrijven in zandwinning en mijnbouw
- Bedrijven met onderzoekkabels in het plangebied
- Natuur- en milieuorganisaties
- Potentiële exploitanten van de windparken / Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA)
- Recreatievaart
- Visserijsector

Project

Voor het windenergiegebied Hollandse Kust (zuid) nam de rijksoverheid in 2017 kavelbesluiten voor de kavels I en II. Een kavelbesluit geeft aan waar en onder welke voorwaarden een windpark mag worden gebouwd. De beoogde windparken hebben elk een vermogen van 350 megawatt (MW). Ze komen buiten de 12-mijlszone (de grens van de Nederlandse territoriale zee) op ruim 22 kilometer van de kust naast het bestaande windpark Luchterduinen.

Voor elk kavel is een afzonderlijk besluit genomen, waarvoor alleen de rijksoverheid bevoegd is. Daarom is geen sprake van een rijkscoördinatie-regeling (RCR), maar de procedure verloopt wel in lijn hiermee. Ter voorbereiding van de kavelbesluiten zijn milieueffectrapportages (m.e.r.'s) opgesteld.

Dit windenergiegebied is aangewezen in het [Nationaal Waterplan 2016-2021](#) en uitgebreid door de structuurvisie [Windenergie op Zee: Aanvulling Hollandse Kust](#).

Bron: kennisgeving ontwerpbesluiten, augustus 2016

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

29 januari 2016

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: 146, waarvan 137 van particulieren en bedrijven (111 uniek) en negen van overheden.

Procedurefase: Formele besluiten

19 augustus – 29 september 2016

Ontwerpkavelbesluiten ter inzage gelegd. 94 zienswijzen ontvangen (69 van particulieren, 25 van bedrijven), waarvan 76 uniek en 6 reacties van overheden.

16 december 2016 - 27 januari 2017

Definitieve kavelbesluiten ter inzage gelegd.

Beroepsfase

6 december 2017

[Uitspraak Raad van State](#): beroepen niet-ontvankelijk of ongegrond verklaard. Besluiten onherroepelijk.

Realisatiefase

19 maart 2018

Toekenning tender aan Chinook CV, dochter van Nuon / Vattenfall, daarmee vergunninghouder. Start voorbereidingen bouw windparken.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Februari 2016

Twee informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 132.

4 februari 2016

Gesprek tussen minister EZ met bestuurders veertien kustgemeenten en provincies Noord- en Zuid-Holland.

Augustus en september 2016

Drie informatieavonden voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Wind op zee: Hollandse Kust (zuid), kavels III-IV

1 september 2019

Windpark

Realisatiefase
Bevoegdheid minister van EZK
volgens de Wet windenergie op zee

Bureau Energieprojecten:
[Wind op zee – Kavels III en IV
Hollandse Kust \(zuid\)](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Initiatiefnemers

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Kamerbrieven project

• [Structuurvisie Windenergie op Zee \(aanpak
tender zonder subsidie\)](#) | 26-07-2017

- [Structuurvisie Windenergie op Zee](#)
| 28-06-2017
- [Structuurvisie Wind op Zee](#) (aanwijzen
stroken 10-12 zeemijl)
- [Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee:
Aanvulling gebied Hollandse Kust](#)
| 08-12-2016
- [Nationaal Waterplan 2016-2021](#)
| 15-12-2015
- [Structuurvisie Windenergie op Zee](#)
| 03-10-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: veertien kustgemeenten
- Provincies: Noord-Holland, Zuid-Holland
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Belanghebbenden

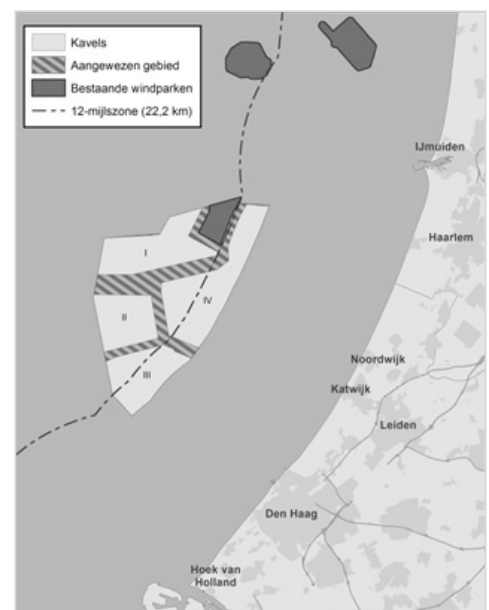
- Bewoners betrokken gemeenten
- Bedrijven in zandwinning en mijnbouw
- Bedrijven met onderzeekabels in het plangebied
- Natuur- en milieuorganisaties
- Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA), potentiële exploitanten van de windparken
- Visserijsector

Project

Voor het windenergiegebied Hollandse Kust (zuid) nam de rijksoverheid in 2018 kavelbesluiten voor de kavels III en IV. Een kavelbesluit geeft aan waar en onder welke voorwaarden een windpark mag worden gebouwd. De beoogde windparken voor de kavels III en IV hebben elk een vermogen van 350 megawatt (MW). Ze komen op ruim 18,5 kilometer uit de kust naast het bestaande windpark Luchterduinen.

Voor elk kavel is een afzonderlijk besluit genomen, waarvoor alleen de rijksoverheid bevoegd is. Daarom is geen sprake van een rijkscoördinatie-regeling (RCR), maar de procedure verloopt wel in lijn hiermee. Ter voorbereiding van de kavelbesluiten zijn milieueffectrapportages (m.e.r.'s) opgesteld.

Dit windenergiegebied is aangewezen in het [Nationaal Waterplan 2016-2021](#) en uitgebreid door de structuurvisie [Windenergie op Zee: Aanvulling Hollandse Kust](#).

Bron: kennisgeving concept-NRD, januari 2016

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie­regeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

23 december 2016

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: 33.

Procedurefase: Formele besluiten

2 juni - 13 juli 2017

Ontwerpkavelbesluiten ter inzage gelegd. Aantal ontvangen unieke zienswijzen: 11.

19 januari – 2 maart 2018

Definitieve kavelbesluiten ter inzage gelegd.

Beroepsfase

17 april 2019

Uitspraak Raad van State: beroepen van drie partijen niet-ontvankelijk of ongegrond. Kavelbesluiten onherroepelijk.

Realisatiefase

10 juli 2019

Toekenning tender aan Vattenfall, daarmee vergunninghouder. Start voorbereidingen bouw windparken.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

23 en 24 januari 2017

Informatieavonden (Den Haag, Noordwijk) voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 9.

Wind op zee: Hollandse Kust (noord), kavel V

1 september 2019

Windpark

Procedur fase
Bevoegdheid minister van EZK
volgens de Wet windenergie
op zee

Bureau Energieprojecten:
[Wind op zee - Kavel V Hollandse Kust \(noord\)](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Initiatiefnemers

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Kamerbrieven project

• [Structuurvisie Windenergie op Zee \(aanpak tender zonder subsidie\)](#) | 26-07-2017

- [Structuurvisie Windenergie op Zee](#) | 28-06-2017
- [Structuurvisie Wind op Zee \(aanwijzen stroken 10-12 zeemijl\)](#) | 19-12-2016
- [Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee: Aanvulling gebied Hollandse Kust](#) | 08-12-2016
- [Nationaal Waterplan 2016-2021](#) | 15-12-2015
- [Structuurvisie Windenergie op Zee](#) | 03-10-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: zes kustgemeenten
- Provincie: Noord-Holland
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Bedrijven in zandwinning en mijnbouw
- Bedrijven met onderzeekabels in het plangebied
- Natuur- en milieuorganisaties
- Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA), potentiële exploitanten van de windparken
- Visserijsector

Project

Voor het windenergiegebied Hollandse Kust (noord) nam de rijksoverheid in 2019 een kavelbesluit voor het kavel V. Een kavelbesluit geeft aan waar en onder welke voorwaarden een windpark mag worden gebouwd. Het beoogde windpark voor kavel V heeft een vermogen van 700 megawatt (MW). Het kavel ligt op ruim 18,5 kilometer van de kust van Noord-Holland.

Voor dit kavel is een afzonderlijk besluit genomen, waarvoor alleen de rijksoverheid was bevoegd. Daarom is geen sprake van een rijkscoördinatie-regeling (RCR), maar de procedure verloopt wel in lijn hiermee. Ter voorbereiding van het kavelbesluit wordt een milieueffectrapportage (m.e.r.) opgesteld.

Dit windenergiegebied is aangewezen in het [Nationaal Waterplan 2016-2021](#) en uitgebreid door de structuurvisie [Windenergie op Zee: Aanvulling Hollandse Kust](#).

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Formele besluiten

14 april – 26 mei 2017

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.

15 juni – 26 juli 2018

Ontwerpkavelbesluit ter inzage gelegd. Aantal ontvangen zienswijzen: vijftien. Aantal reacties overheden: 2.

12 april - 24 mei 2019

Definitief kavelbesluit ter inzage gelegd. Aantal ingediende beroepen bij Raad van State: 2.

Realisatiefase

Oktober-december 2019

[Tender](#) voor eind van 2019. Sluiting in voorjaar 2020.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in direct contact met betrokken partijen. Met betrokken overheden, relevante organisaties en de initiatiefnemers overlegt EZK op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau. Er vindt onder voorzitterschap van EZK een maandelijks ambtelijk overleg plaats met de betrokken overheden.

Mei 2017

Drie informatiebijeenkomsten voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 45.

19 juni 2018

Inloopavond voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Wind op zee: Hollandse Kust (west), kavels VI en VII

1 september 2019

Windpark

Procedurefase
Bevoegdheid minister van EZK
volgens de Wet windenergie
op zee

Bureau Energieprojecten:
[Wind op zee - Kavels VI en VII
Hollandse Kust \(west\)](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Initiatiefnemers

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK)

Kamerbrieven project

• [Structuurvisie Windenergie op Zee \(aanpak
tender zonder subsidie\)](#) | 26-07-2017

- [Structuurvisie Windenergie op Zee](#)
| 28-06-2017
- [Structuurvisie Wind op Zee](#) (aanwijzen
stroken 10-12 zeemijl) | 19-12-2016
- [Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee:
Aanvulling gebied Hollandse Kust](#)
| 08-12-2016
- [Nationaal Waterplan 2016-2021](#)
| 15-12-2015
- [Structuurvisie Windenergie op Zee](#)
| 03-10-2014

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: zes kustgemeenten
- Provincie: Noord-Holland
- Ministerie van Infrastructuur en
Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit (LNV)

Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Bedrijven in zandwinning en mijnbouw
- Bedrijven met onderzoekkabels in het
plangebied
- Natuur- en milieuorganisaties
- Nederlandse WindEnergie Associatie
(NWEA), potentiële exploitanten van de
windparken
- Visserijsector

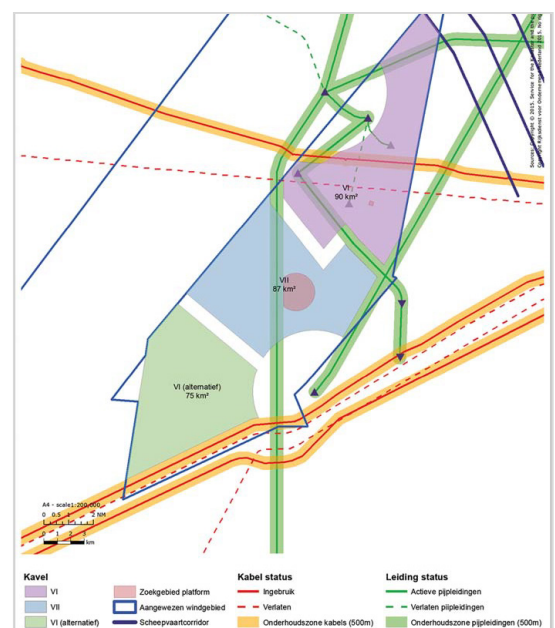
Project

De rijksoverheid neemt naar verwachting in 2020 kavelbesluiten voor een windpark op zee in het windenergiegebied Hollandse Kust (west). Een kavelbesluit geeft aan waar en onder welke voorwaarden een windpark mag worden gebouwd. De beoogde windparken voor kavels VI en VII hebben elk een vermogen van 700 megawatt (MW).

De kavels ligt op ruim 51 kilometer van de kust van Noord-Holland.

Voor elk kavel wordt een afzonderlijk besluit genomen, waarvoor alleen de rijksoverheid is bevoegd. Daarom is geen sprake van een rijkscoördinatie-regeling (RCR), maar de procedure verloopt wel in lijn hiermee. Ter voorbereiding van de kavelbesluiten worden milieueffectrapportages (m.e.r.) opgesteld.

Dit windenergiegebied is aangewezen in het [Nationaal Waterplan 2016-2021](#).

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatieregeling \(RCR\)](#).

Procedurefase: Formele besluiten

14 juni – 25 juli 2019

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau ter inzage gelegd.

Najaar 2019

Naar verwachting terinzagelegging ontwerp kavelbesluiten.

Voorjaar 2020

Naar verwachting terinzagelegging definitieve kavelbesluiten.

Realisatiefase

Voorjaar 2021

Naar verwachting openstelling tender.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in direct contact met betrokken partijen. Met betrokken overheden, relevante organisaties en de initiatiefnemers overlegt EZK op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau. Er vindt onder voorzitterschap van EZK een maandelijks ambtelijk overleg plaats met de betrokken overheden.

20 en 25 juni 2019

Inloopavonden (Wijk aan Zee, Beverwijk) voor bewoners en andere geïnteresseerden.

Overzicht

⋮ Overig

Overig

- Rotterdam CCUS-project Porthos

91

Rotterdam CCUS-project Porthos

1 september 2019

Overig

Procedurefase
Rijkscoördinatie-regeling (RCR)

Bureau Energieprojecten:
[Rotterdam CCUS-project Porthos](#)
[Projecten van Gemeenschappelijk Belang](#)
Projectsite initiatiefnemers:
[Rotterdam CCUS-project Porthos](#)

Verantwoordelijke ministeries

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat (EZK), Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Initiatiefnemers

- Havenbedrijf Rotterdam
- Energie Beheer Nederland (EBN)
- N.V. Nederlandse Gasunie

Betrokken partijen

Overheden

- Gemeenten: Rotterdam, Brielle, Westvoorne.
- Waterschap: Hollandse Delta
- Provincie: Zuid-Holland
- Rijkswaterstaat

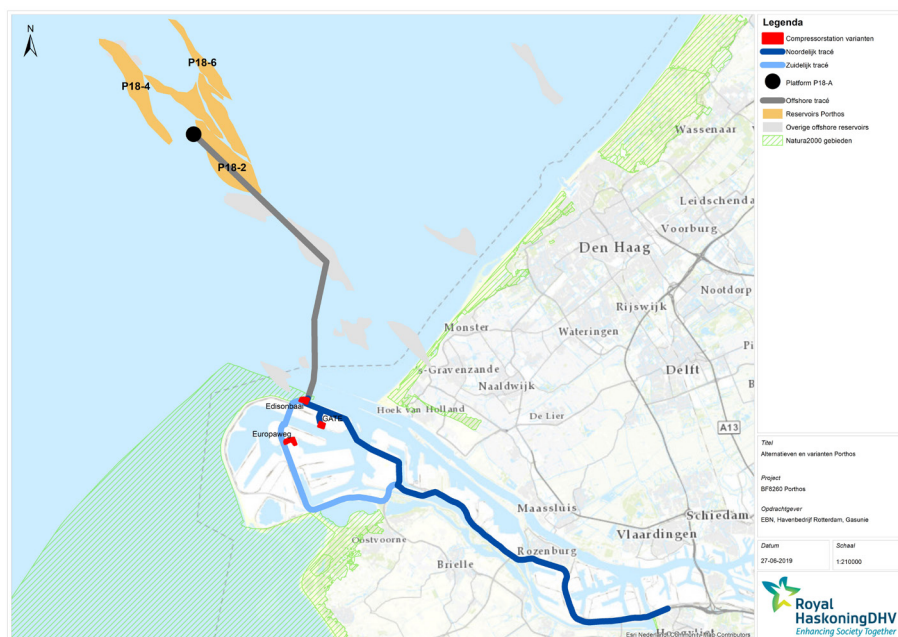
Belanghebbenden

- Bewoners betrokken gemeenten
- Bedrijven Maasvlakte
- Maatschappelijke organisaties
- Milieudienst Rijnmond, Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond (DCMR)

Project

Rotterdam CCUS (Carbon Capture, Utilisation and Storage) project Porthos (Port of Rotterdam CO₂ Transport Hub and Storage) is een initiatief van het Havenbedrijf Rotterdam, Energie Beheer Nederland (EBN) en N.V. Nederlandse Gasunie. De initiatiefnemers willen een leiding aanleggen door het Rotterdamse havengebied naar een opslaglocatie in zee voor CO₂ van de Rotterdamse industrie. De beoogde leiding komt onder de Noordzee te liggen.

Het project is van Europees belang en is daarom benoemd als een Project van Gemeenschappelijk Belang op grond van Europese regelgeving.

Proces

Zie [Toelichting procedure rijkscoördinatie-regeling](#) (RCR).

Procedurefase: Publicatie voornemen project

8 februari 2019

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter inzage gelegd.
Aantal ontvangen unieke zienswijzen: tien.

NRD vastgesteld op 29 juni 2019

Realisatiefase

2022-2023

Naar verwachting ingebruikname leiding.

Omgeving (activiteiten EZK)

Vanaf de aanvang van een project staat EZK in direct contact met betrokken partijen, individuele belanghebbenden en de (potentiële) initiatiefnemers. Met betrokken overheden overlegt EZK op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

20 februari en 7 maart 2019

Twee informatieavonden en openbare raadplegingen voor bewoners en andere geïnteresseerden. Aantal bezoekers: 22 (Rozenburg), 18 (Westvoorne).

Overzicht

Gerealiseerde projecten t/m 2018

Hieronder ziet u een overzicht van de energieprojecten die vóór 1 januari 2019 zijn gerealiseerd. De projecten zijn opgenomen in een digitale kaart van Nederland.

Projecten gerealiseerd t/m 2018

Aansluiting windpark op Zee-Gemini
Aardgastransportleiding Norg-Groningen (NorgroN)
Gaswinning Ameland
Gaswinning Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen
Stikstofbuffer Heiligerlee
Aardgastransportleiding Bornerbroek-Epe
Gasolieopslag Twente
Aansluiting windpark op zee - Luchterduinen
Diemen 34 warmtekrachtcentrale
Elektriciteitscentrale Hemweg 9
Elektriciteitsnet NOP
Gasleiding Beverwijk-Wijngaarden
Gasopslag Bergermeer
Hoogspanning Doetinchem-Wesel 380 kV
Hoogspanning Randstad 380 kV - Zuidring

Gerealiseerde projecten

Overzicht

Stilgelegde projecten t/m 2018

Hieronder ziet u een overzicht van de energieprojecten die vóór 1 januari 2019 zijn stilgelegd.

Stilgelegde projecten t/m 2018

Proefboring voor gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

ROAD-project

Energiecentrale Eemshaven

Gaswinning Terschelling-Noord

2e Kerncentrale Borssele

Clauscentrale (modernisering)

CO₂-opslag Barendrecht

WKC Tata Steel (voorheen Corus)

